



*Міністерство освіти
і науки України*



*Національна академія наук України
Відділення економіки*

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Кафедра виробничого та інвестиційного менеджменту
факультету аграрного менеджменту
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра економічної теорії, макро- і мікроекономіки
економічного факультету
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана»
Кафедра національної економіки та публічного управління факультету економіки та
управління
Національна металургійна академія України
Кафедра міжнародної економіки, політичної економії та управління економічного
факультету

МАТЕРІАЛИ
II МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ
«ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ
ЕКОНОМІКИ: ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ,
МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНИ ТА РОЛЬ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ»,
ПРИСВЯЧЕНА 80-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ЧЛЕНА-КОРЕСПОНДЕНТА НАН УКРАЇНИ,
ДОКТОРА ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОРА
КВАСНЮКА БОРИСА ЄВГЕНОВИЧА

8-9 листопада 2018 р.

Київ – 2018

Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України та роль агропродовольчого сектору : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 8-9 листопада 2018 р. - К., 2018. - 154 с.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради факультету аграрного менеджменту протокол №3 від 26 листопада 2018 року

Збірник укладено за матеріалами міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивний розвиток національної економіки: глобальні тенденції, можливості України та роль агропродовольчого сектору», що її провів факультет аграрного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is composed of the materials of international scientific and practical conference "Inclusive Development of the National Economy: Global Trends, Ukraine's Opportunities and the Role of the Agro-Food Sector", that was organized by Agrarian Management Faculty of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Filling of headings is synchronized with the key directions of the conference.

The publication is intended for scientists, teachers, post-graduate students and students.

Редакційна колегія:

Шинкарук Л.В., д. екон. наук, проф., член-кореспондент НАН України (голова); Алексєєва К.А., к. наук з держ. упр.; Власенко Т.О, к. екон. наук; Збарська А.В. , к. екон. наук; , к. екон. наук; Свердан М.М.; Лобунець Т.В., к. екон. наук; Орехівський В.Г., к. екон. наук, доцент; Ралко О.С., к. екон. наук, доцент.

Тези доповідей подано в авторській редакції.

Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів

© НУБіП України,
2018 © Автори, 2018

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ, МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНИ ТА РОЛЬ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ

АЛЕКСЕЄВА К. А. Інвестиційні особливості аграрного сектору	6
БІЛОЦЕРКІВЕЦЬ В. В. Форсована авангардизація економіки як міжнародна стратегія виходу з пастки перманентної стагнації споживання	8
ВДОВИЧЕНКО М. І. Впровадження інклюзивного підходу в процес вивчення англійської мови	12
ВЛАСЕНКО Ю.Г. Міжнародний досвід оцінки інклюзивності економічного розвитку	15
ГАВРИЛЮК В. П. Сучасна парадигма економічного розвитку і глобалізація	18
ГЕРАЩЕНКО В. О. Фактори впливу на розвиток підприємництва	20
ГЛАВАЦЬКА А. П. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку	23
ГРИЩЕНКО А.О., РАЛКО О.С. Особливості діяльності тренінгових центрів закордоном	25
ГУБКА О.Р. Математичні моделі хаотичної динаміки в економічних системах	29
ДЗИВІЧКЕВИЧ О. О. Особливості інвестиційної діяльності	31
ЄМЕЛЬЯНЕНКО Л.М., ДЗЕНЗЕЛЮК К. В. Концепція інклюзивного зростання в антикризовому управлінні економікою	34
ЗАВГОРОДНЯ О.О. Інноваційна культура як чинник реалізації національної стратегії інклюзивного розвитку	38
ЗАГРЕБЕЛЬНА К.В. Елементи інклюзивного розвитку на ринку нерухомості України	42
ЗОЛОТАРЬОВА О.В. Розвиток кредитних спілок як чинник соціальної та діяльнісної мобільності в українському суспільстві	45
КАРПЕНКО Д.В., ЛОБУНЕЦЬ Т.В. Інклюзивний розвиток України: концепція «зеленої» економіки	48
КИРИЛЮК О.Ф., ТРУТЕНКО К. В. Аналітична оцінка географічної структури експорту агропродовольчої продукції в Україні	52
КЛИМЕНКО Н. А. Проблема екологічної стійкості в інклюзивній економіці	55
КРЮЧКОВА І. В. Індикатори інклюзивності в європейському табло макроекономічних дисбалансів	58
ЛАЗАРИЩАК О.В., РАЛКО О.С. Німецьке товариство міжнародного співробітництва: можливості для підприємців України	61
ЛЕБЕДЄВА В.К., КОВАЛЬЧУК Д. К. Глобальні тенденції управління змінами в сфері вищої освіти	63
МАЛИЙ І. Й. Інституційні обмеження розвитку національної економіки України	66
МАРЧЕНКО І.О. Соціальна відповідальність бізнесу: українські реалії і проблеми	69
НЕЧИПОРЕНКО В.А., РАЛКО О.С. Використання підприємствами АПК можливостей Європейського фонду розвитку українського села	72
ОРЕХІВСЬКИЙ В. Г. Creation of logistics chains to improve economic stability of agricultural farms	76
ОСЕЦЬКИЙ В.Л. Інноваційна індустріалізація як модель економічного розвитку	78

України	
ОСТАПЕНКО О. Інформаційна система «Парус» в бухгалтерському обліку	82
ПЛЕСКАЧ А.І., РАЛКО О.С. Можливості грантового фінансування для підприємств України	84
ПОПОВА О.Л. Стратегічні напрями інклюзивного сільського розвитку	88
ПОСТОЄНКО К. І. Перспективні напрямки державної підтримки агропродовольчого сектору України	91
ПРОХА Л. М. Ефективне управління ресурсозбереженням на підприємстві як чинник розвитку національної економіки	94
РАЛКО О.С. Sustainable development as the way of economic growth	98
РИБАКОВСЬКА О. О., ЛОБУНЕЦЬ Т.В. Потенціал ринку ягід в Україні	102
РОМАНИШИН Т.В., ШИНКАРУК Л.В. Інклюзія в освіті і розвитку людини	105
САВЧЕНКО А. А. Сучасні тенденції та переваги розвитку інтернет-бізнесу в Україні	108
СУХОБОК Н.О., СУХОБОК Т. О. Шлях інклюзивного зростання в економіці	111
ТРЕТЯК В. М., ПОЛИЩУК А. С. Інституціональні засади обігу земельних ділянок власників земельних часток (паїв)	115
ФЕДІРКО Н. В. Сучасні виклики реформування професійно-технічної освіти в Україні	119
ФЕДІРКО О. А. Формування моделі комплементарного фінансування локального інноваційного розвитку в Україні	123
ФЕДЧЕНКО Н.А., РАЛКО О.С. Особливості відкриття ресторанів сімейного типу	127
ЦОКОЛЬ М. В., ВЛАСЕНКО Т.О. Роль агропродовольчого сектору в економічному зростанні України	130
ЦОКОЛЬ О.П., ШИНКАРУК Л.В. Особливості інвестиційного клімату України	133
ШЕВЧЕНКО К. Застосування множення матриць у виробництві	138
ШЕЛУДЬКО Е. І. Можливості інклюзивного розвитку фармацевтичної промисловості України	139
ШОВКУН І.А. Промисловий розвиток як чинник інклюзивного зростання економіки	143
ЯЦЮТА Є. Інформаційні технології у менеджменті	146
АЛЕКСЕЄВА К. А., КАРТАВА Н.В. Кадрова політика підприємства в умовах кризи	148
ЛОБУНЕЦЬ Т. В. Перспективи фінансової підтримки фермерських господарств в Україні	151

*АЛЕКСЕЄВА К. А., кандидат наук
з державного управління,
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)*

ІНВЕСТИЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Формування ринкових відносин в умовах необхідності забезпечення економічного зростання та сталого економічного розвитку висуває на перший план конкретні орієнтири розвитку та вимоги до їх забезпечення. Зокрема, серед іншого, це безперечно створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні, оскільки, як відомо, інвестиційна компонента є ключовою для забезпечення зростання сукупного суспільного виробництва через механізм стимулювання зростання сукупного попиту. Важливим та необхідним при цьому є виділення пріоритетних галузей та сфер для залучення в них інвестицій.

На нашу думку, в таких умовах дослідження інвестиційних особливостей аграрного сектору України є актуальним на теперішній час. Це пов'язано передусім з тим, що аграрний сектор України має потужний нереалізований ресурсний потенціал. Протягом всього періоду розвитку ринкових відносин в Україні можна було спостерігати нераціональне використання або невикористання цього потенціалу, відповідно було втрачено значні можливості для розвитку.

Аграрний сектор, на відміну від інших галузей та сфер діяльності людини, володіє рядом особливостей, що зумовлюють і особливості приваблення інвестицій у нього. Передусім це прив'язка процесу виробництва до основного базового ресурсу – землі. Земля є ресурсом обмеженим, що зумовлює певні обмеження і у веденні діяльності в аграрному секторі. [2] Окрім того, при веденні бізнесу в аграрному секторі існує значна залежність від погодних та кліматичних умов, які часто неможливо

спрогнозувати, що підвищує ризиковість такої діяльності. У той же час, аграрні виробники зазвичай мають можливість проживати та здійснювати свою діяльність в одному місці (наявний у сільських місцевостях тип проживання населення), що об'єктивно стимулює до організації агробізнесу.

Поки що в Україні сектор кредитних і банківських послуг не виявляє активного інтересу до проектів інвестицій у сільськогосподарське виробництво, що в умовах слаборозвиненого лізингу призвело до ситуації, коли основним джерелом фінансування інвестицій є власні кошти підприємств та організацій [3]. У структурі інвестиційних надходжень потенційним джерелом коштів для економічного оновлення та економічного розвитку залишаються іноземні інвестиції. Разом з іноземними інвестиціями аграрний сектор України (країни-реципієнта) потенційно отримує не тільки власне інвестиційний ресурс для розвитку, але й нові технології, моделі ринкової поведінки та управління, стратегії розвитку аграрного бізнесу тощо.

У зв'язку з цим важливе значення має те, з яких країн відбувається надходження інвестицій, адже, якщо інвестування здійснюється з розвинених країн, це супроводжується певною ринковою культурою та здійснюється у більш цивілізований спосіб, що є позитивним фактором.

Однак, варто зауважити, що вчені по-різному ставляться до явища зовнішніх інвестицій: від абсолютної їх підтримки як фактора економічного розвитку (що вже було відмічено раніше) до обґрунтування цього явища як засобу поглинання внутрішніх ринків менш розвинених країн більш розвиненими. При цьому більш розвинені країни отримують додаткові можливості виснажування матеріальних, трудових та інтелектуальних ресурсів, а також простір для поширення свого впливу. На нашу думку, для українського аграрного сектору це є значною загрозою, оскільки «відкритість» для нього може означати не тільки нові необмежені та загальнодоступні можливості розвитку, але водночас загальнодоступність та слабкість. [4] У довгостроковій перспективі відкритість для зовнішніх

інвестицій сьогодні може спричинити значну залежність від інших країн уже у короткостроковій перспективі.

Таким чином, стимулювання інвестицій в аграрний сектор є пріоритетним завданням, оскільки необхідно забезпечити реалізацію наявного в українському аграрному секторі потенціалу. Поряд з цим, зростання відкритості для зовнішніх інвестицій може нести в собі загрозу поглиблення залежності української економіки від інших країн.

Література

1. Алексеева К.А. Удосконалення інституційного середовища як чинник збільшення обсягів іноземних інвестицій в сучасних умовах в Україні / К.А. Алексеева // Економіка та суспільство № 14. – 2018. – www.economyandsociety.in.ua

2. Гривківська О.В. Інвестиційні орієнтири розвитку аграрного сектора економіки України / О.В.Гривківська, А.О.Козинець // Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск 14. – 2016. – <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/28.pdf>

3. Однорог М.А. Особливості інвестиційної діяльності в аграрному секторі / М.А. Однорог // Actual problems of international relations. – Release 126 (part II). – 2015. – <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/viewFile/2823/2531>

БІЛОЦЕРКІВЕЦЬ В. В., доктор економічних наук, професор, Національна металургійна академія України (м. Дніпро, Україна)

ФОРСОВАНА АВАНГАРДИЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ЯК МІЖНАРОДНА СТРАТЕГІЯ ВИХОДУ З ПАСТКИ ПЕРМАНЕНТНОЇ СТАГНАЦІЇ СПОЖИВАННЯ

Відповідно до психологічного закону Дж. М. Кейнса зростання доходу, що спостерігається вже тривалий час у розвинених країнах та багатьох

країнах, що розвиваються, має, урешті-решт, завершитись перманентною стагнацією як у споживанні, так й виробництві. Неодноразові спроби послабити ці висновки С. Кузнеця, що неодноразово здійснювались й прибічниками, й критиками кейнсіанства, дозволили отримати локальні вирішення цієї проблеми. Проте реальність вимагає відноситись до них з певною обережністю.

Дійсно ситуація, що склалась на ринках вимагає від виробників в економічно розвинених країнах суттєвих певних змін у стратегіях діяльності. Зростання випуску продукції масового вжитку, орієнтованої на споживання в усіх верствах населення, натикається на природні обмеження щодо можливості її спожити. Потреби економічних суб'єктів зрілого віку в таких благах або вже задоволені в процесі попередніх актів споживання (потреби в продукції довготривалого користування – стандартних будинках, предметах побуту тощо), або їх обсяг є коливально-фіксованим (потреби в продукції короткотривалого користування – стандартних одязі, їжі тощо), що виключає потенціал нарощування виробництва благ, спрямованих на їх задоволення.

Концентрація ж зусиль на виготовленні продукції, призначеній на задоволення потреб осіб, що тільки отримують статус самостійних споживачів, чи осіб, запити яких не виходять за межі задоволення базових потреб, стає небезпечно безперспективною. Доходи і перших, і других є надто низькими, а в умовах розгортання депопуляційних процесів їх частка скорочується, що детермінує необхідність збутової, а, значить, й виробничої переорієнтації. І саме на перших – більш освічених та більш заможних споживачів – мають орієнтуватись у своїх виробничих та маркетингових програмах сучасні продуценти, а отже пропонувати їм блага, консумаційний потенціал яких ще невичерпаний зниженням граничної корисності. Набор атрибутів таких благ повинен істотно відрізнятись від наборів їх найближчих аналогів. При цьому неважливо – чи будуть такі відмінності реальними, чи матимуть цілком ілюзорний характер, головне - їх виразна фіксація

споживачем. Втім шлях паліативів в умовах гострої конкуренції за лояльного споживача навіть в досить нетривалій перспективі приречений на невдачу. Тож подібне посилення викликів мало результувати у відповідні авангардно-економічні відгуки виробників. Це й відображає поява низки нових благ, істотні зміни у структурі споживання економічно розвинених країн. Так, питома вага споживчих видатків на товари короткострокового користування демонструвала майже перманентну тенденцію до падіння, зменшившись з 1950-х до 1980-х рр. з 39-40% до 32% та досягши протягом 2000-х рр. обсягу на рівні 22-22,5% (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка видатків на послуги та товари
короткострокового користування в США у 50-х-2000-х рр.

Роки	на товари короткострокового користування	на послуги		
		загалом	на охорону здоров'я	на фінансові послуги та страхування
1952-1956	-	-	-	-
1957-1961	39,47	47,18	5,64	4,45
1962-1966	37,39	48,20	7,69	5,53
1967-1971	35,38	50,08	9,94	6,29
1972-1976	33,53	51,88	12,23	7,17
1977-1981	32,13	54,05	14,07	7,26
1982-1986	28,67	57,76	14,66	8,29
1987-1991	25,87	60,77	17,16	8,74
1992-1996	24,04	63,40	16,66	9,08
1997-2001	22,59	64,16	17,02	9,05
2002-2007	22,12	65,14	17,64	9,89
2008-2010	22,42	66,63	16,23	8,27

Розраховано за: [1]

Ще в більшому ступені ці тенденції посилювались протягом 2010-х рр. (табл. 2). Лише за останні роки питома вага споживчих видатків на товари короткострокового споживання (їжу, одяг, енергоносії тощо) скоротилась на 9,2%. При цьому середня питома вага споживчих видатків на товари короткострокового користування вже за попередні роки (з 1960-х по 2000-ні) скоротилась з 39,47% до 22,42% при одночасному зростанні частки видатків на послуги 47,18% до 66,63%. Середні темпи збільшення видатків на послуги порівняно із темпами зростання видатків на товари короткострокового

користування протягом 1960-80-х рр. були більшими в 1,3 рази, а протягом 1980-2000-х рр. ця різниця ще більш посилилась, досягши 2,8 рази.

Таблиця 2

Динаміка видатків на послуги та товари
короткострокового користування в США у 2010-х рр.

Роки	на товари короткострокового користування	на послуги		
		загалом	на охорону здоров'я	на фінансові послуги та страхування
2010	22,28%	67,43%	16,68%	7,40%
2011	22,79%	66,94%	16,51%	7,50%
2012	22,66%	66,95%	16,54%	7,45%
2013	22,45%	67,04%	16,42%	7,58%
2014	22,16%	67,35%	16,39%	7,69%
2015	21,25%	68,12%	16,78%	7,83%
2016	20,75%	68,70%	17,01%	7,75%
2017	20,64%	68,80%	17,05%	7,96%

Розраховано за: [2]

Слід зазначити, різка диференціація середньорічних темпів зростання видатків на послуги та товари короткострокового користування припадає на період 1982-1986 рр. – якщо в попередній період вона була досить згладженою, то за цей час вона досягла 2,47 рази, визначивши переламну точку в темпах їх динаміки. Питома вага видатків на послуги охорони здоров'я збільшилась за цей час у три рази. Споживачі все більш починають віддавати перевагу в своїх консумаційних наборах товарам довготривалого користування та послугам, частка в яких авангардно-економічних благ є істотно вищою, аніж у товарах короткострокового користування, забезпечуючи вихід із стагнаційної пастки.

Література

1. Economic Report of President 2010. – Washington, 2010.
2. Federal Reserve Bank of St.Louis [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://fred.stlouisfed.org>. IMF, 2007, Manual on Fiscal Transparency, IMF, Washington DC, Glossary. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.stats.oecd.org>.

***ВДОВИЧЕНКО М. І., студентка**
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ,
Україна)*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У сучасному суспільстві гостро постає проблема поваги та визнання розмаїття людей, розвитку принципів солідарності й безпеки, які забезпечують включення різних верств населення у суспільні процеси. Концепція інклюзивного підходу передбачає концентрацію уваги на адаптуванні людей з обмеженими можливостями до соціуму та на реформуванні самого суспільства з тим, щоб такі люди могли задовольняти свої потреби. Інклюзивна освіта передбачає, що всі громадяни однаково цінні для суспільства, тому необхідно забезпечити індивідуальний підхід у навчанні для кожного з них. Канадський дослідник Т. Лореман вважає, що інклюзивна освіта сприятиме розвитку дитячих здібностей та запровадженню системи їх підтримки. Батьки зможуть брати участь у лікуванні та навчальному процесі своїх дітей. У рамках цього методу розробляється функціональний підхід до лікування та навчання [1, с. 212].

Італія займає перше місце по впровадженню інтегрованого та інклюзивного навчання серед країн Європи. Понад 90% дітей з особливостями психофізичного розвитку здобувають знання в закладах загального типу. В освітніх департаментах провінцій країни функціонують консультативні служби, до складу яких входять різнопрофільні фахівці, адміністратори шкіл, працівники управлінь освіти, представники громадських організацій, за необхідності долучаються спеціалісти служб охорони здоров'я. Співробітники цих служб організовують інклюзивне навчання, діагностуючи дітей і визначаючи їхні потреби, надають

консультативну та навчально-методичну допомогу педагогам і шкільній адміністрації.

В Австрії школи з інклюзивним підходом навчання почали діяти у 80-х роках. У класах учням з особливими потребами надається психолого-педагогічна підтримка і певні корекційно-реабілітаційні послуги. Спеціальні педагоги мають функціональні обов'язки, які визначаються потребами школярів з обмеженими можливостями здоров'я. Ці фахівці можуть бути асистентами вчителів, консультантами педагогів і батьків. У класі на них покладається відповідальність за навчання учнів з особливостями розвитку, яка поділяється разом з учителем класу. Тимчасову підтримку учням з особливими потребами можуть надавати профільні фахівці з медичних і медико-соціальних закладів.

За основними принципами інклюзивної освіти всі діти мають право навчатися разом, коли це можливо, не зважаючи на труднощі чи відмінності в здібностях. У школах потрібно враховувати різні потреби учнів та визначати види і темпи навчання, надавати відповідне навчально-методичне забезпечення, застосовувати організаційні заходи та розробляти стратегії викладання. Для успішного навчання діти з особливими потребами мають отримувати додаткову допомогу від вчителів. Останні повинні виявляти готовність пристосовуватися до кожної ситуації. Наприклад, якщо виявиться, що обговорена на уроці тема досить складна для розуміння, то в окремій аудиторії учневі слід додатково пояснити матеріал у простішій формі. Таким чином можна запобігти розділенню навчальної програми дітей з різними розумовими здібностями [2, с. 57].

Для прикладу, методика викладання англійської мови дитині із загальною затримкою розвитку, пов'язаною із синдромом Дауна, може виглядати так. Дитині пропонують завдання зафарбувати геометричну фігуру певним кольором, про що написано англійською мовою всередині фігури. В іншій грі вона рахує кількість таких фігур у рядку та об'єднує з англійськими

словами, що позначають числа. Таким чином, дитина має можливість додатково опрацювати матеріал уроку у формі гри та залишатися на загальному рівні успішності класу.

Технічний прогрес дає можливість навчати людей з проблемами опорно-рухового апарату вдома в онлайн режимі. У рамках курсу вони отримують доступ до аудиторних занять, мають змогу виконувати письмові завдання та відправляти їх на перевірку викладачеві, а також підвищують розмовний рівень англійської мови.

Сьогодні в нашій країні існує потреба у підготовці відповідних викладачів та забезпеченні матеріально-технічної бази. З 2017 року в Законі України «Про Державний бюджету України на 2017 рік» запроваджено механізм фінансування інклюзивної освіти, у формі нової субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами у сумі 209458,3 тис. грн. Однак більшість шкіл та закладів вищої освіти не мають організаційної та методичної бази для учнів та студентів з особливими потребами. Це зумовлено недостатнім фінансуванням з боку держави, високими цінами на допоміжну апаратуру, низьким рівнем розробки навчальних програм для осіб з особливими потребами та низкою інших проблем. Їх можна розв'язати шляхом залучення волонтерів з англійськомовних країн та міжнародних благодійних організацій. Також потрібно розвивати створення центрів консультування навчальних закладів з питань забезпечення умов навчання людей з особливими потребами.

Література

1. Колупаєва А. А. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник / А. А. Колупаєва – К.: А. С. К., 2012. – 212 с.
2. Найда Ю. М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління/ Ю.М. Найда, – К., 2007. – 57 с.

***ВЛАСЕНКО Ю. Г.**, кандидат
економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії
Національний університет біоресурсів і
природокористування України*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОЦІНКИ ІНКЛЮЗИВНОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Дослідження змісту та особливостей інклюзивного розвитку економіки і можливостей його досягнення у країнах з різним рівнем соціально-економічного розвитку перебували в центрі наукового пошуку багатьох країн та міжнародних інституцій, серед яких Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Програма розвитку ООН (ПРООН), Європейська комісія, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Всесвітній економічний форум (ВЕФ), Світовий банк, Міжнародний центр політики інклюзивного зростання.

Пропонуємо виділити дві моделі інклюзивного розвитку економіки:

1. Американська модель – пріоритетом у розвитку є забезпечення рівності можливостей для усіх членів суспільства (США, Китай).
2. Європейська модель – орієнтується на рівність у доступі до результатів праці у результаті їх рівномірного розподілу (країни Європи) [1].

Вперше методику оцінки інклюзивного зростання було опубліковано колективом науковців у 2013 році за підтримки МВФ. Індекс інклюзивного росту та розвитку (Inclusive Growth and Development Index, скорочено IDI) було запропоновано на Всесвітньому економічному форумі в Давосі (Швейцарія) у 2018 році як альтернативний до ВВП на душу населення показник для загальної оцінки стану економічного розвитку країни. Індекс особливий тим, що враховує одразу 12 різних показників розвитку країни (3 групи), зокрема стан її економіки та соціально-політичні обставини [2].

Методологія оцінки інклюзивності зростання МВФ базується на концепції кривої вимірювання концентрації, яка визначає соціальну мобільність і аналізує розподіл доходів серед населення. В рамках даної методології задіяні групи показників – факторів інклюзивного зростання:

макроекономічні: ВВП на душу населення, заборгованість по відношенню до ВВП, обсяг інвестицій, рівень інфляції, державні витрати, волатильність ВВП.

структурні: відкритість економіки, рівень освіти, фінансова відкритість, обсяг прямих іноземних інвестицій, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, якість інфраструктури, експорт послуг і товарів [3].

Перелік основних показників, які використовується у методиці ООН можна розділити за групами:

Пов'язані з доходом: • частка населення, яке споживає нижче 2 дол. в день (за ПКС в дол. США); • відношення доходу і споживання найбільш багатих 20% населення до 20% найбільш бідних. *Не пов'язані з доходом:* • середня кількість років навчання (для молодого і дорослого населення); • рівень дитячої смертності. *Зростання і розширення економічних можливостей:* • темпи зростання ВВП на душу населення за ПКС (у постійних цінах); • показник зайнятості; • еластичність загальної чисельності зайнятих до ВВП (еластичність зайнятості). *Ключові показники інфраструктури:* • споживання електроенергії на душу населення; • частка асфальтованих доріг в загальній протяжності дорожньої мережі. *Соціальна рівність для забезпечення рівного доступу до економічних можливостей, послуг освіти і охорони здоров'я:* • кількість лікарів, медсестер і акушерського персоналу на 10 000 осіб; • частка державних витрат на освіту і охорону здоров'я від загальних витрат; • співвідношення учнів і вчителів у початковій школі. *Доступ до послуг соціальної інфраструктури:* • частка населення з доступом до електропостачання в загальній чисельності; • частка населення, що користується якісними засобами санітарії. *Гендерна рівність і можливості:*

гендерна сегрегація у початковій, середній і вищій освіті. *Системи соціальних гарантій*: частка витрат на соціальне забезпечення від державних витрат на охорону здоров'я і соціальне забезпечення. *Ефективне державне правління і громадські інститути*: якість державного управління; рівень корумпованості [4].

Методика ОЕСР фокусується на різних типах ресурсів, які можуть бути виміряні на даний момент і означати добробут майбутніх поколінь: *економічний, природний, людський і соціальний капітали*, включаючи в себе три ключових індикатори. Перший індикатор – *багатовимірність*, – виходить з визначення добробуту населення і включає в себе 11 показників в грошовому і негрошовому вимірі. Другий – *вплив на розподіл*, – пов'язаний з методом порівняння багатовимірних оцінок добробуту населення. Третій – *стратегічна доцільність*, – включає доходи домогосподарств і охорону здоров'я [5].

Отже, якщо поняття «сталий» та «збалансований» розвиток можна трактувати як синонімічні, то «інклюзивний розвиток» — це вже нова концепція, що має принципові відмінності. Сталий розвиток, який поєднує економіку, екологію і соціальну сферу, формує основи для інклюзивного розвитку, зокрема зайнятості, соціального захисту, справедливості тощо. Інклюзивний підхід важливий, оскільки така економіка не лише створює матеріальні блага, а й дає всім рівні шанси.

Література

1. Райнерт Э.С. Как богатые страны стали богатыми, и почему бедные страны остаются бедными /Э.С. Райнерт; пер. с англ. Н. Автономовой; Гос. Ун-т – Высшая школа экономики. – М.: 2011. – С. 153.
2. Ranieri, Rafael; Ramos, Raquel Almeida (March 2013). “Inclusive Growth: Building up a Concept” (PDF). Working Paper.
3. Inclusive Growth: Measurement and Determinants. Washington DC: IMF, 2013. URL: <http://imf.org/external/pubs/cat/longres.aspx?sk=40613.0>.

4. Hoekman B Trade Policy for Inclusive Growth // Policy Dialogue: Redefining the Role of the Government in Tomorrow's International Trade. Geneva: UNCTAD, 2012.

5. OECD Framework for Inclusive growth. Paris: OECD, 2014. URL: http://www.oecd.org/mcm/IG_MCM_ENG.pdf

***ГАВРИЛЮК В. П.**, кандидат економічних наук,
доцент, Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ, Україна)*

СУЧАСНА ПАРАДИГМА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ГЛОБАЛІЗАЦІЯ

У більшості країн світу економічне зростання не супроводжується рівністю і екологічною стійкістю. Є очевидним, що традиційна модель розвитку не прийнятна для подолання сучасних викликів.

Механізм «вільного» ринку досить ефективно забезпечує економічне зростання, проте не може забезпечити необхідного рівня добробуту. В більшості країнах світу зростає нерівність у доходах. На 80% населення планети припадає лише 30% світового багатства. В період з 1990 по 2007 рік 20% найбіднішого населення світу змогли збільшити свою частку доходів з 1,5 до 2%. На противагу їм в період з 1976 по 2007 рік частка доходів 0,1% найбагатших людей США зросла із 2,3 до 12,6%.

Нинішня модель економічної поведінки – особистий інтерес – формує надмірну експлуатацію та руйнування природних ресурсів, що створює серйозні проблеми як для теперішнього, так і для майбутніх поколінь. В процесі гонитви за прибутком підприємці більш ймовірно будуть економити як при вилученні природних ресурсів, що призводить до надмірного руйнування екосистем, так і при утилізації відходів виробничого циклу, що спричиняє забруднення навколишнього середовища. Як наслідок, нестійкість екосистем планети руйнує фундамент економічної активності та добробуту

людини, позначається на справедливості використання природних ресурсів, все це суперечить ідеї рівного доступу та ставить під загрозу життя населення і спричиняє появу стихійних лих.

Глобалізація показала, що твердження про більш високий ступінь економічної, соціальної та екологічної розвиненості суспільної системи виявляється міфом, а насправді дозволяє відносно благополучно вирішувати проблеми тільки розвиненим країнам. Масштаб глобальних проблем постійно нарастає, відповідно національні кордони це не ті бар'єри, за якими можна буде від них сховатися.

Отже, для того, щоб людство змогло уникнути глобальних катастроф, необхідно докорінно змінити загальнолюдські цінності, цілі та орієнтири, трансформувати процес суспільного розвитку. Таке рішення було зафіксоване ЮНСЕД в Ріо-де-Жанейро на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку у 1992 р. Було прийнято безпрецедентне рішення перейти до моделі сталого розвитку. Основними цілями для його досягнення було обрано: високу якість навколишнього середовища і здорову економіку для всіх народів світу; задоволення потреб людей і збереження сталого розвитку протягом тривалого періоду.

Попри всі ці декларування досягти рівноважного стану між економічним ростом, соціальною напругою та екологічним станом поки що не можливо. По суті, концепція сталого розвитку потребує оновлення.

Вважаємо, що глобалізація та сталий розвиток є взаємопов'язаними елементами сучасності. Перша задає напрям руху, а друга – цілі та мету. При цьому існує внутрішня суперечність взаємозв'язку яка полягає в тому, що глобалізація, з одного боку, створює передумови нестійкості систем, а з іншого, є одним з головних напрямів подолання нестійкості і переходу до сталого розвитку. Подвійність цього взаємозв'язку дає можливість допускати об'єднання пріоритетів економічного, соціального та біологічного розвитку з процесом глобалізації. Відповідно об'єктивність взаємозв'язку між

соціальними, економічними та екологічними кризами ставить перед всіма країнами непрості завдання досягнення балансу між економічним і соціальним прогресом і необхідністю збереження довкілля.

***ГЕРАЩЕНКО В. О.**, аспірант,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ, Україна*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА

Поширена й ефективна форма господарювання - мале підприємництво здатне найоперативніше реагувати на кон'юнктуру ринку і, таким чином, надавати ринковій економіці необхідної гнучкості. Ця властивість малого підприємництва набуває особливого значення в сучасних умовах, коли відбувається швидка індивідуалізація і диференціація споживацького попиту, розширення номенклатури товарів і послуг.

Найактуальнішими проблемами сьогодні є розробка нових та вдосконалення діючих підходів до власності та форм її захисту; створення сприятливішого податкового, інвестиційного, інноваційного та цінового режимів для суб'єктів малого підприємництва; упорядкування механізму державного регулювання та контролю підприємницької діяльності.

Аналіз діяльності суб'єктів малого підприємництва свідчить про те, що розвиток малого підприємництва в Україні здійснюється у несприятливому макро- та мікросередовищі, є багато проблем, які необхідно вирішувати на різних рівнях. Значна кількість новостворених малих підприємств не може розпочати свою роботу через відсутність достатнього статутного капіталу, сировини та матеріалів, власних площ і обладнання. Вони мають проблеми виробничого характеру, труднощі в реалізації продукції, формуванні відповідної клієнтури. Через невеликі обсяги

господарської діяльності деякі малі підприємства неспроможні залучати кваліфікованих фахівців, наймати здібних робітників і забезпечувати їм високу оплату праці.

Основними причинами гальмування розвитку малого підприємництва в Україні є: недосконалість вітчизняного законодавства; високі податки, що змушує деяких суб'єктів малого підприємництва йти у тіньову економіку; недостатня державна фінансова-кредитна і майнова підтримка малих підприємств; відсутність дійового механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого бізнесу; обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення; відсутність стимулів для інвестицій і психологічне неприйняття позитивної ролі підприємців у ринкових перетвореннях серед окремих верств населення.

Політика держави щодо малого підприємництва повинна бути зосереджена, по-перше, на створенні законодавчої основи функціонування малих підприємств, і, по-друге на формуванні громадської думки щодо цього важливого сектора економіки держави.

Більшість країн активно здійснюють реформи, які створюють сприятливі умови для розвитку підприємництва та мають необхідні правила, які є ефективними, простими в застосуванні і доступними для всіх, хто має їх виконувати. В Україні велика кількість різноманітних факторів впливає на процес розвитку підприємництва: зовнішні фактори, внутрішні фактори, соціально-психологічні, організаційно-правові та фінансово-економічні фактори.

Основним базовим фактором є наявність законів, якими держава регулює діяльність малих форм підприємства, а також наявність та доступність основних складових для організації підприємницької діяльності (кошти, приміщення, обладнання, сировина, матеріали тощо). Доповнюючими факторами є: наявність державної підтримки малого бізнесу;

інфраструктура, яка сприяє розвитку малих підприємств; процедура реєстрації підприємницьких структур тощо. Щодо внутрішніх факторів, то вони охоплюють особисті та професійні здібності людей, які стають на шлях підприємницької діяльності, а саме рівень їх психологічної готовності, і рівень мотивації, і професійна підготовка та інші фактори. Не менш важливою є група фінансово-економічних факторів, яка поділяється на три підгрупи: економічні, фінансові та ресурсні фактори, оскільки на розвиток малого та середнього підприємництва в Україні значний вплив має система фінансування, кредитування, оподаткування та страхування, а також можливість залучання виробничих та фінансових ресурсів.

На нашу думку, у найближчій перспективі основними напрямками розвитку малого підприємництва в Україні є: формування належної вітчизняної законодавчої бази, сприятливої для розвитку малого підприємництва; вдосконалення фінансово-кредитної підтримки; забезпечення матеріально-технічних та інноваційних умов розвитку малих підприємств; інформаційне та кадрове забезпечення малого підприємництва; стимулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва, встановлення правових гарантій для забезпечення свободи і захисту приватної власності; розробку дійових законодавчо-нормативних актів, спрямованих на стимулювання малого підприємництва; усунення правових суперечностей і скасування положень, що гальмують розвиток приватної ініціати. Усе це передбачає в Україні формування відповідної законодавчої бази розвитку малого підприємництва.

За умови державної нормативно-правової, кадрової та морально-психологічної підтримки мале підприємництво здатне успішно вирішити такі соціально-економічні проблеми, як безробіття, соціальне напруження, відсутність робочих місць, наповнення споживчого ринку якісними вітчизняними товарами.

*ГЛАВАЦЬКА А. П., студентка, Національний
університет біоресурсів і
природокористування України (м.Київ,
Україна)*

*Науковий керівник - кандидат педагогічних
наук, доцент АРТЕМЧУК Л.М.*

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій спричинив впровадження комп'ютерних систем у всі сфери людського життя. Інформаційний світ не стоїть на місці, тому поступово підвищується продуктивність комп'ютера та поступове ускладнення комп'ютерних програм, сфера застосування розширюється, вони застосовуються у медицині, діагностиці, сільському господарстві. Комп'ютерні системи широко використовуються всім керівним персоналом сучасних підприємств, опрацьовують дані про поточну діяльність підприємства, допомагають вести облік та складати звітність підприємства.

Сучасні технології дозволяють малим підприємствам, за невелику вартість, використовувати програми шляхом Web-інтеграції. Web-інтеграція - це методи обробки і представлення внутрішніх і зовнішніх інформаційних ресурсів підприємства за допомогою Web-ресурсів. Сучасні бухгалтерські системи незалежно від програмно-апаратної платформи і вартості забезпечують якісне ведення обліку. Основним джерелом інформації є база даних.

Будь - яка економічна інформаційна система у технічному сенсі містить такі складові: бази даних-сукупність даних про господарську діяльність; системи управління баз даних - додаток, що накопичує, оброблює, систематизує, оброблює інформацію, створює звіти для користувачів; програмне забезпечення - складова, що здійснює обробку та обчислення даних[1].

Автоматизований бухгалтерський облік - це сукупність облікових регістрів, що використовуються в певній послідовності та взаємодії для ведення обліку із застосуванням принципу подвійного запису. Комп'ютерний обліковий регістр повинен забезпечити: подвійний запис даних; скорочення трудозатрат на ведення обліку; взаємозв'язок даних аналітичного та синтетичного обліку; достовірність даних.

Серед усього комплексу облікових задач можна виокремити три основні фази оброблення, закладені в основу програмних продуктів. [2,3]

1 фаза: первинний облік, складання первинних документів, їх обробка та складання аналізу.

2 фаза: складання проводок та їх розміщення в регістри аналітичного та синтетичного обліку, журнали-ордери за номерами рахунків.

3 фаза: це складання зведеного синтетичного обліку звітно-сальдових відомостей за рахунками головної книги, балансу та форм фінансової звітності.

Отже, розглянувши підходи до використання інформаційних систем та технологій в організації обліку необхідно правильно поєднати використання спеціалізованих програмних продуктів для автоматизації бухгалтерського обліку, підготовки та подачі фінансової, податкової та статистичної звітності.

Література:

1. Івахненко, С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту [Текст] : навч. посіб. / С. В. Івахненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.

2. Левицька, С. О. Автоматизація бухгалтерського обліку як визначальний фактор ефективності облікової системи вітчизняних підприємств [Текст] / С. О. Левицька, А. В. Романюк // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2010. – № 2. – С. 156-163.

3. Гаркуша, С. А. Автоматизація облікових процесів: впровадження та переваги роботи системи [Текст] / С. А. Гаркуша // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». – 2012. – Вип. 4 (52). – С. 60-65.

ГРИЩЕНКО А.О., студентка
РАЛКО О.С., доцент,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТРЕНІНГОВИХ ЦЕНТРІВ ЗАКОРДОНОМ

На сьогоднішній день, безліч міжнародних компаній запускають освітні програми та тренінги для сучасної молоді, які зможуть допомогти у прийнятті рішення щодо майбутньої професії та здобути практичні навички. Дослідивши основні сфери та глобальний ринок, ми виокремили Компанії-Гіганти, які зацікавлені в залученні талановитих студентів та молодих фахівців.

Міжнародна річна програма для магістрів від GroupeSeb

Сучасні споживачі не з чуток знайомі з такими брендами як TEFAL, ROWENTA, MOULINEX, KRUPS. Продукція, що випускається під цими торговими марками, належить мультибрендовому французькому холдингу GroupeSEB. Компанія давно існує на ринку, а її товари представлені в 150 країнах світу. Корпорація успішно конкурує в сфері малої побутової техніки за рахунок створення і використання інноваційних технологій [1].

GroupeSEB зацікавлена в залученні талановитих фахівців і студентів, тому регулярно проводить стажування та тренінгові програми, що дозволяють молодим фахівцям стати частиною її професійної команди.

Щорічно компанія проводить конкурс серед студентів для участі в міжнародній річній програмі «The International Master Class programme». Учасники цього проекту проходять стажування та відвідують тренінги в компанії протягом одного року. Перші півроку стажисти працюють у французьких офісах компанії. Решта 6 місяців студенти стажуються в іншій країні, де знаходяться представництва компанії. Це може бути США, Бразилія, Китай, європейські країни. Під час стажування студенти знайомляться з особливостями роботи відділів постачання, маркетингу, бухгалтерії, фінансів, досліджень і розробки. Тренінгові програми розподіляються за тематикою і проводяться в перші 6 місяців стажування студентів. Участь в програмі дозволить студентам отримати досвід роботи в міжнародній компанії, зрозуміти специфіку ринку продукції малої побутової техніки, побачити «зсередини», як функціонує великий холдинг [1].

Програма стажування від L'Oreal

Французька косметика і парфумерія вважаються одними з найбільш якісних у світі. І це не випадково: у Франції було створено безліч великих компаній, які сьогодні є лідерами світового косметичного ринку. Серед таких холдингів - найстаріша компанія L'Oreal, заснована в 1909 році хіміком Еженом Шуеллер в передмісті Парижа [2].

Топові бренди компанії - Biotherm, The Body Shop, Garnier, Vichy, Lancôme. Щорічно компанія інвестує величезні кошти в інноваційне виробництво своєї продукції. Всього в відділі досліджень і розробок L'Oreal працює 3817 співробітників 60 національностей, більшість з яких жінки [2].

Компанія щорічно пропонує величезну кількість стажувань в своїх представницьких офісах в різних країнах для студентів останніх курсів та випускників вищих навчальних закладів. Програма дозволить учасникам освоїти навички роботи з найбільшими постачальниками і фабриками компанії, що знаходяться в різних куточках світу.

Міжнародна програма стажування для молодих фахівців від Airbus

Airbus - одна з найбільш відомих компаній в галузі авіації. Штаб-квартира холдингу знаходиться в Тулузі, а представництва розкидані по всьому світу. Компанія виробляє продукцію не тільки в сфері цивільної, а й військової авіації. Ось уже кілька років Airbus успішно конкурує зі своїм основним суперником на авіабудівному ринку - американською корпорацією Boeing [3].

Підтримувати стабільність в авіаційному бізнесі компанії допомагають не тільки високотехнологічні інноваційні рішення, а й кваліфікований персонал. Розуміючи важливість ефективної кадрової політики, Airbus щорічно привертає в свої професійні ряди перспективних молодих фахівців.

Одна з найбільш цікавих стажувань - "Airbus Group International Graduate Programme", яка включає в себе ряд тренінгових програм по провідним специфікам бізнесу. Ця програма розрахована на молодих фахівців в галузі машинобудування, енергетичної інженерії, теплоенергетики, бізнесу та обчислювальної техніки [3].

Термін стажування - 2 роки. Особливість цієї програми полягає в тому, що учасники отримують можливість попрацювати в різних відділах компаніях, спробувати себе на кількох професійних позиціях. У стажистів будуть свої наставники, які надаватимуть їм необхідну підтримку і цінні професійні поради.

Програма тренінгів та стажування від Sanofi

Один з лідерів фармацевтичного ринку, французька компанія Sanofi, виробляє товари для здоров'я, вакцини і різні лікарські препарати. У 2015 році компанія інвестувала в відділ досліджень і розробок понад 5,2 мільярдів євро. Цей холдинг має понад 100 виробничих майданчиків по всьому світу, а чисельність співробітників компанії перевищує 110 000 чоловік. Робота в такій корпорації може стати хорошим стартом для побудови майбутньої кар'єри в області фармацевтики [4].

Для студентів представництва компанії пропонуть пройти стажування "Sanofi Health Force". Ця програма призначена для студентів очної форми, які здобувають освіту в області маркетингу, фінансів, бізнес-аналітики, ІТ. Учасникам програми буде надана допомога досвідченого ментора. За підсумками проходження стажування найбільш успішні студенти зможуть продовжити роботу в компанії на штатній позиції [4].

Літнє стажування в американському підрозділі Danone

Історія французької компанії Danone почалася зі створення в 1919 році корисного йогурту, покликаного допомогти дітям впоратися з кишковими інфекціями. Виробництво корисної для здоров'я продукції залишається однією з основних місій компанії і сьогодні. Основні напрямки діяльності Danone - виробництво мінеральної води, дитячого харчування і молочних продуктів. Товари компанії представлені не тільки на європейських ринках, а й в країнах, що розвиваються, а також в США [5].

У США Danone зайняла лідируючі позиції на ринку молочної продукції завдяки своїй лінійки грецьких йогуртів і бренду Danimals, призначеному для дітей. У 1985 році компанія заснувала дочірнє підприємство YoFarm Yogurt Company в штаті Нью-Гемпшир, яке сьогодні виробляє йогурти з різними смаковими добавками [5].

Так як Danone завжди знаходиться в пошуку нових інноваційних рішень, залучення перспективних кадрів стає важливим завданням. Саме тому компанія пропонує літнє стажування на період з травня по липень студентів бакалаврату інженерних спеціальностей. Стажери працюватимуть під керівництвом директора виробництва, зможуть освоїти на практиці способи побудови ефективного технологічного процесу.

Література

1. Міжнародна річна програма для магістрів від GroupeSeb
URL: <http://www.groupeseb-careers.com/en/Groupe-SEB>

2. Програма стажування від L'Oreal URL: <https://careers.loreal.com/global/en>
3. Міжнародна програма стажування для молодих фахівців від Airbus URL: <http://company.airbus.com/careers>
4. Програма тренінгів та стажування від Sanofi URL: <https://www.sanofi.com/>
5. Літнє стажування в американському підрозділі Danone URL: <https://jobs.danone.com/>
6. Ралко О.С. Досвід впровадження бізнес моделі соціальної відповідальності / О.С. Ралко // Матеріали VI Всеукраїнської науково - практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених "Участь молоді у розвитку економіки та суспільства України", Київ, 14–15 березня 2015 р., - К.: НУХТ, 2015. – с. 300-304.

ГУБКА О. Р., студентка,
*Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м.Київ, Україна)*
*Науковий керівник - кандидат педагогічних наук,
доцент АРТЕМЧУК Л.М.*

МАТЕМАТИЧНІ МОДЕЛІ ХАОТИЧНОЇ ДИНАМІКИ В ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

Питаннями розробки економіко-математичних моделей на різних рівнях розгляду економіки в різний час займалися видатні вітчизняні вчені: А.Г. Аганбегян, О.М. Алимов, В.Н. Амітан, К.А. Багриновський, В.М. Геєць, Є.Г. Гольдштейн, Я.О. Дубров, Ю.М. Єрмольєв, Н.Ю. Кобринський, О.В. Лотов, І.М. Ляшенко, Є.З. Маймінас, В.С. Михалевич, М.В. Михалевич, Н.М. Моисеев, І.В. Сергієнко, Н.З. Шор, В.Г. Штелих, Д.Б. Юдін, О.І. Ястремський. Фундаментальний внесок у розвиток методології застосування кількісних методів в економіці належить ученим В.М. Буркову, В.В. Вітлінському, В.М. Геєцю, О.Г. Гранбергу, В.Я. Зарубі, П.С. Краснощоківу,

Ю.Г. Лисенку, Д.О. Новікову, О.А. Павлову, О.О. Петрову, О.І. Черняку.

Дослідження в економіці проявів хаотичної динаміки, а також виявлення подій катастрофічної природи, пов'язаних із різкими стрибкоподібними змінами змінних стану економічних систем, вплив невизначеностей і нерегулярності, що вагомо відбиваються на формування економічних умов, доводять, що застосування класичних методів й моделей у цій ситуації є малоефективним. Це диктує необхідність переорієнтації методології моделювання з досліджень процесів стабілізації на вивчення особливостей самоорганізації, з дослідження умов стабільності на функціонування за умов нестабільності й нерівновагової поведінки, з безперервності поведінки на стрибки й катастрофи, з детермінізму на вивчення невизначеностей. [1]

Базовими принципами методології моделювання хаотичної динаміки є принципи подоби (подоба виступає головним інструментом проектування й побудови моделей), детермінізму (детермінізм указує на причинність, відсутність невизначеності у відношенні керуючих змінних), керованості (керованість означає не тільки принципову можливість переходу системи з довільного початкового в заданий кінцевий стан в обмеженій тимчасовій перспективі, але також указує на доступність механізмів здійснення такого переходу і наявність особи, зацікавленої в даному результаті), зворотного зв'язку (керованість вимагає зворотного зв'язку), інерційності (динамічним системам властива наявність лагів), раціональності, адаптивності (на протигагу раціональності, адаптивність базується не на детермінізмі, а на посиленні зворотних зв'язків і виробленні чутливих реакцій на зміни), емерджентності (як неадитивність властивостей окремих елементів вона призводить до відображення призначення системи на її структуру, зумовлюючи вплив структури на функції). [2]

Моделі економічної динаміки створюються засобами диференціального й інтегрального обчислення. У процесі моделювання для

визначення типу й форми зв'язку між змінними, а також оцінки параметрів і коефіцієнтів моделі застосовується апарат економікостатистичних методів, еволюційних методів пошуку, а також експертні оцінки.

Література:

1. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій / Л. О. Лігоненко. – К. : КНЕУ, 2001 – 580 с.
2. Корягіна С. В. Економічна оцінка та планування життєвого циклу розвитку підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2004. – 21 с. : дис. канд. екон. наук: спец. 08.06.01 – Економіка, організація і управління підприємствами / Корягіна Софія Василівна. – Львів, 2004. – 201 с.

***ДЗИВІЧКЕВИЧ О. О., студент**
II курсу ОКР «Магістр»,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Створення та розробка успішного проекту, інвестування за кордон чи у внутрішні ринки вимагає ретельного аналізу економічних, політичних та ділових ризиків, які можуть призвести до неочікуваних інвестиційних збитків. Такий аналіз ринків країни є основним кроком у створенні та моніторингу міжнародного портфеля. Інвестори, які використовують безліч відмінних інформаційних джерел, доступних для оцінки ризику країни, які аналізують вже вже реалізовані інвестиційні проекти, будуть краще підготовлені при розробці свого інвестиційного проекту чи побудові своїх міжнародних портфелів

Багато інвесторів розміщують частину портфелів своїх іноземних цінних паперів. Це рішення передбачає аналіз різних взаємних фондів ,

біржових фондів або акцій та пропозицій облігацій. Проте інвестори часто нехтують важливим першим кроком у процесі міжнародних інвестицій. Рішення про інвестування за кордон має починатися з визначення ризикованості та дослідження доступних рейтингів інвестиційного клімату в розглянутій країні.[1]

Інвестиційна діяльність є важливою складовою фінансово-господарської діяльності сучасних підприємств України і світу. Створення успішного комерційного проекту принесе реальний прибуток у майбутньому, та покращить стан економіки, збільшить робочі місця, внесе свій вклад у розвитку держави та науково-технічного прогресу. Тому виникає необхідність дослідження та порівняння теперішнього стану ринку інвестицій.

Залучення інвестицій неможливе без ретельної підготовки проектів і визначення тактики дій на ринку інвестицій: пошуку потенційних інвесторів, встановлення з ними ділових контактів, узгодження спільних інтересів та організації співробітництва. Оскільки фінансові ресурси й множина альтернативних інвестиційних проектів є обмеженими, необхідно встановити інвестиційний рейтинг вибору кращих проектів.[2]

Наприклад, Інвестиції в Китаї зосереджені в капіталомістких і наукомістких галузях – мікроелектроніка, автомобілебудування, телекомунікації, приладобудування, фармацевтика, хімічна промисловість. У ході проведення реформ Китай досяг великих успіхів у залученні іноземного капіталу в економіку країни. Відповідно до польського інвестиційного законодавства, на території країни діють рівні умови як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів. Іноземним інвесторам надається вільний доступ на внутрішні польські ринки, дозволено брати участь у процесі приватизації та велике значення надається захисту інвестицій і прав власності.

Міжнародний досвід інвестування свідчить, що ті з країн, кому вдалося залучити в країну значні обсяги інвестицій, успішно та швидко долають

завдання ринкового реформування національних економік, досягають значних темпів соціально-економічного розвитку. Невирішеність цих проблем призводила і призводить до негативних наслідків як для іноземних інвесторів, які втрачають прибутки та змушені йти з українського ринку, так і для держави загалом унаслідок погіршення інвестиційного іміджу, скорочення робочих місць і зниження рівня життя населення. [3]

Звіти останніх років показують, що цифрова економіка та інновації найбільш суттєво впливають на глобальні моделі інвестицій. Необхідним є розуміння важливості цифрової економіки для інвестиційної політики. Створення інвестиційного проекту для аналогової епохи, повинно підтримувати такий цифровий розвиток.

Переїнявши та дослідивши досвід інвестування міжнародних ринків, інвестор чи розробник проекту зможе знайти саме ту сферу, в якій буде отримувати максимум привілеїв.

Прогрес на стабільний розвиток і міцний мир вимагає створення упішних проектів, що зможуть успішно розвиватися і таким чином, покращувати економічну ситуацію в регіоні, а також залучення більших інвестицій в країну.

Література

1. <https://www.investopedia.com/articles/stocks/08/country-risk-for-international-investing.asp#ixzz5D61TvN00>
2. Оцінка інвестиційних проектів: вітчизняна та зарубіжна практика, Яценко В.Ф., Земська Г.О., с 1, Електронний доступ: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/Nvuu/Ekon/2010_29_2/statti/40.htm
3. Особливості державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні, Руденко О.А., Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. 2014. № 1, с 31

ЄМЕЛЬЯНЕНКО Л. М.,
доктор економічних наук, професор
ДЗЕНЗЕЛЮК К. В., *магістр,*
ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана” (м. Київ,
Україна)

КОНЦЕПЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІКОЮ

Кризові явища в соціально-економічній системі України набувають дедалі зтяжного та загальносистемного характеру. Проте важливим є не тільки повернення до порівняно високих темпів зростання національної економіки, а й формування такої її моделі, в якій за допомогою залучення всіх наявних в суспільстві ресурсів забезпечується розвиток як інститутів, так і всебічного розвитку людини незалежно від її соціально-економічного становища. Таким концептуальним підходом слід вважати переорієнтацію на вектор інклюзивного розвитку.

Проблема виведення національної економіки з кризи та забезпечення економічного зростання посідає центральне місце в сучасній дискусії провідних економістів і політиків світу [1-7]. На засіданні Боаоського азійського форуму (БАФ), яке пройшло під девізом «Інклюзивний розвиток: загальна програма і нові виклики», відзначалося, що «інклюзивний розвиток дає змогу всім країнам і регіонам світу користуватися результатами глобалізації, економічної інтеграції та економічного зростання. Для окремого економічного суб'єкта інклюзивний розвиток передбачає створення можливостей для розвитку і працевлаштування за рахунок високих темпів економічного зростання на поступальній основі, а також забезпечення громадянам рівного доступу до соціальних гарантій і можливість участі в усіх сферах життєдіяльності країни» [3]. Сучасні науковці також підкреслюють важливість концепції інклюзивного зростання через проблеми забезпечення продуктивної зайнятості та труднощі в розумінні складних взаємодій між

зростанням, бідністю і нерівністю [2; 5; 6]. Вчені визначають інклюзивне зростання як «зростання, яке не тільки створює нові економічні можливості, а й забезпечує рівний доступ до можливостей, створених для всіх верств суспільства, особливо для бідних» [7].

Використання концептуального підходу інклюзивного зростання, на наш погляд, дає можливість зрозуміти, що добробут суспільства складається не тільки з росту реального ВВП і матеріальних доходів населення, але є поняттям багатовимірним, що включає в себе й такі сфери життя людини, як освіта, охорона здоров'я, особиста безпека, екологія та багато інші. Враховується і той факт, що одного лише параметра «стійкості» для економічного зростання недостатньо: він повинен бути інклюзивним («всеосяжним»), тобто позитивно позначається на добробуті якомога ширших верств населення, надавати рівні можливості для реалізації людського потенціалу, незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічних коренів.

Україна як один із яскравих прикладів екстрактивної моделі економіки, за ідентифікацією міжнародних експертів [1], характеризується недостатністю сили закону та порядку, прийняттям економічних рішень на користь невеликої кількості людей, яка й контролює власність, тобто концентрацією влади в руках вузького кола представників еліти, практично не обмежуючи умови застосування даної влади. Екстрактивні інституції, створюючи необмеженість влади і величезну нерівність доходів, збільшують потенційні ставки у політичній грі. Адже той, хто контролює державу, набуває величезної влади і багатства, які вона дає. При цьому обмежується доступ до можливостей і до результатів праці решти населення, тому втрачається мотив до формування заощаджень, інвестицій, інновацій й навпаки одягається «кредитна петля». Незважаючи на це Україна може змінити вектор розвитку, адже має потужний потенціал, зокрема природний і людський.

Відповідно до існуючої методики [4] нами було розраховано індекс інклюзивного зростання (ІЗ) для України протягом 2014-2017 роках. Отримані результати свідчать, що у 2014 році через поглиблення бідності, безробіття, боргове фінансування економіки недоотримано 42,8% ВВП (66,8% реального ВВП), у 2015 році – 17,5% ВВП (44,0% реального ВВП), у 2016 році – 34,4% ВВП (21,8% реального ВВП), а у 2017 році – 29,6% (35,1% реального ВВП). Порівнюючи ІЗ 2017 р. з 2016 р., бачимо покращення даного показника, проте на рівні реального ВВП (який не викривлений інфляцією) даний індекс виявляє негативну тенденцію.

На наш погляд, до основних стримувальних чинників інклюзивного зростання в Україні слід віднести: внутрішня та зовнішня трудова міграція, тіньова/неформальна зайнятість; обмежені можливості для працевлаштування й отримання доходу, а також нерівномірний географічний та секторальний (галузевий) розподіл цих можливостей; макроекономічні ризики, істотна мінливість макроекономічних змінних, таких як ВВП, інфляція, реальний обмінний курс, процентні ставки, що стримують потік інвестицій в країну або зовсім перешкоджають йому, зменшують можливості формування повної зайнятості; політичні потрясіння та нестабільність, надмірний рівень корупції в державному управлінні, великі масштаби тіньової економіки, відсутність належної правової бази тощо.

Основними напрямками антикризового управління на засадах концепції інклюзивного зростання є: гідна оплата праці; доступність і якість освіти й медицини; стимулювання підприємницької активності; формування рівних можливостей для всіх громадян, не залежно від національності, мови, соціального статусу тощо; створення сприятливих умов для інвестування та формування інноваційної моделі розвитку; реалізація програм з масової зайнятості; екологізація економіки; впровадження справедливих і ефективних заходів з розподілу доходів; соціальна згуртованість й активність у суспільстві.

Отже, імплементація концепції інклюзивного зростання є передумовою гуманного розвитку суспільства, де основою виступає економіка максимальної зайнятості і результативної взаємодії усіх суб'єктів. Сучасне громадянське суспільство неможливе без активного залучення всіх його членів у різні види діяльності, поваги прав і свобод кожної окремої людини, забезпечення гарантій безпеки і рівноправності. В той же час реалізація концепції інклюзивного зростання передбачає вимірювання його рівня в країні, аби виявити стримувальні фактори та обмеження, що перешкоджають досягненню стратегічної цілі – інклюзивному розвитку економіки. Це є вкрай важливим у контексті формування майбутніх стратегічних пріоритетів реформування, вибору державної політики та інструментів. Використання концепції інклюзивного зростання в антикризовому управлінні економікою повинно бути націлено на підвищення економічної конкурентоспроможності за рахунок підвищення продуктивності праці і збільшення обсягу виробництва продукції з доданою вартістю, забезпечення економічного динамізму і невразливості економіки перед зовнішніми потрясіннями; забезпечення загальних соціальних й економічних благ і можливості для працевлаштування, системи соціального захисту та права вести продуктивне життя шляхом інвестування в людський і соціальний капітал; підвищення соціальної безпеки та якості послуг для всіх верств суспільства.

Література:

1. Аджемоглу Д. Почему одни страны богатые, а другие бедные / Д. Аджемоглу, Дж. А. Робинсон // Происхождение власти, процветания и нищеты. – М.: АСТ, 2015. – 720 с.
2. Базилюк А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] / А. В. Базилюк, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19–29. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5.
3. Доклад о росте. Стратегии устойчивого роста и инклюзивного развития [Електронний ресурс] // Международный банк реконструкции и развития .

Всемирный банк. – Комиссия по росту и развитию: Издательство «Весь Мир», 2009. – 194 с. – Режим доступа:

https://siteresources.worldbank.org/EXTPREMNET/Resources/4899601338997241035/Growth_Commission_Final_Report_Russian.pdf

4. Хакимов Х. А. Методические подходы к оценке инклюзивного роста [Электронный ресурс] / Х. А. Хакимов // Science and world. – 2016. – №5 (33). – Том II. – С. 159–162 – Режим доступа: http://scienceph.ru/d/413259/d/science_and_world_no_5_33_may_vol_ii.pdf.

5. Федулова Л. І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку [Електронний ресурс] / Л. І. Федулова // Економіка: реалії часу. – № 3 (25). – 2016. – С. 56–65. – Режим доступа: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/No3/56.pdf>.

6. Darvas Zsolt An anatomy of inclusive growth in Europe [Electronic resource] / Zsolt Darvas, Guntram B. Wolf // Bruegel 2016. – Pp. 106. – Mode of access: http://bruegel.org/wp-content/uploads/2016/10/BP-26-26_10_16-final-web.pdf

7. Gupta Joyeeta Sustainable development goals and inclusive development [Electronic resource] / Joyeeta Gupta, Courtney Vegelin // International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics. – June 2016, Volume 16, Issue 3. – Pp. 433–448. – Mode of access: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10784-016-9323-z>

ЗАВГОРОДНЯ О. О., доктор економічних наук,
професор,
Національна металургійна
академія України (м. Дніпро, Україна)

ІННОВАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК ЧИННИК РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ

Початок третього тисячоліття ознаменувався для людства як відбуттям глибинних трансформацій, так і його входженням у біфуркаційний стан із

відповідним оновленням множини майбутніх станів світ-системи. У конструюванні постіндустріального економічного майбутнього та торуванні його технологічних траєкторій провідна рушійна роль належить НТП та і формам його реалізації – інноваціям, що частково знімають проблему обмеженості ресурсів, розширюють технологічні обрії економічної динаміки, відкривають нові сенси та інклюзивні можливості розвитку.

У межах широко репрезентованих дискусій щодо економічного майбутнього України осторонь уваги науковців залишається низка питань, пов'язаних із дослідженням такого потужного стратегічно-невичерпного ресурсу розвитку як національна інноваційна культура(ІК). Оскільки вона безпосередньо визначає усереднену схильність представників конкретного суспільства до економічної творчості та інноваційної активності, характер сприйняття ним піонерних ідей, зумовлює реакцію на загострення потреб самооновлення (самовдосконалення) та обрання практичних технологій їх задоволення, то зазначені "білі плями" потребують найшвидшого заповнення.

ІК, як і будь-який різновид культури, представляє собою історично обумовлену відносно сталу систему, до складу якої входять ціннісні орієнтири; фрейми (концепти) раціональності; перевірені часом на ефективність і припустимі з морально-етичних позицій зразки (паттерни) економічної поведінки, прийняті в даній країні й індивідуалізовано засвоєні її суб'єктами господарювання. Привласнення і персоніфікація культурних стереотипів для кожного з них детермінується: а) особистою стратегією самореалізації й прямування в майбутнє; б) критеріями відбору (селекції) моделей поведінки; в) інтенсивністю потреби вирізнити своє індивідуальне "Я" від колективного "Ми", усвідомленням наслідків такої несхожості, готовністю чи неготовністю прийняти відповідальність за неї.

Специфіка ІК зумовлюється її спеціалізацією на упорядкуванні та суспільно виваженому оцінюванні якісної мінливості в усьому різноманітті її

форм. Вона є носієм та трансмітером закріплених у генетичній пам'яті суспільства динамічних стереотипів поведінки, що відображають світоглядні позиції суб'єктів щодо їх місця і ролі в соціально-економічному процесі, їх готовність бути творцем власної долі й змінювати навколишній світ на найкраще через впровадження інновацій та дію коеволюційних механізмів «людинорозмірна система ↔ середовище». *«Якщо бажаєш змінити світ, змінюйся сам» (М. Ганді).*

Серед відзначених стереотипів на найбільшу увагу заслуговують:

- фаталістичне, пасивне чи активне сприйняття майбутнього суспільством в цілому та його окремими індивідами;
- рівень та глибина усвідомлення часу, що вказують на горизонт бачення, прогнозування та планування майбутнього;
- орієнтація на цінності минулого, поточного чи майбутнього, яка відображає ранги пріоритетів міжчасового вибору економічних суб'єктів;
- ставлення до комплементарності і конкуренції новацій та традицій, що характеризує: а) потенційну реформаційну пластичність економічних суб'єктів і її межі; б) статус новаторів; в) міру терпимості до проявів нового і новітнього в інших;
- відношення до ризику, що показує: а) гранично припустимий рівень вірогідності несприятливого розгортання подій і не досягнення планового результату, на який свідомо погоджується переважна більшість економічних суб'єктів; б) прийнятний розмір винагороди за ризик тощо.

Ці та інші стереотипи ІК задають ключові параметри функціонування національної інноваційної системи, визначають її спроможність продукувати інновацій, безпосередньо впливають на внутрішній попит на них. Вони мають відігравати вагомий роль при розробці різнорівневих інноваційних стратегій та обґрунтуванні тактики досягнення поставлених цілей. При їх недооцінці вже

на етапі планування будуть закладатися передумови неефективності, що обернуться надмірними трансакційними витратами внаслідок внутрішнього пасивного опортунізму, латентного (“партизанського”) опору чи активної протидії інституційним нововведенням.

Водночас слід враховувати, що поведінкові стереотипи не є застиглими у часі. Їх можна і необхідно піддавати селекційній роботі. Інституційні зміни, орієнтовані на розбудову інноваційно активного суспільства мають бути спрямовані на: а) виявлення та послаблення інститутів, що стають на перепоні розвитку, при їх збереження в історичній пам’яті із врахуванням можливої реактуалізації або в якості застереження майбутнім поколінням щодо помилок минулого; б) селекцію носіїв новизни за критеріями патріотичності, ефективності та конкурентоспроможності, інтенсивну культивуацію еволюційно перспективних, цілеспрямоване інвестування в їх розвиток та дифузію; в) підтримку різноманіття екогенетичних форм, посилення та захист ефективної конкуренції між ними; г) вибіркового імпорту інститутів, що “прищеплюються” до власного екогенетичного матеріалу.

Робити це необхідно вкрай обережно і поступово, проводячи селекцію за критерієм стратегічно ефективної комбінаторики власного та зовнішнього привнесеного, що передбачає, як мінімум, сумісність імплантатів із середовищем. Порушення принципу спадковості істотно перешкоджатиме розвитку системи-реципієнта інновацій та, в найкращому випадку, може призвести до відторгнення нових цінностей, моделей поведінки та організаційних структур. У найгіршому, – призвести до породження і вкоріненості в національний геном економічних химер. Останні не тільки паразитують на суспільних бюджетних фондах й позбавляють частки ресурсів розвитку національне відтворення, а й “обслуговують” канали імпорту надлишкової ентропії, що скидається розвинутими країнами в різних формах на економічну півпериферію та периферію.

ЗАГРЕБЕЛЬНА К. В., аспірант кафедри
національної економіки та публічного управління
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет ім. Вадима
Гетьмана» (м. Київ, Україна)

Науковий керівник:
МАЛИЙ І.Й., доктор економічних наук,
професор

ЕЛЕМЕНТИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НА РИНКУ НЕРУХОМОСТІ УКРАЇНИ

Діяльність будь-якої держави спрямована на пошук та забезпечення оптимального балансу між цільовими орієнтирами суспільства, держави і бізнесу. Однією з найбільш значущих тенденцій останнього часу у сфері збалансування інтересів є інклюзивність розвитку. Відзначимо, що зазначене поняття є багатозначним і реалізоване в багатьох аспектах. У рамках нашого дослідження інклюзія трактуватиметься як збільшення ступеню участі усіх громадян соціуму у процесі економічного зростання і справедливий розподіл його результатів [1]. Таким чином інклюзивний розвиток є всеохоплюючим і дозволяє відчувати його результати кожному члену суспільства, незалежно від соціальної групи.

Особливістю оцінювання процесів економічного розвитку є не лише орієнтація на кількісні показники функціонування економіки, а і врахування рівня задоволення суспільних потреб. Сумістивши теорію інклюзивності та найбільш вживане групування потреб А. Маслоу можемо зробити висновок про те, що інклюзія стосується реалізації передусім потреб поваги та самовираження. Разом з тим, їх задоволення неможливе без забезпечення початкових: фізіологічних та безпекових потреб.

За результатами щорічного дослідження індексу The Inclusive Development Index (IDI) 2018 року Україна посіла 49-е місце серед 74 країн, що розвиваються. Індекс оцінює ступінь поширеності позитивних ефектів

економічного зростання на всі верстви населення. Згідно з дослідженням, інклюзивність економічного розвитку в Україні за останні 5 років знизилася на 6,8% [2]. В Україні також один з найвищих показників нерівності добробуту серед усіх країн, що розвиваються (За даними Світового Банку Україна входить до групи країн що розвивається). Таким чином, можна стверджувати, що Україна залучена та активно підтримує світові тренди. Водночас рівень задоволення початкових потреб, а особливо безпекових, знаходиться на відносно невисокому рівні. Одним з найбільш відчутних для українців проблем у аспекті безпеки є відсутність власного гарного житла.

Ринок житлової нерухомості України був започаткований прийняттям Закону про приватизацію державного майна, ухваленого 19 червня 1992 року [3]. Вже в серпні того ж року почали укладатися перші угоди купівлі-продажу квартир. В цей період ринковий механізм ціноутворення ще не сформувався, тому в основі ціноутворення використовувалась «радянська» практика собівартості квартир. Зважаючи на те, що в Україні до 1996 року не було національної грошової одиниці та великого рівня інфляції, тому купівля-продажу квартир здійснювалася в доларах - це був єдиний спосіб збереження вартості.

Усвідомлення урбаністичних трансформацій кінця XX ст. призвело до переходу від старого містобудівного підходу, зацентрованого на промисловій розбудові міст, до нового суб'єктно-орієнтованого інноваційно-інвестиційного.

Вітчизняний ринок нерухомості характеризується високим рівнем прибутковості та інтенсивної конкуренції. Аналіз останніх тенденцій проявляє його намагання пристосовуватися до новітніх технологій будівництва, нових форм територіальної розбудови та концепції «простору як послуги», а отже і врахування можливостей інклюзії до соціуму людей з особливими потребами.

Ще одним проявом оновлення вітчизняного ринку нерухомості є

становлення сектору соціального житла. Під соціальним житлом традиційно розуміють житло, будівництво якого ведеться за рахунок міського та державного бюджетів, є власністю міста і надається безкоштовно найбільш вразливим верствам населення без можливості приватизувати, продавати, здавати в суборенду або ж передавати у спадок [4].

В законодавстві чітко визначається, що право на доступне житло мають громадяни: які перебувають на обліку як такі, що потребують поліпшення житлових умов; середньомісячний сукупний дохід яких разом із членами їх сімей з розрахунку на одну особу не перевищує за даними Держкомстату чотирикратного розміру середньомісячної заробітної плати у регіоні; належать до рішення місцевого органу виконавчої влади включені до списку осіб, що мають право на доступне житло [5].

Підсумовуючи зазначимо, що аспекти інклюзії почали враховуватися в сучасній розбудові міст. Проте, стверджувати про всебічне проникнення процесів інклюзивного розвитку на ринку нерухомості в Україні ще зарано.

Література:

1. Прогнімак О.Д. Інклюзивний розвиток України: перешкоди vs перспективи / О.Д. Прогнімак // Економічний вісник Донбасу № 1(51). – 2018. – С. 187-197.
2. За матеріалами: World Economic Forum / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf)
3. Закон України про приватизацію державного майна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-12>.
4. Інтерв'ю І. Гнеся. Незалежне інформаційно-аналітичне інтернет видання / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zaxid.net/article/23340>.
5. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку надання державної підтримки для забезпечення громадян доступним житлом» від 11 лютого 2009 р. №140.

ЗОЛОТАРЬОВА О. В., кандидат
економічних наук, доцент,
Національна металургійна академія
України (м. Дніпро, Україна)

РОЗВИТОК КРЕДИТНИХ СПІЛОК ЯК ЧИННИК СОЦІАЛЬНОЇ ТА ДІЯЛЬНІСНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

На сучасному етапі розвитку економіки України постає потреба у якісно нових підходах до розробки як теоретико-методичних так і практичних рекомендацій щодо розвитку кредитних спілок. Саме вони можуть створити фінансовий базис ефективного задоволення потреб населення в умовах подолання кризи [1, с. 12], забезпечити стабілізацію соціально-економічного становища країни [2, с. 423], а також стимулювати соціальну й діяльнісну мобільність в суспільстві.

Ідея кооперації як форми взаємодопомоги та економічного самозахисту населення в умовах ринку сформувалась ще в Англії на початку XIX ст. У 1844 р. 28 робітників-ткачів англійського міста Рочдейл заснували споживчий кооператив для економічного самозахисту людей шляхом об'єднання. Було сформовано основний принцип кредитного союзу, за яким члени товариства акумулюють тимчасово вільні кошти одних суб'єктів та надають їх іншим [3, с. 89].

Теоретичні основи селянської кредитної кооперації були закладені Райфайзенем в його книзі, що вийшла в 1866 році, "Кредитні спілки, як засіб знищення злиднів", а в 1869 році йому на практиці вдалося організувати першу кредитну спілку.

Сучасна світова практика доводить, що найбільш значну роль кредитні спілки відіграють нині у США, Західній Європі, у Польщі, Чехії, Угорщині, де малий бізнес відіграє провідну роль у забезпеченні економічного зростання. Оскільки банки зацікавлені у кредитуванні вже стабільного бізнесу з постійними грошовими потоками, то основним інвестором малих проектів і виступили кредитні спілки.

Перші кредитні спілки в незалежній Україні з'явилися у 1992 році. З кожним

роком кількість кредитних спілок збільшувалась і відбувалось підвищення привабливості системи кредитної кооперації та мікрокредитування для середньо забезпечених верств населення завдяки їх певним перевагам над банківським кредитуванням. Як наголошує В. Ткачук, метою функціонування кредитних спілок є не фінансовий результат від діяльності, а забезпечення своїх членів необхідними кредитними ресурсами та отримання соціального ефекту для всього суспільства, тобто, як нам вбачається, стимулювання висхідної соціальної мобільності в суспільстві [4, с. 12]. Орієнтації на активізацію діяльнісної мобільності відповідає пропозиція

Г. Стоянова розглядати під кредитною спілкою відкритий ресурсний центр, який створюється переважно підприємцями-фізичними особами та представниками приватних господарств роздрібного та малого бізнесу на добровільних засадах з метою отримання широкого спектра персоніфікованих фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків, функціонує на принципах довгостроковості, кооперативного управління, беззбитковості та узгодження економічних інтересів учасників при достатньому рівні комерційної маржі [1, с. 13].

Кредитний рух України пройшов значний еволюційний шлях і кредитні спілки відбулися як вагоме суспільне і ринкове явище. Щороку сотні тисяч українців користуються можливістю отримати кредит на свої нагальні потреби, що виникають у споживчій або бізнесовій сферах. Відзначимо, що сьогодні в Україні превалюють класичні схеми організації діяльності кредитних спілок: участь переважно фізичних осіб, обмеженість входження нових учасників, консервативність стратегій розвитку, вузько-критеріальність об'єднання членів кредитних спілок (за територією, професійною спрямованістю). Але сучасні реалії функціонування економіки потребують, зокрема, посилення орієнтації на розвиток малого та середнього бізнесу і розширення спектру фінансових послуг.

До основних факторів, які гальмують розвиток кредитних спілок в Україні можна віднести: наявність тіньового сектору; відсутність ефективного механізму захисту прав членів кредитних спілок [5, с. 537]; недостатній доступ до дешевих

ресурсів, неналежний сервісний супровід, низький рівень системної інтеграції кредитних спілок у режимі саморегулювання; існування значної кількості кредитних спілок, які у своїй діяльності не дотримуються основних принципів міжнародного кооперативного руху; не врегульованість питань нагляду й контролю за діяльністю кредитних спілок. Відповідно, держава має допомогти системі кредитних спілок подолати тимчасові фінансові негаразди, спричинені загальною кризою у вітчизняному суспільстві та продовжити вдосконалення нормативно-законодавчих актів.

Кредитування малих та середніх сільгоспвиробників є одним з пріоритетних і найбільш перспективних напрямів діяльності кредитних спілок. В рамках розвитку агрокредитування вони мають більш активно співпрацювати з сільськими радами, дорадчими службами, асоціаціями підприємців, але, звичайно, найефективніша реклама - це позитивні відгуки позичальників, які користуються послугами цих установ. Умови кредитування та види сільськогосподарських кредитів кредитним спілкам варто встановлювати, розуміючи унікальні потреби та специфіку бізнесу сільгоспвиробників.

Загалом, кредитні спілки, виступивши каталізатором соціальної та діяльнісної мобільності, нададуть змогу задовольнити широкий спектр потреб населення, що позитивно вплине на формування платоспроможного попиту в економіці і її зростання.

Література:

1. Стоянов Г. С. Удосконалення механізму розвитку кредитних спілок України. - Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 - Гроші, фінанси і кредит. - Сумський державний університет, Суми, 2016.

2. Шкварчук Л. О. Аналіз діяльності кредитних спілок на ринку фінансових послуг України / Л. О. Шкварчук, М. А. Цікайло // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". - 2014. - № 811. - С. 422-425. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPL_2014_811_63.

3. Мозальова М.В. Правові проблеми функціонування кредитних спілок в Україні в умовах фінансової нестабільності / М.В. Мозальова // Право та інновації. – 2015. - №4(15). – С.86-91.

4. Ткачук В.Ю. Кредитні спілки на ринку фінансових послуг України. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08. - Гроші, фінанси та кредит. - ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». - Київ, 2013.

5. Галайко Н.Р. Кредитні спілки в контексті розвитку фінансового ринку України / Н.Р. Галайко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.7 – С. 193-199.

***КАРПЕНКО Д. В.**, магістр 1 року
навчання факультету аграрного менеджменту
ЛОБУНЕЦЬ Т.В., кандидат
економічних наук, доцент кафедри
виробничого та інвестиційного менеджменту,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ: КОНЦЕПЦІЯ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ

За останні три десятиліття людство досягло значного прогресу у підвищенні матеріального добробуту. Але цей прогрес був здобутий ціною погіршення стану природного середовища планети. Глобальна економічна криза продемонструвала суттєві дисбаланси моделей зростання світової економіки і викликала завдання переходу до нової, більш гнучкої і збалансованої моделі, здатної підтримувати усталені високі темпи зростання в довгостроковій перспективі разом із забезпеченням рівності в доступу до усіх видів ресурсів. В зв'язку з цим було висунуто декілька концепцій щодо подальшого розвитку в довгостроковій перспективі. [1]

Було розроблено Концепцію нової норми (New Normal), відповідно до якої мають місце такі ознаки «нової норми»: виражене уповільнення темпів економічного зростання порівняно з попереднім десятиліттям; високі показники безробіття, загострення боргових проблем; значна невизначеність на ринках і подальший зсув глобальної економічної активності в бік країн з ринками, що розвиваються. Такий песимістичний прогноз виник під впливом світової кризи 2009 р., і також пов'язаний з гіпотезою «інноваційної паузи», тобто із зниженням можливостей економічного зростання, що відкривалися завдяки безперервному потоку інновацій [1].

Наступна концепція – Концепція реіндустріалізації (неоіндустріалізації), згідно з якою очікується зниження інтенсивності промислового аутсорсингу і поживавлення промислового зростання в зв'язку з поверненням обробної промисловості в розвинені країни, яке багато в чому обумовлено підвищенням ціни трудових ресурсів в економіках, що розвиваються [1].

Проте найбільш привабливою з боку екології є Концепція «зеленої» економіки. Продовження економічного розвитку без кардинальної зміни нинішньої економічної моделі призведе до зростання екологічних загроз та зробить неможливим сталий розвиток. Зважаючи на це, економісти, соціологи, політики, представники природничих наук та бізнесу розпочали пошук нових шляхів розвитку, які б дали змогу відновити природне середовище та одночасно забезпечували гідний рівень життя населення. Одним з результатів такого пошуку стала концепція „зеленої” економіки, що завдяки підтримці міжнародних організацій та національних урядів набула значної популярності. Поширення „зелених” ідей спричинило „бум” наукових і прикладних публікацій, але в них вчені досі не сформулювали єдиного усталеного погляду на зміст поняття „зелена” економіка, її сутнісні ознаки, критерії й принципи побудови.

Концепція «зеленої» економіки, за якою інвестування в розробку і

впровадження технологій, спрямованих на ресурсозбереження та загальне зниження антропогенного навантаження на навколишнє середовище, розглядаються як ключові фактори економіки. За оцінками експертів ЮНЕП, «зелений сценарій» розвитку світової економіки може забезпечити до 2050 р. перевищення загального обсягу ВВП на 16%, подушного ВВП – на 14% і скорочення потреб світової економіки в енергії на 48% порівняно із базовим сценарієм. [1]

Інклюзивне зростання – це зростання, яке дозволяє залучити більшу частину трудових ресурсів до ефективної економічної діяльності завдяки чому забезпечити більшій частині населення більш високий рівень життя. Значна увага приділяється розподільчим аспектам добробуту і доданню зростанню антидискримінаційної спрямованості. Люди можуть отримувати вигоди від економічного зростання як пасивні учасники, не приймаючи активної участі у збільшенні доходу або ВВП, а лише завдяки політиці перерозподілу. Це є досить поширеною практикою у більшості країн, і не тільки в бідних і тих, що розвиваються.

Доволі близьким є бачення ЮНДЕСА: „зелена” економіка – це економіка, яка призводить до поліпшення добробуту людини і скорочення нерівності, при цьому не піддаючи майбутні покоління значним екологічним ризикам та екологічному дефіциту. Вона прагне принести довгострокові соціальні вигоди для короткострокових заходів, спрямованих на пом'якшення екологічних ризиків. „Зелена” економіка є сприятливою компонентою загальної мети сталого розвитку. Коаліція „зеленої” економіки, що являє собою глобальну мережу неурядових організацій і науководослідних інститутів, які є прихильниками прискореного переходу до „зеленої” економіки, розглядає останню як „гнучку” економіку, що забезпечує кращу якість життя для всіх у рамках наявних екологічних обмежень на планеті. Міжнародна торгова палата розглядає „зелену” економіку як таку, де економічне зростання та екологічна відповідальність

взаємодоповнюють одне одного, підтримуючи прогрес у соціальному розвитку. В свою чергу, у Стратегії „зеленої” економіки Південної Африки визначено, що впровадження „зеленої” економіки безумовно створює такі позитивні ефекти, як зростання економічної активності та використання у виробництві більш чистих технологій з низькими викидами вуглецю і мінімальним впливом на оточуюче середовище [2].

Екологізація сільськогосподарського сектору економіки вимагає зусиль як для підвищення продовольчої продуктивності, так і для поліпшення екологічної та економічної ефективності використання ресурсів у процесі виробництва, переробки та споживання (ланцюговий підхід). При застосуванні екосистемного підходу для сільського, лісового та рибного господарства цей сектор міг би надати більше екологічних товарів та послуг, ніж будь-який інший, забезпечуючи при цьому засобами харчування та існування більшість населення, – і, таким чином, забезпечити реальний перехід до зеленої економіки. Як приклад, щороку 12 мільйонів гектарів (площа приблизно розміром з Грецією чи Непал) втрачаються через опустелювання; на площі такого розміру щорічно можна виростити 20 млн. тонн зерна і кормів для забезпечення продовольством більше шести мільйонів чоловік. [2]

Ще одним важливим кроком має стати повернення до традиційних методів ведення сільського господарства в гірській місцевості. Адже гори покривають 24% поверхні суші Землі і є домом для 12% населення в світі, ще 14% живе в безпосередній близькості від гір. Повернення до традиційних методів ведення сільського господарства в горах дає більший ефект у боротьбі з бідністю, ніж будь-який інший сектор економіки. Таким екосистемним підходом може бути перехід до органічного сільського господарства. Його можна розглядати на рівні основного напрямку в політиці всього сільського господарства, як ключову стратегію. [2]

Література:

1. Афонцев А. Мировая экономика в поисках новой модели роста. Мировая экономика и международные отношения. – 2014. – № 2. – С. 3-12. (С. 3).
2. Чмир О. С., Захаркевич Н. П. Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 3 (33).

КИРИЛЮК О. Ф., к.е.н., доцент,
ТРУТЕНКО К. В., студентка
магістратури ФАМ
спеціальності «Адміністративний менеджмент»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м.Київ
Україна).

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ГЕОГРАФІЧНІЙ СТРУКТУРИ ЕКСПОРТУ АГРОПРОДОВОЛЬЧО ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Розвиток економіки країни відображає реалізацію можливостей основних галузей. Аграрний сектор займає лідируючі позиції і забезпечує конкурентоздатність продукції не тільки на внутрішньому, що свідчить про наявність можливостей країни для розширення присутності на зовнішніх ринках.

Дослідження стану аграрного сектора економіки, основних проблем його розвитку та обґрунтування шляхів розбудови експортного потенціалу країни знайшли відображення у працях вітчизняних науковців: М.М.Ільчука, А.Д. Діброви, С.М.Кваші, Л.В. Шинкарук, О.М.Шпичака, які є підґрунтям для проведення нових досліджень в умовах нестабільності економічної ситуації в країні.

Мета дослідження полягає у вивченні сучасного стану географічної структури експорту агропродовольчої продукції в Україні та обґрунтування шляхів її вдосконалення.

Аграрний сектор економіки в даний час має значні перспективи як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Агропродовольча продукція стає головним експортним товаром України. Встановлено, що у 2017 р в цілому експорт товарів скоротився на 41,6 %, однак по групі агропродовольчих

товарів – на 9,7 %. При практично незмінній структурі експорту агропродовольчої продукції за 2015-2017 рр. найбільшу частку становить сировинний експорт - 58 %, частка експорту продукції з більшою доданою вартістю - 42 %. Світова практика засвідчує, що жодна країна з сировинною орієнтацією експорту не може створити успішну економіку. Так, у Франції за 2016 р експорт агропродовольчої продукції становив 60,2 млрд. євро, в т.ч. сільськогосподарська продукція -15,7 млрд. євро (24 %), продукція харчової промисловості 44,5 млрд. євро (76 %).

Україна постачає аграрну продукцію в понад 190 країн світу. Основними ринками її збуту на сьогодні є країни Азії (у 2016 р. експортовано продукції на суму 6,7 млрд дол. – 46% загального експорту аграрної продукції) та ЄС (4,2 млрд дол. – 28,8%). Українські аграрії експортують свою продукцію до країн Африки (2,0 млрд дол. – 13,7%) та СНД (1,5 млрд дол. – 10,3%). Орієнтація експорту вітчизняної агропродукції більшою мірою на ринки Азії свідчить про певну невідповідність її вимогам якості та безпечності країн ЄС. Аналіз географічної структури експорту агропродовольчої продукції в 2016 р свідчить, що основними країнами-імпортерами її були Китай (8,5%), Індія (7,4%), Єгипет (7%), Іспанія (5,9%), Туреччина (5,9%), Нідерланди (4%), Італія (3,8%), Саудівська Аравія (3,2%), Іран (3%), Польща (2,9%). Ці країни витіснили Російську Федерацію з лідируючої позиції з часткою лише 1,9%.

Таким чином, основним ринком збуту української агропродовольчої продукції залишається ринок Азії, частка якого в структурі українського експорту за 2016-2017 рр. становила 45-48 %. Основними країнами-партнерами з Азії є Індія, Туреччина і Китай. На другому місті – країни ЄС, з часткою в 32%, де головними партнерами є Нідерланди, Іспанія і Італія. Трійку лідерів закривають країни Африки, які в свою чергу займають 14%: Єгипет, Туніс і Марокко.

Слід зазначити, що за 2014-2017 рр. експорт готових харчових

продуктів скоротився і становив (млн. дол.): Росія – 1046; Азербайджан – 68; Казахстан – 60; Туркменістан – 44; Киргизія – 46. В той же час Грузія, яка вийшла із СНД в 2016 р., імпортувала з України товарів на суму 169 млн. дол. Таким чином, ринок збуту товарів у країнах СНД поступово скорочується, а на європейський ринок вітчизняні товаровиробники ще зовсім повноцінно не увійшли, незважаючи на введення в дію асоціації з країнами ЄС і перешкодою цьому є квоти на реалізацію продукцію. За короткий період українські виробники змогли частково переорієнтуватися на інші ринки і збільшити експорт готових харчових продуктів на 444 млн. дол. в значній мірі за рахунок поставок цукру, залишків і відходів харчової промисловості.

Проведені дослідження показали, що основним недоліком здійснення міжнародної торгівлі є тенденція щодо збільшення основними партнерами експорту продукції рослинного походження, основну частку в якій становлять пшениця й кукурудза. Так, Єгипет, Іспанія, Туреччина, Саудівська Аравія, Ізраїль, Португалія та Туніс імпортують виключно зернові, а також жири й олії. Імпортерами продукції з високою доданою вартістю серед найбільших партнерів залишаються країни СНД і частково Польща, Німеччина, Франція та Південна Корея. Основою експорту є сім товарних позицій на які в 2016 р. приходилось 77,7 % експортної виручки. Обмежена номенклатура основних експортних товарів – пшениця, кукурудза, ячмінь, соя, ріпак та олія і макуха соняшникова свідчать про низький рівень товарної диверсифікації і залежність від кон'юнктури світового ринку.

Проведені дослідження дозволяють зробити висновки, що кризові процеси в економіці України, які посилюються останніми роками, негативно впливають на стан зовнішньої торгівлі, в тому числі на експорт товарів та його структуру. Основними пріоритетними напрямками підвищення конкурентоздатності експорту української агропродовольчої продукції мають стати: диверсифікація ринків, які забезпечуватимуть нові можливості вітчизняних товаровиробників; диверсифікація товарів із збільшенням частки

товарів із більшою доданою вартістю; диверсифікація учасників експортної діяльності через залучення підприємств малого та середнього бізнесу.

КЛИМЕНКО Н. А.,
*кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ, Україна)*

ПРОБЛЕМА ЕКОЛОГІЧНОЇ СТІЙКОСТІ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Останні кілька років світ говорить про необхідність більш соціально-інклюзивного підходу до генерації економічного зростання. Україна посіла 49-е місце серед 74 країн, що розвиваються, відповідно до індексу інклюзивності економічного розвитку, який оцінює ступінь поширеності позитивних ефектів економічного зростання на всі верстви населення. [1] Поряд з цим цифрова економіка та екологізація економіки чи перехід до так званої «зеленої економіки» є найважливішими темами порядку денного екологічної політики останніх років. Провідною тенденцією сучасного розвитку є поширення глобалізаційних процесів. В умовах неминучої глобалізації світової економіки невинно прискорюється обсяг використання природних ресурсів. Потреби в ресурсах значно переважають обсяги і швидкості їх природного поповнення. В результаті неминуче настає виснаження природних запасів, що призводить до дефіциту ресурсів, забруднення води і повітря, нестачі прісної води та ін.

В Україні достатньо виступів як вчених, так і політиків і урядовців, які бачать єдину можливість «перейти від «сировинного дрейфу» і «боргової ями», залежності від міжнародних фінансових інститутів до європейського рівня добробуту» в переході «від екстрактивної до інклюзивної економіки, при якій в економічних процесах будуть задіяні широкі верстви населення, які зможуть вільно проявляти свої таланти і підприємницьку ініціативу»[2]

Сучасне мислення про розвиток глобальних економік та суспільств зосереджується на двох питаннях: потенціал інформаційно-комунікаційних

технологій (ІКТ) та проблема екологічної стійкості. Важливість стійкості була визнана у політиці розвитку як "розвиток, що відповідає потребам теперішнього, без шкоди для здатності майбутніх поколінь задовольнити свої власні потреби. Вона містить у собі два ключових поняття: поняття потреб, зокрема основні потреби бідних людей, на які слід надати першочергову пріоритет; і ідею обмежень, що накладаються державою технології та соціальної організації на здатність навколишнього середовища відповідати сучасним і майбутнім потребам. Окрім економічного та соціального впливу, екологічний аспект цифрової економіки заслуговує на особливу увагу, оскільки це один з важливих аспектів сталого розвитку. Очевидно, що необхідні принципово нові кроки, перехід на таку концепцію розвитку, яка дозволить вирішувати соціальні, фінансові, паливні та кліматичні проблеми комплексно. Таким рішенням на думку вчених є концепція екологізації економіки та перехід до «зеленої економіки». Модель «зеленої» економіки передбачає економічне зростання у поєднанні з екологічною стійкістю.

Як зазначалося у [3] перехід до такої економіки можна забезпечити щорічними інвестиціями в розмірі 2% світового ВВП (приблизно 1,3 млрд. дол) протягом 2012-2050 років. Проведене моделювання показало, що сценарій «зелених» інвестицій забезпечить протягом 5-10 років більш високі річні темпи зростання, ніж інвестиції в звичайне розвиток.

Екологізація економіки в свідомості суспільства не є абсолютно новою проблемою. Але на сучасному етапі вона стає надто гострою. Надмірне навантаження на оброблювані землі в минулому, нераціональне і безсистемне використання земель у сучасних трансформаційних умовах обумовило значні деградаційні процеси. Тому існує об'єктивна необхідність втручання держави в природно-екологічну сферу з метою досягнення збалансованого стану. Однією з невід'ємних та об'єктивних властивостей ґрунту, що обумовлюють його виключну корисність та незамінність для життєдіяльності людини є його родючість. Широко розглядається біологізація виробництва як шлях

зближення економіки та екології. Математичне моделювання управління земельними ресурсами – складна економіко-екологічна задача [4]. Метою розробки моделей родючості ґрунту є впорядкування знань про родючість, оцінка впливу на стан використання землі, а також можливість оптимального розміщення сільськогосподарських культур у межах господарств на ґрунтах різної родючості. Наукою і практикою доведено, що одним із найважливіших елементів технології вирощування сільськогосподарських культур на надійним фактором підвищення урожайності є застосування раціональної системи добрив, спрямованої також на забезпечення відтворення та збереження родючості ґрунту.

Щодня із засобів масової інформації ми чуємо про проблеми, які буквально 10–20 років тому не були такими актуальними і болючими. Читаючи зведення CNN чи Reuters, переконуємося, що світ став більш непередбачуваним, і навіть прогнози авторитетних агентств не в змозі точно визначити, з якими проблемами (старими й новими) нам доведеться мати справу за кілька років. Але важливо відзначити, що ці процеси відбуваються на тлі розгортання інформаційної економіки, яка кардинально змінює суспільні формації, у тому числі систему природокористування. Сучасне мислення про розвиток глобальних економік та суспільств зосереджується на двох питаннях: потенціал інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та проблема екологічної стійкості.

Література

1. The Inclusive Development Index 2018 Summary and Data Highlights – Режим доступу [http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf]
2. Галасюк В. Пути перехода Украины к инклюзивной экономике. URL: <http://hyser.com.ua/economics/puti-perehodaukrainy-k-inklyuzivnoj-ekonomike-eksperty-145320>.

3. Зелена економіка [Електронний ресурс], – Режим доступу : <http://www.zhiva-planeta.org.ua/diyalnist/zelena-economika.html>

4. Kadiyevskyy,V, Klymenko,N, Systemic vision of ecological and economic interaction of land-use factors in modern agrosphere // Актуальні проблеми економіки – 2014 _№ 2(152)- С313-320

*Крючкова І.В., д-р екон. наук,
головний науковий співробітник
Інститут економіки та
прогнозування НАН України*

ІНДИКАТОРИ ІНКЛЮЗИВНОСТІ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТАБЛО МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ДИСБАЛАНСІВ

Глобальна фінансова криза з 2008 року показала слабкість функціонування докризових механізмів підтримки макростабільності в ЄС, чим зумовила необхідність їх посилення шляхом створення системи попередження кризових явищ. З цією метою упродовж 2011–2012 рр. Європейська Комісія запропонувала і законодавчо врегулювала пакет реформ у фінансовій і макроекономічній політиці ЄС. На першому етапі було запроваджено шість взаємопов'язаних законодавчих інструментів (так званий "пакет шести") які мали забезпечити підтримку фінансової стабільності та дотримання бюджетних рамок. На другому етапі було додано ще два законодавчі інструменти ("пакет двох"), які були зосереджені на економічних та бюджетних спостереженнях у зоні євро.

Одним із шести напрямів регулювання управління економікою стала Процедура макроекономічного дисбалансу (The Macroeconomic Imbalance Procedure – MIP). Для моніторингу макроекономічних тенденцій та їх аналізу було розроблено спеціальне табло з індикаторами (MIP scoreboard indicators). Методологія MIP сфокусована на виявленні: зовнішніх

диспропорцій та зміни цінової конкурентоспроможності економіки країни; внутрішніх дисбалансів; зміни рівня зайнятості.

Через 25 допоміжних індикаторів подається важлива інформація щодо аспектів, пов'язаних як із загальною макроекономічною ситуацією, так і з соціальними процесами. Серед них є такі важливі для оцінки ексклюзивності соціальні індикатори:

- кількість населення із ризиком бідності та соціальної ексклюзивності (People at risk of poverty or social exclusion), куди включаються особи, чий еквівалентний середньозважений дохід перебуває нижче за порогове значення – 60% від загальнонаціонального медіанного значення наявного доходу (відповідно до і після соціальних трансфертів);

- кількість людей, яким значно бракує матеріальних ресурсів (Severely materially deprived persons); до таких відносять осіб, чиї матеріальні умови життя є поганими і вони не можуть дозволити собі принаймні чотири із таких дев'яти важливих матеріальних благ: i) здійснювати платежі за оренду або рахунки за житло, ii) підтримувати тепло в оселі, iii) здійснювати непередбачені фінансові витрати, iv) їсти м'ясо, рибу або білкові еквіваленти через день, v) провести тиждень свят поза своїм домом, vi) мати автомобіль, vii) мати пральну машину, viii) мати кольоровий телевізор, ix) мати телефон;

- кількість людей, які проживають у домогосподарствах з дуже низькою інтенсивністю праці, куди відносять осіб, які проживають у домашніх господарствах, де дорослі працездатного віку (за винятком студентів) працювали менш ніж 20% від свого загального потенціалу протягом попередніх 12 місяців.

Такий підхід дозволяє врахувати як загальноекономічний, так і соціальний стан у кожній країні та краще зрозуміти ризики, а отже – допомогти більш виважено підійти до визначення оздоровчих політичних рекомендацій та заходів, що дозволяє уникнути не тільки соціальних потрясінь, а й реального падіння доходів, особливо найуразливіших верств населення.

Європейський досвід є корисним для України, але для врахування специфіки країни в табло макроекономічних дисбалансів (ТМД) України доцільно включити чотири блоки у складі: макроструктурного інституційного табло (МІТ) – для моніторингу внутрішніх дисбалансів інституційних секторів економіки; табло зовнішньоекономічних дисбалансів – для виявлення зовнішніх дисбалансів; табло трудової активності – для відслідковування ступеня та причин інклюзивності (ексклюзивності) економічно активного населення відносно трудового процесу і табло соціальних дисбалансів – для аналізу наявності прогресу у зниженні рівня бідності та оцінки загроз у соціальній сфері.

У табло трудової активності, доцільно включати показники рівня економічно активного населення, попиту на робочу силу та її пропозицію в розрізі професій, видів економічної діяльності, а також рівня безробіття, рівня безробіття серед молоді, рівня безробіття сільського населення.

У табло соціальних дисбалансів, доцільно включити такі показники, як кількість населення із ризиком бідності та соціальної ексклюзивності; кількість людей із значним браком матеріальних ресурсів, частку населення, чиє споживання є нижчим за рівень фактичного прожиткового мінімуму; частку пенсіонерів, чиє споживання є нижчим за рівень фактичного прожиткового мінімуму для непрацюючих; індекс випередження/відставання реальної зміни валового наявного доходу населення відносно індексу реальної зміни ВВП, індекс випередження/відставання номінального індексу середньої заробітної плати відносно індексу продуктивності праці найманих працівників.

Зазначений підхід дозволить завчасно виявити загрозливі прояви соціальних дисбалансів і скоригувати рішення, що призводять до падіння трудової активності та збідніння населення.

*ЛАЗАРИЩАК О. В., магістр
РАЛКО О.С., доцент,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

НІМЕЦЬКЕ ТОВАРИСТВО МІЖНАРОДНОГО СПІВТРОБІТНИЦТВА: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПІДПРИЄМЦІВ УКРАЇНИ

Україна – це європейська країна з багатою культурою, родючими землями та великим економічним потенціалом. Населення України має високий рівень освіти, а швидке зростання галузі ІТ все більше перетворює країну на майданчик інноваційних технологій. Безумовно, після набуття незалежності більш ніж 25 років тому Україна, як і раніше, стоїть перед великими викликами, проте вона має і великі шанси. З підписанням Угоди про асоціацію з ЄС у 2017 році було закладено фундамент європейського майбутнього України. Проте, збройний конфлікт на Сході призводить до політичних та економічних труднощів, які дестабілізують країну.

У листопаді 2015 року досягнуто домовленість між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина. Під час переговорів були визначені пріоритетні напрями німецької співпраці заради розвитку з Україною:

- демократія, громадянське суспільство, державне управління, регіональний розвиток та децентралізація;
- енергетика;
- сталий економічний розвиток.

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH підтримує Україну за дорученням Федерального уряду Німеччини на шляху демократичних перетворень з 1993 року. Наразі понад 350 національних та

іноземних фахівців представляють GIZ орієнтовно у 20 населених пунктах України. Крім того, понад 30 інтегрованих та реінтегрованих експертів працюють безпосередньо в українських органах управління, торгово-промислових палатах, університетах та неурядових організаціях. З 2009 року GIZ має бюро в Києві.

Наприклад, у рамках напряму «Ефективне державне врядування» компанія підтримала систему електронних публічних закупівель «ProZorro». Ця система сприяє чесній конкуренції та заощаджує публічні кошти.

Також GIZ підтримує сталі методи будівництва та модернізації громадських будівель. Через впровадження сучасних технологій покращується енергоефективність, що так само дозволяє заощаджувати публічні кошти.

В рамках співробітництва між урядом України та урядом Німеччини Мінекономрозвитку разом із німецьким Товариством з міжнародного співробітництва “GIZ” реалізують програму стажувань для менеджерів компаній та підприємців із експортно-імпортним потенціалом.

Програма “Fit for partnership with Germany” (“Готові до співпраці з Німеччиною”) покликана сприяти виходу українських підприємств на міжнародні ринки та підвищенню їх конкурентоспроможності на них. Стажування має на меті підвищити кваліфікації українських менеджерів у сфері зовнішньоекономічної діяльності через опанування ними нових компетенцій у різних сферах ведення бізнесу із німецькими та іншими іноземними партнерами.

У 2017 році українським менеджерам та підприємцям запропоновано перелік програм стажувань із економічної кооперації без галузевої специфіки та економічної кооперації з галузевою специфікою за наступними напрямками:

- Економічна кооперація у сфері енергоефективності;

- Економічна кооперація у секторі охорони здоров'я/індустрія охорони здоров'я;
- Економічна кооперація в аграрному секторі;
- Економічна кооперація у сфері переробки сміття/екологічна утилізація сміття.

Література

1. Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit URL: <https://www.giz.de/de/html/index.html>
2. Ралко О.С., П'янкова О.В. (2017) Використання виробниками аграрної та харчової продукції України євроінтеграції як інструменту для виходу на нові ринки. Журнал Ефективна економіка. - #1 / 2017 – Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет. URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=5398>

ЛЕБЕДЄВА В.К., кандидат
економічних наук, доцент
КОВАЛЬЧУК Д. К., кандидат
педагогічних наук,
Національна металургійна академія
України (м. Дніпро, Україна)

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ В СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Перманентні кризові явища у глобальній економіці є одним із визначальних чинників нестабільності національної економіки, що обумовлює не тільки необхідність змін в усіх її сферах, але й ефективного управління цими змінами. Не є виключенням і сфера вищої освіти як одна із провідних складових креатосфери, що забезпечує формування та застосування інтелектуального та інноваційного потенціалу національної економіки.

Для забезпечення якості вищої освіти у спільному європейському освітньому просторі в 2000 р. було утворено Європейську мережу гарантії якості у вищій освіті (ENQA), якою спільно з іншими громадськими організаціями було розроблено стандарти і рекомендації щодо галузі вищої освіти – ESG (European quality assurance standards and guidelines). В них, зокрема, наголошується на необхідності стимулювання інновацій в освітньому процесі вищих навчальних закладів.

Як на вищому державному рівні управління освітою, так і в практичній діяльності ВНЗ постає питання щодо вибору кращих освітніх технологій, максимально відповідних вимогам підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Таким чином, оцінка освітніх технологій виступає актуальною проблемою, вирішення якої потребує спеціальних підходів та методів.

Одним із сучасних методів, що застосовується для оцінки якості товарів та послуг, виступає кваліметрія. В контексті ринкової економіки освітню технологію також можна розглядати як певний інтелектуальний продукт, що задовольняє потребу в освітніх послугах. Тому для порівняння освітніх технологій можливо і доцільно використовувати підходи, що пропонує кваліметрія – галузь науки, яка вивчає і реалізує методи кількісної оцінки якості продукції.

Передбачається, що кожна освітня технологія в тій чи іншій мірі має певні корисні властивості, які роблять її придатною для застосування у навчальному процесі при наданні освітніх послуг. Як правило, під споживчою якістю розуміється сукупність властивостей продукту, що забезпечують бажаний ефект в процесі споживання. Аналогічно, споживча якість освітньої технології визначається сукупністю її ознак, які забезпечують бажаний ефект в процесі застосування. Ці ознаки можна розглядати як окремі критерії якості освітньої технології. Склад цих критеріїв може бути визначеним і коригуватись при необхідності.

Окремою проблемою виступає визначення інтегрального критерію оцінки освітніх технологій для визначення позиції кожної з них у загальному рейтингу.

Зазвичай, рейтинг визначається як комплексна оцінка об'єкта чи процесу щодо сукупності його характеристик за фіксованою шкалою. Виходячи з цього, можна вважати, що рейтинг освітньої технології є комплексною оцінкою, наданою в максимально стиснутому вигляді.

Застосовуючи рейтингове управління до системи управління трансфером освітніх технологій вищих навчальних закладів, можна розглядати його як концепцію прийняття рішень на основі використання рейтингів освітніх технологій в процесі реалізації функцій управління їх трансфером. Таким чином, рейтингове управління являє собою процес, в якому рейтинг використовується для аналізу, контролю, обліку, прогнозування і регулювання трансфера освітніх технологій ВНЗ. В основу рейтингової оцінки покладено принцип відповідності освітньої технології ряду критеріїв, тобто рейтинг являє собою результат багатфакторного аналізу освітніх технологій.

Рейтингове управління трансфером освітніх технологій має такі суттєві переваги:

- по-перше, підвищується надійність процесу управління внаслідок скорочення обсягу інформації, що обробляється;
- по-друге, скорочується час та витрати на розробку стратегій управління трансфером освітніх технологій за рахунок використання в процесі рейтингового управління визначених стандартних стратегій;
- по-третє, з'являється конструктивна можливість оцінки різних варіантів стратегій з метою вибору найбільш ефективного з них.

МАЛИЙ І. Й., доктор
економічних наук, професор,
Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана

ІНСТИТУЦІЙНІ ОБМЕЖЕННЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Загострення глобальної конкурентоспроможності між національними економіками висуває на перший план значимість таких інституційних чинників як політична система, власність, державне управління, національна ідентичність, економічний порядок та економічна організація, культура тощо. Сьогодні назріла гостра потреба міждисциплінарного аналізу сучасної економіки, який би дозволив висвітлити сутність трансформації різних інститутів та новітніх зв'язків між ними, що характеризуються мережевістю, інформаційністю, комплементарністю, напруженістю та сполученістю, посилення залежності між частинами. Б.Є. Кваснюк в своїх працях аналізував взаємовплив між макроекономічною динамікою та інституційними змінами, акцентуючи увагу на необхідності врахування методологічних засад філософського плюралізму.

Економічні інститути і економічні організації є носіями не тільки економічних процесів, а й відображенням відповідного рівня і структури політичних, правових і соціальних відносин. Інституційну основу національної економіки складає держава так як вона визначає базові політичні, соціальні і правові норми, які утворюють основу розміщення виробництва, обміну, розподілу та споживання матеріальних благ [1]. Інституційне середовище визначає основний напрям розвитку системи, напрям і швидкість інституційних змін, а також ті орієнтири, на основі яких відбувається формування і відбір найбільш ефективних економічних і соціальних інститутів.

Серед всіх інститутів в сучасних умовах фінансово-економічної кризи інституту держави відводиться визначальна роль, тому й радикалізуються погляди учених стосовно її активної ролі в збереженні стабільності в суспільстві. Розкриття гносеологічних коренів формування та розвитку національної економіки необхідно шукати в аналізі держави, як вихідної базової інституції, що якраз і визначає просторові, історичні та економічні межі її функціонування. Тільки держава, як суспільний феномен, залишається протягом кількох тисячоліть по своїй інституціональній ролі найбільш стійкою організацією, в межах якої відбувається кругообіг матеріальних та фінансових ресурсів, вимір продуктивності та ефективності суспільної діяльності, добробуту населення та суспільного прогресу.

Інститути можуть як сприяти так і стримувати діяльність економічних агентів у будь-якій сфері, які для досягнення своїх цілей укладають угоди та контракти [2]. Це в першу чергу стосується держави як визначального, базового та синтезуючого інституту інституціонального середовища кожної країни. Через інститут держави відбувається реалізація нових потреб, інституційних вимог і їх модифікація, нових правил взаємодії суб'єктів господарської діяльності, їх ствердження в суспільстві через відповідну систему цінностей, функцій і послуг. Кожна нація по-різному використовує інститут держави для досягнення суспільного добробуту. Тому є свідчення успіхів та невдач урядів країн, формування різних національних моделей економіки та загострення суперечностей в глобалізаційних процесах.

Ствердження державності України в умовах радикальної трансформації цивілізації (інформаційна революція, поглиблення глобалізації та посилення культурної само ідентифікації державотворення, загостренням фінансово-економічної нестабільності світового господарства) проходить в умовах загострення конкурентної боротьби між країнами з використанням всіх важелів впливу на розвиток національної економіки: дипломатичних, політичних, військових, ведення гібридних війн тощо. Як і два століття тому,

знову досить актуальною постає питання не тільки зростання національного багатства, а в першу чергу національної економічної безпеки держави.

Вихід з кризи неминуче призведе до формування нового економічного порядку [3], наслідком чого мають відбутись зміни в економічній та соціальній політиці, в формуванні нових ідей, системи поглядів та, відповідно, поведінки людей, що повинно позначитись й на механізмі взаємодії ринкових принципів та державних важелів управління. На сьогоденну специфіку інституціонального середовища в Україні наклали свій відбиток відсутність історичного досвіду ствердження цінностей епохи Великої Реформації та Просвітництва, що пройшли країни Західної Європи; відсутність творчої меншості та національної політичної еліти здатних продукувати та реалізовувати державницьку політику незалежності України, формування громадянського суспільства та забезпечення суспільного добробуту.

До інституційних обмежень розвитку національної економіки України слід віднести історичну колоніальну пам'ять та рабську психологію, відносну економічну відокремленість домашніх господарств, злодійство, романтизм та схоластику мислення, правовий та науковий нігілізм. За 27 років новітньої історії в українському суспільстві відбулось загострення суперечностей між економічними, політичними, соціальними та громадянськими інститутами, які суперечливо вплинули на розвиток національної економіки. Якраз на сьогодні досить гостро постало питання субординації інститутів в інституційній матриці суспільства. Так, наприклад, вирішення проблеми територіальної цілісності та національної безпеки тільки зараз, за умов агресії Росії на Сході України, стало пріоритетним в стратегії публічного управління. Шкода, що українське суспільство аж 25 років своєї незалежності посвятило проблемам приватизації а не державотворенню, наслідком чого є катастрофічний державний борг, зубожіння населення, розбалансування економіки, корупція, бандитизм, правовий та політичний нігілізм, зневіра

громадян. За таких обставин Україну може спасти політика інклюзивного розвитку, “концепція” якої сьогодні обговорюється.

Література:

1. Уильямсон О. И. Экономические институты капитализма. Фирмы, рынки, «отношенческая» контрактація/ О.И. Уильямсон . - Спб.: Лениздат; CEV Press, 1996. – 702 с.
2. Эггертсон Т. Экономическое поведение и институты. – М.: Дело, 2001. – С.11
3. Стиглиц Дж.Е. Крутое пике: Америка и новый экономический порядок после глобального кризиса / Стиглиц Джозеф;(пер.с англ. В.Лопатка).- М.: Эксмо, 2011. – 512с.

***МАРЧЕНКО І. О.,** студентка
кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту
факультету аграрного менеджменту
Національний університет біоресурсів і природокористування
(м. Київ, Україна)*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ БІЗНЕСУ:

УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ І ПРОБЛЕМИ

Сьогодні значна кількість підприємств проводять активну соціальну політику. Проте, вчені відмічають, що соціально орієнтована діяльність господарств, інтеграція її у стратегію підприємства ще має несистемний, переривчастий характер. Соціально відповідальна діяльність бізнесу є важливим правилом, якого дотримується безліч великих, середніх і навіть малих компаній по всьому світу. Зважаючи на надзвичайну соціальну суспільну та економічну користь, що містить у собі соціальна відповідальність бізнесу, питання про її розвиток належить до сфери першочергової уваги органів державної влади багатьох країн світу та провідних міжнародних організацій. Проявом цієї уваги є впровадження стандартів КСВ і заходів зі стимулювання бізнесу до соціальної

відповідальності. [1, ст. 147].

Існує безліч визначень поняття “корпоративна соціальна відповідальність” і кожне з них підкреслює і доповнює одне одного, пояснюючи нові сторони функціонування підприємства. Вперше визначення соціальної відповідальності сформулював Г.Боуеном: соціальна відповідальність бізнесмена полягає в реалізації такої політики, прийнятті таких рішень або додержанні такої лінії поведінки, які були б бажані для цілей і цінностей суспільства. [4, ст. 64]

Сучасний тип ведення підприємницької діяльності орієнтується на потреби та інтереси суспільства – соціально відповідальний бізнес. Ця практика набула значного поширення у світі. Британська компанія “Shell” одна з перших показала свою прихильність до принципів корпоративної відповідальності. Вона проводила політику підтримки молоді, спонукаючи до різноманітної творчої діяльності в галузі культури і мистецтва, а також надавала підтримку суспільству щодо захисту навколишнього середовища та покращення якості життя. Наприклад, в Японії майже всі великі компанії виділяють значні суми на фінансування наукових досліджень (32,4 % загальної суми вкладень), освіти (17,9 %), утримання науково-дослідних інститутів (8,4 %), будівництво закладів соціального профілю (7,8 %) [2].

Соціально відповідальними є наступні види діяльності: наявність соціально орієнтованих тарифів, реалізація екологічних програм, благодійність, спонсорство, утримання соціальної інфраструктури та надлишкової робочої сили.

В даний час, на вітчизняних підприємствах, існують неврегульовані проблеми, які пов’язані з впровадженням засад корпоративної соціальної відповідальності, адже для нашої країни вона не набула масового поширення.

Причиною є відсутність чіткого розуміння принципів соціально відповідальної діяльності в державі, неспроможністю класичної моделі соціальної відповідальності подолати інерційність мислення окремих

керівників підприємств щодо проведення соціальних заходів, а отже спричиняє низку проблем реалізації КСВ в Україні. Переважно більшість організацій, що орієнтуються на КСВ, - це філії міжнародних компаній в Україні та найбільші вітчизняні підприємства. Отже, можна зазначити, що в нашій країні КСВ має розвиватися, адже трактування її досить вузьке.

На розвиток КСВ можуть вплинути наступні чинники, які обумовлені сучасними реаліями: глобалізація і пов'язане з нею загострення конкуренції; зростаючі розміри і вплив компаній; конкуренція компаній за персонал; зростаюча роль нематеріальних активів (наприклад, репутації, іміджу, брендів).

Разом з тим існують і обмежувальні фактори розвитку соціальної відповідальності (зокрема, в Україні): відсутність незалежної громадської експертизи соціальних і культурних проектів та програм; існуючі законодавчі обмеження розмірів і способів можливої допомоги нужденним; велика кількість прохань при обмеженості ресурсів для благодійності; відсутність системи соціально-відповідального бізнесу; відсутність системи інформування суспільства про соціальні і благодійні проекти, про інвесторів соціальних програм та системи оцінки суспільством результатів соціальних програм бізнесу; небажання деяких керівників бізнесу слідувати принципам соціальної відповідальності і брати участь у формуванні позитивного іміджу бізнесу [3, с. 132].

Отже, соціальні показники впливають на репутацію компанії вдвічі більше, ніж економічні, що у довгостроковій перспективі призведе до збільшення її частки ринку та істотного зростання прибутковості через лояльність споживачів до продукції соціально-відповідальної компанії. Вклад фінансових ресурсів в соціальний потенціал та дотримання корпоративної відповідальності призводять до сталого економічного росту, прийняттю на міжнародному ринку, підвищенню конкурентоспроможності та вартості підприємства.

Література

1. Божкова В.В., Сагер Л.Ю. Соціально відповідальний бізнес як один із напрямків оліпшення іміджу вітчизняних суб'єктів господарювання [Текст] / В.В. Божкова, Л.Ю. Сагер // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 145-148.
2. Новітній маркетинг: навч. посібник / [Є. В. Савельєв, С. І. Чеботар, Д. А. Штефанич та ін.]; за ред. Є.В. Савельєва. – К.: Знання, 2008. – 420 с
3. Рейтерович І.В. Особливості формування соціально-відповідального бізнесу в Україні // Інвестиції: практика та досвід. 2013. – № 10. – С. 131-134.
4. Ткач К. І. Еволюційні аспекти формування суті корпоративної соціальної відповідальності / К. І. Ткач. // Економіка, управління, фінанси: теорія та практика: міжнар. наук.-практ. конф., 13-14 грудня 2013 р.: тези доповідей. – Херсон: Видавничий дім “Гельветика”, 2013. – С. 63–66.

НЕЧИПОРЕНКО В.А., магістр
РАЛКО О.С., доцент,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ АПК МОЖЛИВОСТЕЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ФОНДУ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА

Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а відтак – і подальша інтеграція до ЄС, відкриває перед нашою країною низку можливостей та викликів. З одного боку – це найбільший у світі ринок, доступ до інвестиційних ресурсів, нових технологій, можливості безвізового перетину кордонів об'єднаної Європи, перспективи підвищення життєвого рівня тощо, а з іншого – виклики, пов'язані з низьким рівнем

конкурентоспроможності національної економіки, не реформованістю адміністративно-територіального устрою та інвестиційною привабливістю територій. Ситуація загострюється слабкими повноваженнями і фінансовими можливостями органів самоврядування вирішувати місцеві проблеми як на даний час, так і в найближчій перспективі, що пов'язано, в тому числі, і з низькими надходженнями до державного бюджету. Особливо відчутні такі проблеми на сільських територіях, які історично є більш економічно відсталими та характеризуються нижчим рівнем розвиненості економічного потенціалу.

Поетапне втілення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, як зазначають більшість експертів, на початку дещо погіршить і так складне економічне становище сільських територій, що викличе хвилю банкрутств та відповідне зниження надходжень до державного та місцевих бюджетів, обмеживши можливості місцевої влади в реалізації своїх функцій.

Все вищенаведене, а також фактична війна з Росією роблять актуальною проблему пошуку нових, альтернативних ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій та вирішення проблем громад.

Підписання Угоди про асоціацію України з ЄС, як показує досвід країн Центральної та Східної Європи, відкриває перед сільськими територіальними громадами два варіанти розвитку подій.

Перший полягає у тому, щоб дочекатись, поки уряд виконає «домашнє завдання», здійснить необхідні реформи, в тому числі й адміністративно-територіальну, що надасть змоги сільським громадам більш ефективно вирішувати питання свого розвитку та призведе до підвищення життєвого рівня населення. Однак цей сценарій дещо віддалений в часі.

Інший варіант передбачає використання можливостей грантового фінансування, передовсім від європейських донорів, та отримання пільгових

кредитів. Це дозволяє місцевим громадам напряму, без посередництва центрального уряду, долучитись до вирішення таких місцевих проблем:

- розбудова та ремонт доріг, водопостачання, каналізації і теплових мереж;
- будівництво та ремонт шкіл, лікарень, дитячих садків, інших соціальних об'єктів;
- запровадження енергоощадних технологій;
- стимулювання підприємництва та сприяння само зайнятості.

Причому йдеться не тільки про фінансову підтримку розвитку територій, але й технічну допомогу, а саме:

- поширення передового європейського досвіду;
- проведення тренінгів, спрямованих на підготовку та перепідготовку працівників органів самоврядування;
- інформаційна підтримка українського бізнесу;
- допомога в пошуку фінансових ресурсів;
- надання консультативної допомоги як в питаннях структурної перебудови економіки, так і виходу українських товаровиробників на європейські ринки тощо.

Найпоширенішим джерелом додаткових ресурсів неприбуткових організацій та соціально значущих проектів є благодійні фонди, які, в свою чергу, надають допомогу у вигляді грантів. Тож гранти є найбільш поширеною формою фінансування проектів донорськими організаціями. Гранти надаються за результатами грантових програм-конкурсів, що оголошуються для неприбуткових організацій, під час яких фандрайзер повинен пройти складну процедуру подання заявки на отримання гранту і, у випадку перемоги в конкурсі – отримати кошти (допомогу). Грантові програми бувають відкритими (коли до участі допускаються всі організації, які відповідають певним вимогам донорської організації, наприклад, НПО повинна бути внесена до Реєстру неприбуткових організацій) або закритими

(коли допускаються лише НПО, що відповідають особливим умовам грантової програми, наприклад, тільки регіональні партнери донорської організації або НПО, які раніше отримували (або не отримували) гранти від даного (або іншого) фонду, НПО певної адміністративної області тощо).

Одним з таких фондів є Європейський фонд розвитку українського села, зареєстрований 28 березня 2006 року. Місією фонду є створення всебічних умов сприяння соціально-економічному розвитку села шляхом надання необхідних фінансових ресурсів у вигляді пільгових банківських кредитів та грантів суб'єктам господарської діяльності на цілі, що є предметом діяльності фонду.

Фінансування діяльності фонду здійснюватиметься за рахунок залучення коштів неурядових організацій, зокрема місцевого самоврядування, сільських громад, громадських об'єднань, бізнес-структур, а також міжнародних організацій.

Метою фонду є соціально-економічне відродження сільської місцевості України як одна з передумов її успішного просування до Європейського співтовариства.

Основними завданнями фонду є:

- підвищення рівня життя сільського населення, подолання бідності сільських мешканців через створення сприятливого середовища для зростання їх добробуту;
- покращення доступу до соціально необхідних послуг, поступове наближення умов їх життя до рівня економічно-розвинутих країн;
- забезпечення конкурентоздатності сільських територій та повної реалізації їх економічного потенціалу;
- розбудова громадянського суспільства.

Загалом – соціальне відродження сільської місцевості, подолання бідності селян, поступове наближення умов життя до рівня економічно

розвинутих країн.

Тому враховуючи все вище зазначене, можемо зробити висновок, що головною функцією фонду є покращення життя населення на селі та розбудова інфраструктури сільської місцевості. Адже, тільки після створення сильного села, ми можемо говорити про модернізацію агропромислового комплексу та залучення коштів фонду на всі необхідні процеси.

Література

1. Європейський фонд розвитку українського села URL: <http://agroconf.org/content/ievropeyskiy-fond-rozvitku-ukrayinskogo-sela>

2. Ралко О.С., П'янкова О.В. (2017) Використання виробниками аграрної та харчової продукції України євроінтеграції як інструменту для виходу на нові ринки. Журнал Ефективна економіка. - #1 / 2017 – Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет. URL: <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=5398>

ОРЕХІВСЬКИЙ В. Г., кандидат
економічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів та
природокористування України, (м.Київ,
Україна)

CREATION OF LOGISTICS CHAINS TO IMPROVE ECONOMIC STABILITY OF AGRICULTURAL FARMS

Ukraine plays one of the major roles on the world trade of agricultural products. With regard to grain exports in particular, the country enjoying competitive advantage in terms of superior soils, climate conditions and geographical location. Especially it is relevant for the goods like grains, poultries, dairy and other products. Over the last years, growth of exports of grain and grain processing products has been significantly increased. Moreover, by various

estimates Ukraine has the necessary potential for the further expansion of agricultural production.

Realization of this potential to the big extent depends on the Government policy for sustainable development and support of multifunctionality issues in agriculture. So far, Ukrainian agrarian holdings and farms invest little to improve the community and to preserve the surroundings. According to our investigation, the prominent role could be played by the establishment of the nation- wide competitive logistics system.

The identified logistics cornerstones in Ukraine are presented on all stages of logistic chain. In terms of grain exports, these start from elevators, quite obvious on different transportation types (railway, road, river) and until sea ports infrastructure. For example, logistics costs associated with the transportation of grain from Ukrainian farmers to Ukrainian ports exceed by nearly 50% the cost of similar services in France and Germany and by 35% cost of related services in the United States [1] . We have made the comparative evaluation of the major reasons of such bottlenecks national-wide to be further addressed both by business and scientific professionals.

Due to the major logistics reasons, Ukrainian agricultural farms receive a small share of export prices. In terms of wheat, Ukrainian farm gate prices as share of world prices amount for only 55%, while USA farmers get 90%, Canadian 79% [2,9].

Based on our investigation, the successful practices of agricultural farms in Ukraine are in many cases depends on cooperation with the leading commodity traders (world top grain traders presented on Ukrainian market). The best practices include forward contracts, preferential credits support, mutual investments etc. Thus demand for logistics integration between the companies becomes a necessity, while further agricultural sector development needs practically oriented scientific support.

The purpose of our research is to analyze the potential of innovative logistics chains for the development of agricultural farms in Ukraine, and how that support sustainability of agriculture. The best foreign experience as well educational support from the local Universities to farmers need to be investigated. Moreover, the Government role has to be carefully analyzed in terms of improvement of collaboration between the scientific entities and business players.

In this matter, the active involvement of educational entities is highly needed, with top-level University instructors providing field seminars to the farmers. The successful implementation of U.S. National Extension service can be used as the basic example, with a very fruitful merge between US universities and farm sector.

To make it possible in Ukrainian conditions the new generation of agricultural scientists need to grow up, possessing compulsory business experience. That will promote mutual trust and gives value for extension services for the farmers. It will enable Ukrainian agriculture to increase its positive contribution to the society welfare and support the inclusive economic growth.

Література:

1. USDA-FAS Reports URL:

<https://www.fas.usda.gov/data/grain-world-markets-and-trade>

2. USDA National Institute for Food and Agriculture URL:

<https://nifa.usda.gov/extension>

***ОСЕЦЬКИЙ В.Л.**, доктор
економічних наук, професор,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)*

ІННОВАЦІЙНА ІНДУСТРІАЛІЗАЦІЯ ЯК МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Сучасний стан економічного розвитку України відбувається досить суперечливо. Стає зрозумілим, що на шляху економічного розвитку існують

значні бар'єри соціально-економічного, політичного, ідеологічного і культурного характеру, подолання яких для будь-якої країни є стратегічним довгостроковим завданням. Американський учений Джеффри Сакс визначив сучасний економічний розвиток за період останніх двохсот років: «Перехід до сучасного економічного зростання включає урбанізацію. Зміну гендерних ролей, підвищення соціальної мобільності, зміну сімейної структури і посилення спеціалізації» [1, с. 69]. Період сучасного економічного зростання характеризувався комплексними інституційними змінами, використанням високих технологій, нових наукових знань, впровадження інновацій як провідних чинників забезпечення національної конкурентоспроможності. Нарощення технологічного потенціалу національної економіки передбачає, що безумовний пріоритет повинен бути відданий інноваціям, під впливом яких трансформуються технологічна, відтворювальна та інституційна структура економіки.

Сьогодні саме цей аспект є ключовим стратегічним пріоритетом реалізації євроінтеграційної макроекономічної політики України. Низький рівень технологічної конкурентоспроможності економіки в поєднанні з послабленням сектору державного управління погіршують стратегічні перспективи інституційних перетворень у контексті стимулювання виробництва продукції з високою часткою доданої вартості. Україна зменшила до критичних розмірів частку високотехнологічних виробництв, фактично скоротивши до нуля попит на власні науково-дослідні та прикладні розробки трансферу технологій.

Між тим, Україна зберігає інноваційні передумови для відродження високотехнологічного виробництва та отримання вигідних конкурентних позицій у світовому розподілі праці як індустріальна країна. Для цього потрібне формування нової моделі інноваційної індустріалізації, суттю якої є перехід до відкритої диверсифікованої структури [2], здатної подолати існуючий технологічний розрив на основі впровадження у виробничі процеси

інформаційних технологій.

Інноваційна індустріалізація як модель економічного розвитку світового господарства набула своєї зрілості на початку XX ст. – початку XXI ст. та нині характеризується динамічністю, трансформативністю в процесі інноваційного розвитку з переважанням передових високотехнологічних виробництв.

Слід також зазначити, що глобалізація інноваційних процесів створює унікальні можливості для багатьох країн поєднати індустріалізацію з модернізацією і має забезпечити широке впровадження високих технологій як зазначає Дж. Стігліц для відновлення промислового виробництва [3]. Тільки в такий підхід можна забезпечити поширення виробництва нових видів товарів і послуг на основі інноваційної складової структурних змін в економіці і за рахунок цього забезпечити процес реіндустріалізації (головна умова економічного зростання в США) [4].

При дослідженні ролі і змісту нової індустріалізації важливого значення набувають ті якісні зміни, які отримає національне господарство в результаті її здійснення. Мова йде не просто про відтворення традиційних промислових виробництв з такими самими техніко-технологічними параметрами, а на основі використання прогресивних технологічних процесів. Тим самим нова індустріалізація по суті набуває рис інноваційності. І власне такий характер індустріалізації дає можливість ідентифікувати її за інноваційну [5].

Саме нова індустріалізація як процес зміни моделі поведінки економічних суб'єктів спрямовується на оновлення існуючої інституціональної структури інноваційної економіки. Нова індустріалізація пов'язана з підвищення ефективності інноваційних процесів для удосконалення і розширення обсягів упровадження технологій, заснованих на використанні традиційних форм руху матерії і, що особливо важливо, зі створенням принципово нових революціонізуючих виробництво технологій.

В якості обмежень щодо здійснення нової індустріалізації є інституційна нерозвиненість наявних інститутів розвитку, глибинні проблеми стратегії і тактики реформ, що перешкоджають визначенню інституціональних контурів становлення інноваційної економіки. Формування нових інститутів – одне із найважливіших завдань макроекономічної політики, що повинна стимулювати економічні інститути інноваційного розвитку, підвищувати ефективність політичних структур, підтримувати соціальні організації; активізувати діяльність освіти, науки, культури.

Саме старт формування відповідних інститутів є важливим стимулом інновації. Традиційна індустріально-інституціональна модель може розцінюватися як фактор стримування розвитку і навіть деградації. Зрушення ж у напрямі високотехнологічності без попереднього формування інститутів, розрахованих на інновації, є просто неможливим.

Ця мета багаторазово декларувалася в програмних документах соціально-економічного розвитку України, але через відсутність адекватних методів проведення макроекономічної політики не була досягнута. Україна гостро потребує інноваційного ривка, а отже інституційних змін, які створюють сприятливі умови для цього. Для досягнення цієї мети в різних країнах розробляються й реалізуються інноваційні проекти, спрямовані на стимулювання нововведень і модернізацію економіки. Модернізаційна стратегія має базуватися насамперед на побудові інституційних механізмів забезпечення позитивних системних структурно-інноваційних зрушень, а не модифікації управлінських впливів.

Однак, як переконливо доводить практика, системні зміни не можуть відбуватися інакше, як через поєднання глибоких соціальних та організаційних змін, що доповнюються технологічними імперативами та інноваціями, і цей процес обов'язково потребує тривалого часу. При цьому, імперативи інноваційної індустріалізації як моделі економічного розвитку України залишаються туманними, достатньо конкретно не визначені обриси забезпечення розвитку соціально-орієнтованої економіки в Україні.

Інноваційна модель розвитку економіки, що існує в Україні, наразі не тільки суттєво утруднює модернізацію економіки, але й з великим рахунком призупиняє її реалізацію на невизначений час. Поки що всі намічені кроки в напрямі інноваційної індустріалізації свідчать швидше про імперативи неповернення до кризового стану економіки, а не про її інноваційний розвиток.

Література

1. Сакс, Дж. Конец бедности. Экономические возможности нашего времени [Текст]/Дж.Д.Сакс; [пер. с англ. Н. Эдельмана]. – М.: Изд-во Института Гайдара, 2011. – С. 69.
2. Нова індустріалізація: виклики, можливості та перспективи для України// Резолюція конференції// ТПП України. – К.: 15 грудня 2017 р.
– Режим доступу:
<https://lcci.com.ua/nova-industrializaciya-pro-rezultaty-roboty-konferenciji/>
3. Stiglitz J. The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future. – New York : W.W. Norton @ Company, 2012. – 506 p.
4. Зверяков, М. І. Глобалізація і деіндустріалізація: зміст, суперечності та способи їх розв'язання / М. Зверяков // Економіка України. – 2017. – No 11. – С. 3–16.
5. Дука А.П. Інноваційна індустріалізація національної економіки: Монографія/ А.П. Дука. – К.: Вадекс, 2014. – 423 с.

ОСТАПЕНКО О., студентка,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м.Київ,
Україна)
Науковий керівник - кандидат педагогічних
наук, доцент **АРТЕМЧУК Л.М.**

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА «ПАРУС» В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

В Україні стрімко розпочали розвиватися ринкові відносини, важливою частиною яких є інформаційні системи, що є запорукою успіху

конкурентоздатності підприємств, фірм тощо. На сьогоднішній час без інформаційних систем не можлива продуктивна робота у сфері обліку, об'єктивне оцінювання, управління бухгалтерським обліком на підприємстві і ефективного їх використання. Для того щоб забезпечити зазначені можливості, інформаційна система повинна мати єдину базу даних по поточному стану бухгалтерського обліку на підприємстві й архівних матеріалах, будь-які відомості з яких можуть бути легко отримані по запиті користувача. На сьогоднішній день існує багато програм які використовуються світовими бухгалтерами. В Україні найвідомішими і найчастіше використовуваними є програми такі як: «Парус», «1С Підприємство», «Галактика», «Акцент», «Омега», «Діасфорт».

Успішне використання багатьох великих фірм та підприємств нашої держави цих програм, свідчить про здатність систем забезпечити своєчасність і правдивість облікової інформації для прийняття рішень підприємствами та установами. Саме ці характеристики систем обліку є найважливішими для отримання непрямого економічного ефекту. На жаль, використання бухгалтерських систем в автономному режимі обмежує можливості підвищення ефективності управління.

[1]

Одна з найвідоміших бухгалтерських програм «Парус» призначена для автоматизації фінансової діяльності комерційних і державних підприємств. Поширена в Україні та Казахстані, дозволяє більш зручно скласти бізнес-процес обліку, розрахувати і нарахувати заробітну плату, управляти персоналом і діловими процесами.

Програма налаштовується враховуючи особливості організації та представляє великий базовий функціонал, а також доповнює його розширеним набором різноманітних призначених для користувача сервісів. В «Парус» зберігаються облікові дані, які накопичувалися за певні облікові періоди. В основу програми покладено принципи: комплектності (рішення задачі виконується автоматично і при цьому взаємодіють всі основні служби організації) і модульності.

Система володіє наступним набором функцій:

- облік банку і каси;
- облік вхідних і вихідних податкових накладних;
- всі звіти, регламентовані поточним законодавством і аналітична звітність;
- облік посвідчень про відрядження та авансових звітів; та інші. [2]

Застосування комп'ютерних технологій у бухгалтерському обліку значно підвищує продуктивність праці бухгалтерів. Організація бухгалтерського обліку в умовах його комп'ютеризації залежить у першу чергу від реалізованого на відповідних технічних засобах програмного забезпечення. Бухгалтерська програма «Парус» досить часто вибирається організаціями, а це свідчить, що ефективність бухгалтерського обліку вища при застосуванні інформаційної системи.

Література

1. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку : монографія / М. М. Бенько. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 336 с.
2. Шквір В. Д. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті : Підручник / В. Д. Шквір, А. Г. Загородній, О. С. Височан. Друге видання, доопрацьоване і доповнене. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 400 с.

ПЛЕСКАЧ А. І., студентка
РАЛКО О.С., доцент,
 кандидат економічних наук,
 доцент кафедри виробничого
 та інвестиційного менеджменту
 Національний університет біоресурсів і
 природокористування України
 (м. Київ, Україна)

МОЖЛИВОСТІ ГРАНТОВОГО ФІНАНСУВАННЯ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Гранти – це цільові кошти, що надаються на безповоротній основі некомерційним організаціям або фізичним особам на реалізацію соціальних

проектів, благодійних програм, на проведення досліджень, навчання, на інші суспільно корисні цілі з наступним звітом про їх використання та результати зміни ситуації. Важливою умовою надання гранту є не лише потреба чи розуміння наявної проблеми, а запропонований алгоритм її вирішення, очікуваний результат та обґрунтована потреба в коштах.

Слід зазначити ще, що в проектній діяльності та роботі з пошуку грантових програм виділяють ще також гранти для бізнесу – допомога бізнес-клієнтам у залученні коштів на розвиток власної справи, консультації, зустрічі, експертні оцінки, пошук можливостей фінансування та робота з грантовими заявками за залученням відповідних експертів.

З точки зору періодичності проведення грантові програми поділяються на[1]:

- разові конкурси - програми грантів, які проводяться фондами один раз (як правило, вони спрямовані на досягнення певних цілей і завдань);
- циклічні конкурси - програми грантів, які повторюються через певні проміжки часу - один-два рази на рік;
- постійні конкурси - програми грантів, які не мають певних термінів подання заявок на фінансування. Проекти розглядаються за фактом їх надходження.

Також українські підприємства можуть цілком успішно подавати заявки на програми, що стосуються науково-дослідних робіт, інновацій, енергетики і захисту навколишнього середовища, розвитку малого та середнього бізнесу, створення економіки та суспільства, що розумно використовує природні ресурси.

Цікаві також проекти з підтримки циркулярної економіки, співробітництва в галузі стійкої урбанізації, рішення, пов'язані з електронною інфраструктурою, охороною здоров'я, "розумним" і "зеленим" транспортом.

Варто також відзначити, що проекти, які можуть претендувати на отримання грантів, це не лише бізнес-ідеї, але й програми, спрямовані на розвиток громад: реконструкція приміської, парково-культурної території, створення навчальних закладів або закладів для розвитку молоді, розвиток зеленого туризму, сприяння працевлаштування соціально незахищених верств населення, створення додаткових робочих місць для переміщених осіб, відновлення культурної спадщини тощо.

Наразі серед таких фондів:

- Horizon 2020 — програма досліджень та інновацій. Надається додаткове фінансування на дослідницькі та інноваційні проекти[2].
- COSME — програма конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу – доступ до кредитів та інструментів фінансування для підприємств малого і середнього бізнесу.
- Erasmus — освітня, навчальна і молодіжна програма, що включає ознайомчі поїздки, обмін передовим досвідом, академічні програми для студентів, викладачів вищих навчальних закладів тощо.
- LIFE — програма екологічних досліджень та запобігання зміни клімату. Надаються гранти та інструменти додаткового фінансування на інноваційні проекти і проекти реалізації передових практик.
- Creative Europe — гранти на культурні та медіа-проекти.

Варто відзначити, що конкурс на отримання грантів має доволі складну процедуру, адже управління коштами ЄС, що складають понад 76% бюджету зазначених програм, здійснюється у партнерстві з держаними і регіональними органами управління й переважно за допомогою п'яти великих структурних та інвестиційних фондів[1]:

- Європейського фонду регіонального розвитку (ERDF),
- Європейського соціального фонду (ESF),
- Фонду гуртування (CF),

- Європейського сільськогосподарського фонду розвитку сільських територій (EAFRD),
- Європейського фонду з морських справ і рибальства (EMFF).

Прямі фінансові гранти присуджуються Європейською Комісією або її виконавчими органами на підтримку проектів чи заходів, пов'язаних із політикою ЄС.

Підприємець, який очікує на фінансування, має подати чітко розроблений план дій, у якому розписана мета і завдання проекту, що будуть досягнені завдяки проекту, та строки виконання, бюджет, бенефіціари, зацікавлені сторони проекту тощо.

Такий проект має будуватися на стратегії підприємства та фокусуватися на певній проблемі, яку він має вирішити.

Якщо ж мова йде про інвестиційний, а не соціальний (так званий "м'який") проект, необхідно докладно описувати бюджет проекту.

Інвестиційні проекти обов'язково повинні мати техніко-економічне обґрунтування - аналіз або оцінку здійсненності, реалістичності виконання цього проекту в рамках обмеженого часу. Також, підприємства для реалізації проектів мають можливість залучати партнерів.

Література

1. Офіційний сайт Економічна правда [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/10/2/641199/>
2. Офіційний сайт Horizon 2020 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://h2020.com.ua/en/>
3. Ралко О.С. Особливості реалізації соціальної політики ЄС / О.С. Ралко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету Серія: Економіка і менеджмент. – Одеса. – 2016 - №21. – С.37-40.

*Попова О.Л., д.е.н.,
проф. головний науковий співробітник
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ІНКЛЮЗИВНОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

1. Тривалий час економічне зростання розглядалося як детермінанта, панацея для суспільного прогресу. Вважалося, що «спочатку збудуємо міцну економіку, а тоді вже розв'язуватимемо соціальні та екологічні проблеми». Однак суспільство, як усякий організм, має свої симптоми, діагноз і методи лікування. Проявилися ряд негативних наслідків такого економічного детермінізму, які формують виклики для подальшого суспільного розвитку, та як метод лікування – актуалізувалась необхідність інклюзивного підходу. Так, економічне зростання меншою мірою сприяло **скороченню бідності, посилилася нерівність** між багатими і бідними (розрив наразі виявився найбільшим за 30 років). Саме бідні люди не отримували вигід від зростання. Реалізувалися механізми розподілу доходів на користь бідних категорій населення через різні форми соціального захисту, експерименти з базовими виплатами для громадян, незалежно від їх внеску у суспільне виробництво, у ряді багатих країн, зокрема Швейцарії і Фінляндії. Однак результативність таких заходів виявилася низькою, і очевидно – вихід слід шукати не лише у сфері перерозподілу доходів.

2. Інклюзивний економічний розвиток – це такий прогрес, плодами якого користується все населення, причому завдяки активній участі в усіх суспільних процесах, вигоди відчуває кожна особа у різних сферах свого життя. Але не суто через перерозподіл доходів. Інклюзія базується на двох стовпах: I) створення економічних можливостей / шансів для всіх членів суспільства (доступ до ресурсів, освіти, робочих місць, базових послуг); II) залучення до розподілу вигод від розвитку. Актуалізувався підхід інклюзивності – **активне задіяння кожної особи в економічній діяльності.**

Відомий економіст Р. Солоу зазначає, що відсторонення деякої частини населення – за ознаками полу, віку, етносу – веде до втрати тих здібностей, які ці люди мають. Безперечно, не можна не розуміти, що залучення кожної особи в економічну діяльність вимагатиме чималих витрат. Разом з тим важливо, щоб концепція інклюзивності стала установкою щодо розвитку всіх сфер життєдіяльності; цього вимагає не тільки гуманність, а й забезпечення прогресу подальшого економічного розвитку.

3. Цілком очевидно, що концепція інклюзивного розвитку, як і «зеленої» економіки, соціоекономіки, чітко **вписується у контекст сталого розвитку**. Це є результатом еволюціонування концепції сталості і акценту саме на соціально-економічних засадах сталого розвитку. Схвалена міжнародною спільнотою програма ООН «Сталий розвиток: Цілі і Порядок денний 2030», як концепт розвитку глобальної цивілізації на наступні 15 років, декларує **завдання – забезпечити процвітання і повноцінне життя для всіх людей**. Стратегія «Європа 2020» орієнтує на **розумне зростання** – таке, що базується на знаннях і інноваціях, **стале** – на раціональному використанні ресурсів, **інклюзивне** – за якого підвищується зайнятість, соціальна злагода і вирівнюється територіальний розвиток. Базуючись на європейських орієнтирах, доцільно відповідно формувати національну політику та оцінювати вітчизняну практику.

4. Враховуючи зазначене вище, **основні стратегічні напрями інклюзивного сільського розвитку** такі. **Посилення селоцентризму** («rural proofing» – європейський підхід) – врахування специфіки розвитку сільських територій та їх потреб з оцінкою впливу на них в усіх національних політиках та на практиці. **Гармонізація аграрного і сільського розвитку** означає, щоб результати економічного прогресу в аграрній галузі адекватно позначалися і на покращенні життєдіяльності сільських жителів, їх громад, середовища у селі. **Допомога малим виробникам**, у т. ч. сільським домогосподарствам, в отриманні доходів. **Розвиток виробничої, збутової та соціальної**

інфраструктури з доступом для усіх. Підтримання інтересів жителів **усіх видів поселень** (віддалених, малих, гірських). У цьому контексті руралізація місцевого самоврядування означає необхідність законодавчо закріпити **захист інтересів периферійних сільських громад** у рамках міських, селищних і сільських об'єднаних територіальних громад. Розширення **участі громадян** у прийнятті рішень, зокрема, щодо формулювання стратегій / програм соціально-економічного розвитку своїх громад, ініціативних проектів локального розвитку, напрямів використання «громадських бюджетів» тощо. Це більше, ніж «участь в обговоренні», і означає підвищення ініціативності сільських жителів, готовності до змін, участі у співфінансуванні місцевих проектів та загалом відповідальності за місцевий розвиток.

5. Важливість зазначених стратегічних напрямів демонструють викладки трендів розвитку сільськогосподарських підприємств і господарств населення за період 1990-2017 рр. Коли виробництво продукції сільського господарства в підприємствах значно скоротилося, ситуацію з продовольчим забезпечення країни фактично спасали господарства населення. Але у господарствах населення вектор періодично прагне до скорочення обсягів виробництва, і з набранням критичної маси це й відбудеться. А як тоді виглядатиме наповнення внутрішнього ринку агропродовольством? Сьогодні зернові, олійні культури і яйця, вироблені у сільгосппідприємствах, на 90% ідуть за іншими каналами реалізації (вони не продані на ринку, не надійшли переробним підприємствам); сільськогосподарські тварини, вовна плоди та ягоди – майже на 70%. Певна частина обсягу продукції за зазначеним каналом надходить у торгівельну мережу (супермаркети), але очевидно, що більша частина поступає на експорт. Отже, наповнення внутрішнього ринку агропродовольства великою мірою залежить від господарств населення, які нині функціонують фактично без державної підтримки.

6. Таким чином, інклюзія стосується не лише людей з обмеженими можливостями, станом здоров'я, але і здорових працездатних **людей, сфер діяльності, територій, які вразливі і виключені з суспільних процесів.** Інклюзія значною мірою стосується сільських жителів, їх громад, сільських територій, для яких слід створити кращі умови залучення у процеси суспільного розвитку. Для цього у контексті інклюзивності є потреба змінити фокус і щодо національної аграрної політики, управління, і державної підтримки.

***ПОСТОЄНКО К. І.,** старший викладач
кафедри національної економіки та
публічного управління,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»
(м. Київ, Україна)*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРОПРО ДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Найважливішим елементом системи життєзабезпечення людини і населення країни є продовольство. Виробником продовольства є аграрний сектор, що входить до складу національної економіки і являється однією з найважливіших сфер матеріального виробництва сільськогосподарської продукції. Сільське господарство відноситься до життєво важливої галузі України, де виробляється більш як 50% продукції АПК, і яка спеціалізується на виробництві продуктів харчування для населення, сировини для промисловості та експортних товарів для зовнішньої торгівлі. Сьогодні ця галузь України демонструє економічне зростання, виступає джерелом надходження іноземної валюти та потребує подальшого реформування, яке пов'язане з Євроінтеграцією та поширенням Зони вільної торгівлі для України. Національні реформи у сільському господарстві доцільно спрямувати на підтримку продовольчої безпеки країни та конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку продовольчих товарів.

У 2017 році Міністерство аграрної політики та продовольства України ра

зом із Урядом реалізувало державну підтримку розвитку агропромислового комплексу, яка полягала у наступному: виділенні 5,5 млрд. грн. дотацій, що були спрямовані на здешевлення кредитів, компенсацію при купівлі вітчизняної техніки, дотації виробникам та інше; збільшенні квот; залученні капітальних інвестицій на суму 44,1 млрд. грн.; залученні альтернативних джерел фінансування у вигляді аграрних розписок на суму 370 млн. грн.; диверсифікації ринків збуту; розробці та вдосконаленні нормативно-правової бази тощо [3].

Один із пріоритетних напрямів Державної аграрної політики, що реалізується Урядом України, передбачає реформування ринку продовольчих товарів шляхом його виходу на нові світові ринки збуту та збільшення експорту продовольства. Зазначений вище напрям реформування, сформульований в Програмі діяльності Кабінету міністрів України, де заплановано: підтримати вітчизняних експортерів шляхом розроблення та затвердження програм стимулювання експорту на міжнародних ринках продовольчих товарів; забезпечити страхування та пільгове кредитування; гармонізувати систему технічного регулювання з вимогами ЄС; відкрити нові та розширити існуючі ринки збуту для української продовольчої продукції; впроваджувати ефективну державну торговельну політику [1].

Уряд виконує поставлені завдання і вже має вагомі результати, перш за все у збільшенні експорту продовольчих товарів та виході на нові ринки збуту вітчизняних товаровиробників.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України вітчизняні продовольчі товари експортуються до 190 країн світу. Зокрема, найбільші об'єми експорту припадають на країни Азії і в 2016 році вони склали 45,9%, країни Європейського Союзу (ЄС) – 27,5%, країни Африки – 15,7%, країни СНД – 7,7%, США – 0,3%, інші країни – 2,9% [3].

В той же час, Україна у 2016 році експортувала сільськогосподарської продукції на 15,4 млрд. дол. і це склало 42,5% від загального експорту країни [3]. Були зроблені поставки пшениці та жита іншим країнам в обсязі 17,92 млн.

т, кукурудзи – 17,23 млн. т, соняшникової олії – 4,84 млн. т, ячменю – 4.80 млн. т, сої – 2,74 млн. т, цукру – 0,47 млн. т, м'яса та субпродуктів домашньої птиці – 0,33 млн. т.

Основним із ринків збуту продовольчих товарів є країни ЄС. До країн Європейського Союзу Україна постачає зернові культури, олію, м'ясну продукцію, томатну пасту, молочну продукцію, цукор та інше. Із такого експорту наша країна отримала у 2015 році більш як 0,041 млрд. дол., а у 2017 – 8,1 млрд. дол. Отже, експорт продовольчих товарів до країн ЄС є перспективним та зростає.

Відносно новим ринком збуту продовольчих товарів є Об'єднані Арабські Емірати (ОАЕ). Дана держава є імпортозалежною від продовольчого ринку. Причиною такої залежності є специфічні природно-кліматичні умови, зростання споживання продуктів харчування на душу населення. Експерти прогнозують зростання імпорту і в 2020 році він досягне 53,1 млрд. дол. Тому ОАЕ є перспективною країною для збільшення вітчизняного експорту продовольчих товарів. До Арабських Еміратів Україна у 2015 році експортувала олію на суму 48 млн. дол., яйця птиць – 24 млн. дол., зернові злаки – 22 млн. дол. [2].

Провідним торговельним партнером України від країн Азії є Республіка Корея. Товарообіг сільськогосподарської продукції (зернові культури, тваринне масло, олія та інші) між Україною і Республікою Корея у 2016 році склав 282,5 млн. дол., з яких експорт української продукції становив — 278,062 млн. дол. Дане партнерство сприяє поглибленню торговельних відносин шляхом збільшення виробництва продовольчої продукції, залучення інвестицій до аграрного сектору. Корейські партнери розглядають можливості інвестування аграрних проектів в Україні, що спрямовані на розвиток інфраструктури та зернових терміналів, на оновлення сільськогосподарської техніки для малих і середніх українських сільгоспвиробників [4].

Отже, реформування агропромислового комплексу, в тому числі ринку продовольчих товарів, відкриває перед Україною нові горизонти та орієнтується

на підтримку продовольчої безпеки країни, конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку. Розширення експортної бази дозволить залучити додаткові, як національні, так і іноземні інвестиції в агропродовольчий сектор. Одними із інвесторів на продовольчому ринку виступають країни ЄС, Республіка Корея та ін. Це, в свою чергу, забезпечить покращення якості продукції, вихід на нові світові та розширення внутрішніх ринків збуту продовольчих товарів.

Література

1. Програма діяльності Кабінету міністрів України: постанова ВРУ № 10 99-VIII від 14.04.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1099-19>
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України: прес-центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minagro.gov.ua/uk/pressroom?tid_hierachy=367
3. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України: прес-центр/публікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/uk/pressroom?nid>
4. Аграрне інформаційне агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agravery.com/uk/posts/show/ukrainskij-agrarnij-eksport-do-krain-es-zri-s-na-30>

ПРОХА Л. М., *магістр економіки
і підприємництва,
Національна металургійна академія України
(м. Дніпро, Україна)*

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В сучасних умовах розвитку національної економіки, які

характеризуються в тому числі наявністю ресурсних обмежень, тема збереження тих чинників, що дозволяють підприємствам успішно функціонувати є особливо актуальною.

Питанням теоретико-методичного забезпечення процесу управління ресурсозбереженням надається багато уваги в роботах науковців. Проте, незважаючи на існуючі дослідження як у теоретичному, так і практичному аспектах, визначення підходів до управління ресурсозбереженням залишається недостатньо розробленим.

Ефективність процесу управління ресурсозбереженням в національній економіці є запорукою підвищення ефективності діяльності підприємства. Виділяють наступні підходи до управління ресурсозбереженням на підприємстві [1,3]:

- системний;
- функціональний;
- параметричний;
- процесний;
- цільовий.

Сутність управління ресурсозбереженням, з позиції системного підходу, полягає у науковому обґрунтуванні цілей, стратегій, заходів і ресурсів, які при обмежуючих умовах зовнішнього та внутрішнього середовища, мають забезпечити підприємству досягнення результатів, що сприятимуть його безперервному функціонуванню та подальшому розвитку, а також раціональне використання наявних ресурсів підприємства. Забезпечення збалансованості складної за змістом діяльності підприємства з управління ресурсозбереженням зумовлює необхідність створення відповідної системи. Під системою управління ресурсозбереженням підприємства розуміють сукупність дій щодо здійснення впливу управлінських органів на процес ресурсозбереження за допомогою реалізації функцій. Управлінню ресурсозбереженням підприємства властиві функції

управління.

Функціональний підхід базується на визначенні функції управління ресурсозбереженням, які дозволяють здійснювати перехід об'єкта управління із одного стану в інший та реалізують виконання цих функцій на будь-якому рівні управління. Функції управління ресурсозбереженням реалізуються через елементи управлінського циклу [2]:

- визначення мети управління ресурсозбереженням підприємства;
- планування рівня ресурсозбереження;
- організація управління ресурсозбереженням;
- мотивація;
- координація;
- оцінка та аналіз;
- моніторинг ресурсозбереження.

Сутність параметричного підходу до управління ресурсозбереженням полягає у визначенні системи параметрів, що оцінюють стан системи управління ресурсозбереженням на підприємстві. Послідовність управління за зазначеним підходом полягає у визначенні набору параметрів, нормування значень параметрів, визначення фактичних їх значень, порівняння фактичних значень параметрів з нормативними, розрахунок інтегральних показників стану управління ресурсозбереженням, вибір та прийняття рішень з управління.

Процесний підхід до управління ресурсозбереженням передбачає його розгляд як процесу, що складається із таких взаємозалежних фаз:

- виявлення проблеми щодо ресурсозбереження на підприємстві;
- розробка варіантів вирішення проблеми;
- ухвалення рішення як визначення мети й програми дій щодо ресурсозбереження;
- організація виконання цього рішення;

- збір й обробка інформації щодо виконання рішення з управління ресурсозбереженням для наступного ухвалення рішення.

Цільовий підхід до управління ресурсозбереженням заснований на визначенні та структуризації бажаного результату управління та на побудові програми досягнення цілей. В межах цього підходу виконується:

- формулювання головної мети управління ресурсозбереженням;
- побудова дерева цілей;
- розробка програми досягнення цих цілей;
- контроль та аналіз реалізації програми досягнення мети управління ресурсозбереженням.

Управління ресурсозбереженням на підприємстві може здійснюватися за допомогою методів логічного узагальнення, а також методів управління ресурсозбереженням в залежності від підходів до управління ресурсозбереженням.

Для управління ресурсозбереженням на підприємстві не існує єдиного методу управління цим процесом. Тобто кожен із визначених підходів потребує застосування певного методу або декількох методів чи їх комбінацію.

Ефективність управління ресурсозбереженням в національній економіці значною мірою залежить від правильності застосування та співвідношення цих методів управління, а також від ситуації, яка складається на конкретний момент часу та від урахування специфіки процесу ресурсозбереження на підприємстві.

Через методи управління ресурсозбереженням реалізується основний зміст управлінської діяльності щодо ресурсозбереження.

Таким чином, правильно підібрані методи управління ресурсозбереженням в залежності від підходу до управління забезпечують скорочення часу на обґрунтування, вибір та реалізацію управлінських рішень та, як наслідок, підвищують ефективність ресурсозбереження та сприяють

розвитку національної економіки.

Література:

1. Економіка природокористування: навчальний посібник / [В.С. Верещак, Е.М. Мамон, К.Є. Фрідман, Л.М. Проха, О.В. Хохлова]. – Дніпропетровськ: Журфонд, 2009. – 226 с.
2. Мельник С.В. Економіка природокористування: навчальний посібник / С.В. Мельник. – О.: Наука і техніка, 2012. – 224 с.
3. Кирилюк В.С. Економіка природокористування: конспект лекцій / В.С. Кирилюк, О.С. Малюк, Л.М. Проха. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2016. – 70 с.

***РАЛКО О.С.**, доцент,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)*

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS THE WAY OF ECONOMIC GROWTH

Sustainable development is one of the most discussable themes in scientific and public media. About 30 years many people take a part in developing of this concept. Some of them propagate sustainable development as the concept of future. Others strongly oppose sustainable development. Supporters of this concept often have different vision of the principal parts of it. Some believe that sustainable development prior to ecology while others prefer social and economic aspects of it. That is why we pay attention on it. We had summarized available researches and propose our vision of sustainable development. We do not claim to be complete or cogency but hoping to show one of the ways of its use for a public weal.

It is quiet difficult to implement the sustainable development concept in

practice because of some contradictory of goals. Our work is a try to facilitate such implementation due to concentration. We will define the principal terms such as stability and integrity of the system, ecological economic system, ecological economic potential, and human ecological potential (HEP). We will show that HEP and its improving is necessary condition to achieve sustainable development goals. Finally, we will propose some algorithm to speed up the achievement of sustainable development goals for separate country and consider requirements and recommendations for such algorithm.

Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs. It contains within it two key concepts:

- the concept of 'needs', in particular the essential needs of the world's poor, to which overriding priority should be given; and
- the idea of limitations imposed by the state of technology and social organization on the environment's ability to meet present and future needs.

The integrity of the system is the system's ability to maintain its structure and properties of under external influence. The stability of the system is the system's ability to restore itself after limiting external influence. We will show relations between terms. Finally, we will propose our solution to reach sustainable development goals. The integrity and stability of ecological and economic systems are main goals of sustainable development.

Ecosystem has two main properties. First is substance quantity in the system. Second is speed of restoring the substance of the system. Some scientists believe that properties listed above should be extended by structural harmony. We believe that it is wrong way for a sustainable development because when the structural harmony of ecosystem is changing we can define it as new ecosystem but not a same.

Thus, ecosystem has two cases to be sustainable. If ecosystem has a strong stability then it is enough to care about its integrity. If ecosystem has a weak stability then it is necessary to find full substitutes for this system. Full substitutes can be found by using more stable systems or using scientific and technical achievements.

Natural potential of the territory is a set of environmental conditions and resources located within this territory and used to meet the society needs. The ecological and economic potential of the territory expands the natural potential by adding the economic benefits that can be obtained using the natural potential. When we want to save the natural potential it means we want to save ecosystem in whole. When we want to save ecological economic potential it means we want to save some part of ecosystem which allows to obtain some economic benefits.

For the following discussion it is useful to define ecological economic system as an interaction result of environmental conditions, resources and industrial complexes located within the some area. Note, the ecological economic system can be established despite the border of countries. Let's define human ecological potential (HEP) as a set of knowledge, technologies and experience used to increase efficiency of present environmental conditions and resources usage as well as discover new abilities of its use or substitute. We believe the root of HEP is usage of present opportunities. No usage – no experience – no knowledge – no discovering.

We believe that to achieve sustainable development goals for some ecological economic system the HEP inside this system should be approximately the same. Of course it is grate problem for a complex ecological economic system but not for system within border of one country. The country goal is to increase the economic income from environmental conditions and resources and it is much simple then reorganize society and economic in whole.

We propose following steps to achieve sustainable development goals for

separate country:

1. Divide inside country in set of ecological economic systems which has maximally different environmental conditions and resources

2. Find out the set of ecological economic system with the similar environmental conditions for each system. Choose the most similar and most successful as target system.

3. Make obtained set of ecological economic systems as administrative districts

4. Each district should implement following organizational mechanism from target system: ecosystem protection, society and administrative, business, scientific institutes cooperation.

First step is most important. Here it is necessary to care the quantity of ecological economic systems being as low as possible. It's important because the system should have sufficient resources to develop by their own way.

On the second step the ecological economic system can have no target system. In this case we propose to return to step 1 and share such systems between other systems or another way do not follow our steps for such system.

In third step it is necessary to give to district sufficient authority to provide ecosystem protection and cooperation between society and administrative, scientific and business institutes.

For a fourth step it is necessary implement all target system kinds together to reach synergy-effect. Otherwise, the efficiency of the implementation can not be evaluated and predicted.

These steps will lead to sharp rise in HEP of each district and country in whole. We believe that this way will be useful for third-world countries to improve their economic income and social protection faster and more efficient. Borrowing interaction and ecosystem protection mechanisms is the most short way independently of current state such area. In fact such mechanisms introduce the

high-level technology which leads to reach other tops.

РИБАКОВСЬКА О. О., магістр 1 року
навчання факультету аграрного менеджменту
ЛОБУНЕЦЬ Т.В., кандидат економічних наук,
доцент кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ПОТЕНЦІАЛ РИНКУ ЯГІД В УКРАЇНІ

Популярність споживання ягід зростає у всьому світі. Обсяг продажів цієї продукції подвоївся за останні десять років. Ще більше збільшення попиту на ягоди очікується в майбутню п'ятирічку, причому споживання полуниці залишається на стабільному рівні, а лідерами серед споживачів стали малина, ожина і лохина.

Український ринок ягід, в свою чергу, не відстає від загальних світових тенденцій. За останні п'ять років його темпи зростання складали 7-12% в рік. Згідно з прогнозами, в найближчому майбутньому споживання ягід в Україні може досягти 200 тис. тонн, що відповідає місткості ринку в \$ 300 млн.

Так, загальна кількість м'яких ягід, вирощених в Україні в 2017 дорівнювала 120 тис. т. Найбільше було вирощено полуниці (55 тис. т), далі йдуть малина (34 тис. т), смородина (27 тис. т) та чорниця садова, або лохина (5 тис. т).

Поліпшення ситуації на ринку ягід пов'язано перш за все з підвищенням внутрішнього попиту на цю продукцію. Купівельна спроможність українців поступово відновлюється, і все більше жителів нашої країни хочуть вживати натуральну вітамінну продукцію. Тут українці слідує світовому тренду на здоровий спосіб життя і якісне харчування. Завдяки йому, споживання ягід і

продуктів з їх додаванням безперервно зростає, а значить український і міжнародний ринки будуть вимагати їх все більше і більше.

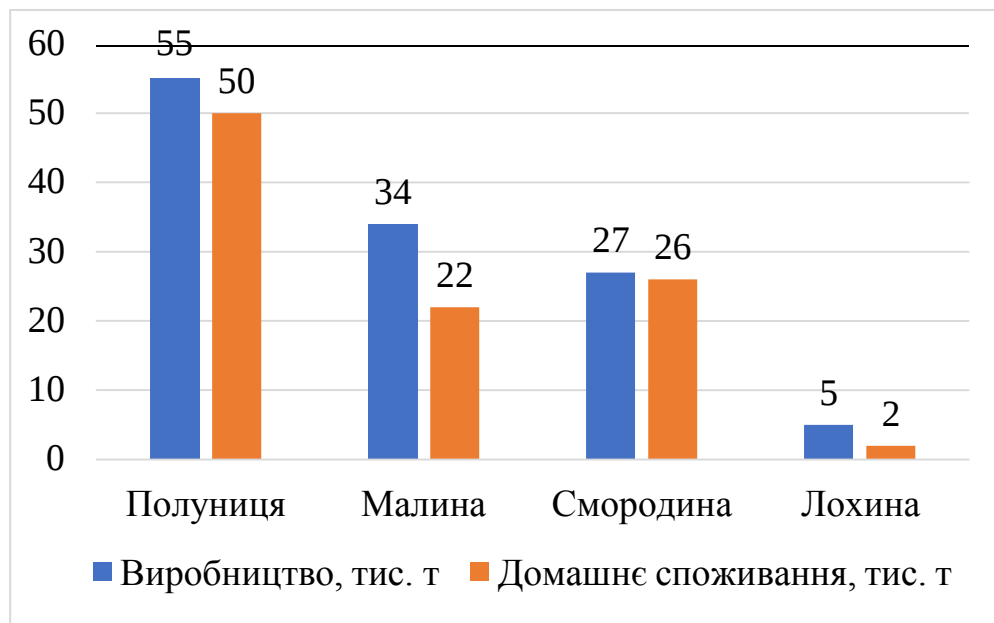


Рис. 1. Виробництво та внутрішнє споживання ягід в Україні за 2017 рік, тис. тонн [2]

Продукція вітчизняних ягідників має значний експортний потенціал, який на даному етапі реалізовується ще не в повній мірі. Наразі закордон відправляються тільки 8% вирощеного врожаю. Грошовий обсяг експорту в 2011-2016 роках зріс майже в чотири рази. Існують високі шанси того, що ця тенденція збережеться і в майбутньому. Це пов'язано з зростаючим попитом на ягоди в Євросоюзі, що зумовлено дефіцитом вільних площ під додаткові плантації.

Ще одним трендом ягідного ринку є перевага поставок за кордон заморожених ягід перед свіжими. Дана тенденція почалася в 2013 році. До цього більше експортувалося свіжої продукції. Завдяки заморожуванню, українські виробники змогли досягти збільшення терміну зберігання ягід, що забезпечило можливість їх перевезення на великі відстані.

Сьогодні Україна поставляє ягоди не тільки на ринки ЄС, як це було раніше, але і на Близький Схід та ОАЕ. Найбільшою перешкодою на шляху зростання продажів в торговельній мережі ЄС є висока вартість сертифіката Global Gap, що дозволяє експортувати свіжі продукти.

Ще однією перешкодою для експорту є те, що більше 80% овочів, фруктів і ягід в Україні вирощуються приватними господарствами, або дрібними фермерами. Така продукція не користується попитом у офіційних імпортерів, адже за міжнародними мірками вона вважається «низькосортною». Це зумовлено думкою, що населення не може вирощувати продукцію з дотриманням всіх необхідних фітосанітарних норм. Хоча, з точки зору внутрішніх споживачів, все, скоріше, навпаки.

Щодо фермерів, то закордонні оптові покупці зацікавлені в великих обсягах продукції, а дрібні господарства не в змозі задовольнити такі запити. [1]

Отже можна зробити висновок, що ягідний бізнес є перспективним та інвестиційно привабливим сегментом у аграрному секторі через високу маргінальність, зростаючий попит на внутрішньому та зовнішньому ринках, кліматичні умови та тенденції до здорового харчування. В Україні налічується близько 25 тисяч гектарів ягідних насаджень, а спеціалізовані господарства складають не більше 15 тисяч гектарів. Решта – домашні господарства. Для подальшого успішного розвитку ринку ягід необхідно вдосконалювати як безпосереднє вирощування ягід, так і розвивати інфраструктуру по їх подальшій обробці і логістиці. З цим завданням краще зможуть впоратися виробничі комплекси спроектовані і побудовані з урахуванням всіх сучасних вимог ринку.

Література:

1. Українці могли б непогано заробляти на ягодах і фруктах, але заважають традиції [Електронний ресурс] – 2018. – Режим доступу : <https://www.segodnya.ua/economics/enews/ukraincy-mogli-by-neploho-zarabatyv-at-na-yagodah-i-fruktah-no-meshayut-tradicii-mezhdunarodnoe-issledovanie-1153914.html>

2. Україна у 19 разів збільшила експорт культивованих м'яких ягід [Електронний ресурс] – 2018. – Режим доступу : <https://agronews.ua/node/89307>

РОМАНИШИН Т.В.,
студент 2 курсу ОКР «Бакалавр»
ШИНКАРУК Л.В., *професор,*
доктор економічних наук,
зав. кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ІНКЛЮЗІЯ В ОСВІТІ І РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ

Мета інклюзії в освіті полягає у ліквідації соціальної ізоляваності (виключення), що є наслідком негативного ставлення до поняття різноманітності. Відправною точкою цього поняття є переконання, що освіта є одним із основоположних прав людини і основою для більш справедливого суспільства.

На міжнародній конференції ООН з питань освіти, науки і культури «Інклюзивна освіта: шлях у майбутнє», яка проходила у Женеві у 2008 р., відмічалось, що запровадження інклюзії в освітній сфері є не другорядним, а центральним питанням для забезпечення високоякісної освіти і створення більш інклюзивних суспільств.

Інклюзивна освіта – термін, який вперше прозвучав у Саламанкській декларації про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб з особливими потребами, яка була прийнята на Всесвітній конференції з питань освіти осіб з особливими потребами у червні 1994 року. Саме цей документ і став першим міжнародним документом, який наголосив на необхідності проведення освітніх реформ у напрямі інклюзивної освіти. У

зверненні до всіх урядів наголошується, що пріоритетним з точки зору політики та бюджетних асигнувань має бути «реформування системи освіти, яке б дало змогу охопити навчанням усіх дітей, незважаючи на індивідуальні відмінності та труднощі; законодавчо визнати принцип інклюзивної освіти, який полягає в тому, що всі діти перебувають у звичайних школах, за винятком тих випадків, коли не можна вчинити інакше; всіляко заохочувати обмін досвідом з країнами, що мають інклюзивну систему навчання; сприяти участі батьків, громад, громадських організацій осіб з інвалідністю в процесах планування та прийняття рішень, що стосуються задоволення особливих навчальних потреб; всіляко сприяти розробці стратегій діагностування та визначення особливих потреб у дітей, а також розробляти науково-методичні аспекти інклюзивного навчання; значну увагу варто приділити підготовці педагогів до роботи в системі інклюзивної освіти».

В основі терміну «інклюзивна освіта» лежить соціальна модель розуміння інвалідності, яка трактує інвалідність, як поняття, яке еволюціонує, і є результатом взаємодії, яка відбувається між людьми, які мають порушення здоров'я, і бар'єрами, що існують у зовнішньому середовищі і яка заважає їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими. Соціальна модель розуміння інвалідності стала альтернативою медичній моделі розуміння інвалідності, яка в першу чергу була спрямована на корекцію розвитку осіб з особливостями психофізичного розвитку чи осіб з особливими потребами.

Для України інклюзивна освіта є педагогічною інновацією і в той же час вимогою не лише часу, а й з моменту ратифікації *Конвенції ООН про права інвалідів* – одним із міжнародних зобов'язань держави.

ЮНЕСКО розглядає інклюзію як динамічний процес, який полягає в позитивному ставленні до різноманітності учнів у навчальному середовищі, сприйнятті індивідуальних особливостей розвитку дитини не як проблеми, а як можливостей для розвитку. Тому рух у напрямі інклюзії – це не тільки

технічна або організаційна зміна, але і певна філософія в освіті.

Таким чином, для розуміння інклюзії мають значення чотири ключові аспекти:

1. *Інклюзія – це процес.* Її слід розглядати як неперервний пошук ефективних способів врахування питання багатоманітності. *Інклюзія* навчає співіснувати з відмінностями, які розглядаються як стимул для заохочення дітей і дорослих до навчання.

2. *Інклюзія спрямована на виявлення й усунення бар'єрів.* Вона передбачає збір, узагальнення і оцінку інформації з великої кількості різних джерел з метою вдосконалення освітньої політики і практики, заохочення дітей і дорослих до навчання.

3. *Інклюзія створює умови для присутності, участі та досягнень усіх учнів.* Термін «присутність» означає місце навчання дітей і те, наскільки регулярно вони його відвідують. Термін «участь» описує якість їхнього навчального досвіду і тому вимагає врахування думок тих, хто навчається. Термін «досягнення» стосується не лише результатів тестів чи екзаменів, а охоплює також результати навчання в межах усіх навчальних планів і програм (curriculum).

4. *Інклюзія вимагає підвищеної уваги до дітей «групи ризику»,* для яких існує вірогідність виключення чи низької успішності. Йдеться про моральний обов'язок вести ретельне спостереження за групами учнів, які за статистикою найчастіше потрапляють до «групи ризику», і, за потреби, вживати заходів для забезпечення їхньої присутності, участі та досягнень у системі загальної освіти.

На сьогодні немає спільної узгодженої термінології категорій дітей з інвалідністю та/або особливими освітніми потребами як на міжнародному, так і на національному рівні. Так, в українському законодавстві використовуються різні терміни: «діти/люди з порушеннями розумового та/або фізичного розвитку», «діти/люди з неповносправністю», «діти/люди з

розумовою відсталістю», «особи з особливими потребами», «діти з особливостями психічного та фізичного розвитку» тощо.

Проте, керуючись засадничими принципами *соціальної моделі розуміння інвалідності* та останніми документами Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України у сфері інклюзивного навчання, пропонується до використання термін «діти (учні) з особливими освітніми потребами». Даний термін — *special education needs (SEN)* — також широко використовується країнами-членами Організації економічного розвитку та співпраці й ураховує дітей, які мають труднощі в навчанні, що пов'язані з порушеннями психофізичного розвитку, та дітей із соціально вразливих груп.

САВЧЕНКО А. А.,
*студент II курсу ОКР «Магістр»,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ, Україна)*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРЕВАГИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Поняття інтернет-бізнесу можна трактувати у широкому та вузькому розумінні. У вузькому розумінні, інтернет-бізнес є методом просування та комунікації з клієнтом, для традиційного бізнесу. Він включає в себе розробку та підтримку веб-сайту, робота у соцмережах. У широкому розумінні інтернет-бізнес – самостійна форма бізнесу, яка реалізується (повністю, чи в більшій мірі) у мережі Інтернет. Прикладом таких компаній є переважно торгові мережі, такі як Rozetka, OLX, Aliexpress та інші.

У світі зростає частка як інтернет-площадок традиційних компаній, так і інтернет-компаній. Це зумовлено швидким поширенням інформації між користувачами інтернет-ресурсів та збільшенням кількості користувачів інтернету, а отже і потенційних клієнтів через мережу. Так, в 2018 році зареєстровано 4,02 млрд користувачів інтернетом і ця цифра росте, зокрема через зростання доступності інтернету в Африці. При цьому, в Україні

періодично користується інтернетом 74% населення [1]. Доступність інформації та її направлення на конкретні споживчі групи, удосконалення інтернет-маркетингу (SEO, SMM, таргетована реклама і т.д.), розвиток електронної комерції сприяє прибутковості та зручності ведення бізнесу в інтернеті.

Щодо України, спостерігається загальносвітова тенденція до зростання частки бізнесу. Так, по частці купівлі товарів у мережі інтернет у всього купівлі товарів та послуг, Україна наближається до європейських країн. Це є досить показовим показником, враховуючи, що інтернет-бізнес почав розвиватися в Україні набагато пізніше [2]. Ця динаміка пояснюється перевагами розвитку інтернет-бізнесу в Україні, зокрема:

1. Високий відсоток користувачів. Як було сказано вище, 74% жителів України користуються інтернетом. Більше 90% користувачів використовують мережу кожного дня. При цьому, 42,6% користувачів мають вищу освіту та знаходяться у працездатному віці (28,3% користувачів віком 25-34 роки; 23,2% - 14-24; 21,9% - 35-44 роки) [3], а отже є платоспроможними та можуть бути потенційними клієнтами бізнесу;
2. Дешевий доступ до інтернету та висока швидкість, порівняно з країнами Європи, дозволяє користувачам в Україні постійно знаходитися у мережі та відвідувати ресурси інтернет-компаній. Така перевага є значною, враховуючи тенденцію збільшення користування інтернетом через мобільні пристрої, порівняно з ПК та ноутбуками (протягом січня 2018 року 52% світового веб-трафіку генерувалося смартфонами, що на 4% вище ніж минулого періоду; частка трафіку ноутбуків 43% (зменшення на 3%), а планшетів – 4% [1]). Будучи постійно в мережі, користувачі схильні шукати в інтернеті необхідні товари та послуги відразу після виникнення необхідності, а не шукати фізичне знаходження магазину чи представництва;

3. Поширення самозайнятості та роботи на себе в Україні. Всі більша частина людей переходить з 8-годинного робочого дня на робочому місці, на фріланс та заробіток у мережі через комфорт, та гнучкий графік роботи;
4. Створення довгострокової репутації через відгуки споживачів, спеціалізовані сайти оглядів, репутації та відгуків, рекомендування товару споживачами через інтернет (у тому числі через соцмережі та блоги). Так, наприклад 70% покупців досліджують відгуки перед купівлею, 74% з них відмовляються від покупки після негативних відгуків, а 41% здійснюють імпульсивні покупки після прочитання позитивних відгуків [3]. Також, торгова інтернет-компанія має можливість збільшити оборот пропонуючи нижчу ціну, ніж конкуренти, що легко відслідковується на сайтах порівняння цін, які оперативно доносять цю інформацію до споживача.

Отже, для України характерний стрімкий розвиток інтернет-бізнесу, який включає як перехід традиційного бізнесу в мережу, так і створення інтернет-компаній. Важливими факторами такої тенденції є глобалізація та зменшення обмежень при взаємодії з іноземними споживачами та компаніями, швидкий (та відносно дешевий) доступ до інтернету, поширення та здешевіння смартфонів, зручність при використанні послуг інтернет-компаній. Зростає, зокрема, мобільний шопінг, на що варто звернути увагу власникам інтернет-бізнесу, оптимізуючи свої ресурси під мобільні пристрої.

Таке зростання буде продовжуватися, і в певних сферах (наприклад, роздрібна торгівля дрібною електронікою) інтернет-компанії витіснять дрібні та середні традиційні компанії, через популярність, зручність, та менші витрати. Натомість, існують сфери, у яких розвиток інтернет-компаній буде повільним (торгівля продуктами харчування, взуттям тощо).

Література

1. SOCIAL SELLING: THE ESSENTIAL ACTION PLAN [Електронний ресурс], режим доступу: <https://wearesocial.com/>
2. Дима О.О. Сучасні тенденції та переваги розвитку Інтернет-торгівлі в Україні / О.О. Дима // Economic Annals-XXI. - №1-2(2). – 2015. – С.63-66.
3. Дорош-Кізим М.М., Дадак О.О., Гачек Т.С. Інтернет-маркетинг як складова електронної комерції / М.М. Дорош-Кізим, О.О. Дадак, Т.С. Гачек //Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького. -№86. – 2018, - с. 97-103

СУХОБОК Н. О.,

СУХОБОК Т. О.,

студентки 4 курсу, 4 групи ФАМ,

Національний університет біоресурсів

і природокористування України (м. Київ, Україна)

ШЛЯХ ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ В ЕКОНОМІЦІ

The ecological and socio-political challenges of the present state that the traditional models of economic growth and methods of valuation, which are based primarily on financial profitability, are not always optimal, while the concept of inclusive growth is gaining popularity thanks to the 48th World Economic Forum in Davos.

Інклюзивне зростання - це концепція, яка забезпечує справедливі можливості та рівноправ'я для економічних учасників, що супроводжується вигодами, принесеними кожному сектору економіки та різним верствам суспільства. Даний підхід розширює традиційні моделі економічного зростання та включає зосередження уваги на рівності

здоров'я, людського капіталу, екологічного стану довкілля, соціального захисту та продовольчої безпеки як чинників світової безпеки в широкому розумінні.

Як зазначає Єщенко П.С., не обов'язково вкладати значні кошти в малоприбуткові галузі економіки: розвиток може відбуватися і за рахунок загального прогресу або покращення мікроклімату. Вперше методику оцінки інклюзивного зростання було опубліковано колективом науковців у 2013 році за підтримки МВФ. Індекс інклюзивного росту та розвитку (Inclusive Growth and Development Index, скорочено IDI) було запропоновано на Всесвітньому економічному форумі в Давосі (Швейцарія) у 2018 році як альтернативний до ВВП на душу населення показник для загальної оцінки стану економічного розвитку країни. Водночас ВВП на душу населення враховується як одна зі складових при визначенні IDI. Згідно з позицією учасників форуму, рейтинг країн за шкалою індексу інклюзивного зростання та розвитку точніше здатен відобразити справжній стан речей в тій чи іншій країні.

Інклюзивне зростання (inclusive growth) у стратегії Europe 2020 націлене на високу зайнятість із забезпеченням економічної, соціальної і територіальної єдності шляхом: підвищення рівня зайнятості у Європі -більше кращих робочих місць, особливо для жінок, молодих людей та старшого покоління; допомоги людям усіх вікових груп приймати і управляти змінами через інвестування у навички і навчання; модернізації ринку праці і системи соціального забезпечення; поширення результатів зростання на всі частини ЄС.

До того ж, згідно з даними, в 2017 р. Україна залишалася однією з найбідніших країн Європи з середнім добробутом пересічного дорослого 1224 дол. США (у 2015 р. цей показник становив 1437 дол. США, тобто зменшився на 213 дол. США), а медіанний рівень добробуту одного

дорослого в Україні ще менший - 133 дол. США. Для порівняння, показники Зімбабве становлять 3640 та 1525 дол. США відповідно.

Нова якість економічного зростання передбачає поліпшення якості життя всіх громадян без збільшення використання природних ресурсів за межами здатності навколишнього середовища до їх відновлення. Необхідність пошуку нових шляхів для забезпечення якісних змін як на вищому міжнародному рівні, так і на рівні організаційних структур, а також на рівні поведінки окремих людей, необхідність змін у політичній площині та впровадження практичних заходів на всіх рівнях - усе це спонукало до конкретних кроків, які трансформувалися у Глобальні цілі сталого розвитку, що тісно пов'язані з концепцією інклюзивності. Нову програму сталого розвитку - перелік глобальних цілей сталого розвитку, яких країни мають досягти до 2030 р., - було затверджено Генеральною Асамблеєю ООН у вересні 2015 р. Вона містить 17 цілей і 169 конкретних завдань. На сьогодні ЦСР дотримуються всі країни світу, встановлюючи власні цільові показники, яких мають досягти до 2030 р. Усі міжнародні організації, про які йшлося вище, сприяють реалізації ЦСР і впровадженню концепції інклюзивного зростання, імплементуючи відповідні положення у власних документах.

Дослідження Базилук А. В. переконують, що економічного зростання недостатньо, щоб стверджувати про ефективний розвиток держави. На початку XXI століття темпи економічного зростання почали пришвидшуватись з одночасним підвищенням рівня безробіття та нерівності населення за доходами у більшості країн світу. Макроекономічні показники багатьох країн у нормі, але водночас значна частина населення не «включена» в процес економічного зростання, та не бере участь у створенні ВВП, а відповідно і у розподілі [2, с. 19]. Айвазовський В. В. відмічає, що важливим інструментом досягнення інклюзивного зростання є

податкова політика. Вона є політикою знаходження динамічного балансу між ефективністю та справедливістю [1, с. 3].

Здатність економічних інститутів використовувати потенціал ринків, заохочувати технологічні інновації, інвестувати в людський капітал і мобілізувати досвід і знання значної кількості людей - це необхідна умова інклюзивного зростання. Інклюзивні економічні інститути не можуть стати ні основою, ні результатом роботи екстрактивних політичних інститутів. Або вони будуть перетворені в екстрактивні і стануть служити лише інтересам вузької групи владної еліти, як це в Україні, або економічна динаміка, яку вони породять в системі, зрештою дестабілізує екстрактивні політичні інститути і трансформує їх у інклюзивні. Нестійкий процес зростання демонструє слабкість української сільської економіки, зокрема негнучкість структури її виробництва та вразливість до зовнішніх потрясінь. Заходи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та збалансування експортних можливостей зі стимулюванням внутрішнього попиту мали лише незначний ефект. Заходи, спрямовані на реформування аграрного сектора економіки також не принесли очікуваних результатів щодо зменшення нерівності та створення стимулів для зайнятості.

Література:

1. Айвазовський В. В. Принципи податкової системи, спрямованої на інклюзивне економічне зростання / В. В. Айвазовський // Вісник Інституту економіки та прогнозування. – 2016. – № 1. – С. 2–5.
2. Базилук А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку / А.В. Базилук, О. В. Жулин // Економіка та управління на транспорті. – 2015. – Вип. 1. – С. 19–29.
3. Єщенко П.С. Економічне зростання без розвитку: причини і шляхи інноваційного перетворення економіки. Економіка України. 2013. №10 (623). С. 4–19.

4. The Inclusive Growth and Development Report 2017. World Economic Forum. (Geneva, 2017).

<https://www.weforum.org/reports/the-inclusive-growth-and-development-report-2017>.

ТРЕТЯК В. М., професор, доктор
економічних наук,

Державна екологічна академія
післядипломної освіти та управління
(м. Київ, Україна)

ПОЛІЩУК А. С., аспірант, Державна
екологічна
академія післядипломної освіти
та управління (м. Київ, Україна)

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ЗАСАДИ ОБІГУ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ВЛАСНИКІВ ЗЕМЕЛЬНИХ ЧАСТОК (ПАЇВ)

Запропоновано інституційний механізм удосконалення врегулювання обігу земельних ділянок власників земельних часток (паїв) та обґрунтовано необхідність законодавчого врегулювання даного механізму.

Постановка проблеми. Важливу роль у функціонуванні ринкової інституціональної системи відіграють її організаційні структури, під якими в цілому розуміються структуровані групи індивідів, що переслідують свої визначені цілі. Власники земельних часток (паїв) та сільськогосподарські підприємства як і земельний ринок й держава в цьому змісті являють собою організаційні структури. Для власників земельних часток (паїв) та сільськогосподарських підприємств визначеними цілями є, зокрема, забезпечення безпеки транзакційно-специфічних інвестицій, максимізація залишкового доходу власників і т.д.

Важливу роль відіграють права власності на інформацію (наприклад, право власності на земельні ділянки чи на призначення цін); [1]. Отже,

проблемними сьогодні є економічні відносини власності на землю, що не забезпечені інституціональним середовищем на земельному ринку.

Виклад основного матеріалу. Дотримуючись поглядів нової економічної теорії організаційних структур [2] та в контексті конституційної теорії організації Ванберга [3, р. 238 ff.], ми розглядаємо організацію (*в економічному змісті*) як мережу контрактів (*угод, договорів*) у галузі земельних відносин між індивідами. Ці контракти призначені для регулювання економічних трансакцій між індивідуальними членами суспільства. Відносини щодо контрактів можуть бути багатобічними, або ж двосторонніми, як при оренді земельних ділянок сільськогосподарського підприємства у власників земельних часток (паїв).

Кеохейн у своєму аналізі використовує теорію трансакційних витрат [4]. Яким чином досягти зниження трансакційних витрат? Необхідно мати центрального учасника, загального для всіх контрактів, або особу (*у випадку власників земельних часток (паїв) чи сільськогосподарського підприємства*). Тут стає можливим застосування поняття управляемого контракту [5] як довгострокового контракту відносин між принципалом і агентом.

Це рішення було запропоновано ще Коузом [6]. Тут ми знову повертаємося до двосторонніх угод, які розуміються як «найдешевший» спосіб вирішення проблеми багатобічного контракту (*тобто зниження витрат ведення переговорів і витрат впливу*) [7].

У даній праці власники земельних часток (паїв) та сільськогосподарські підприємства розуміються як мережа контрактів (*договорів*) у сфері відносин власності на землю між індивідами (*у загальному випадку власниками земельних ресурсів які не самотійно використовують свої земельні ділянки*), створювана з метою ефективної організації використання земель в сільськогосподарському виробництві. Відмінною рисою власників земельних часток (паїв) та сільськогосподарського підприємства є прийняття рішень за допомогою ієрархічних трансакцій [8, р. 99]. Контракти у сфері земельних

відносин засновані переважно на добровільно довгострокових договорах, що укладаються та які захищаються законом при заданій інституціональній структурі, що функціонує в Україні (*де функціонують конституційні й загальні операційні правила*). Структура управління контрактами (в тому числі і договорами оренди) у сфері земельних відносин визначає специфічний розподіл прав на землю й регулює спосіб використання або передачі цих прав.

Особливо напружена соціально-економічна ситуація склалася в сфері сільськогосподарського землекористування станом на 2013 р. [9,10].

Як свідчить аналіз даних показаних на рисунку, сучасне інституціональне середовище не забезпечує здійснення необхідних трансакційних змін через систему угод щодо обігу земельних ділянок власників земельних часток (паїв) для оптимізації форм сільськогосподарського землекористування.

Отже при заданій інституціональній структурі описаного виду предметом або підставою контрактів (договорів) у галузі земельних відносин можуть бути договори обміну всіх типів (*купівлі-продажу, оренди або іпотеки*).

Таким чином, для ринкової економіки характерна наявність мереж контрактів у сфері економічних відносин власності на землю між індивідами (*власниками земельних часток (паїв)*) й сільськогосподарськими підприємствами, а також інституційними організаційними структурами. Вони полегшують адаптацію до непередбачених подій, що відбуваються і приводяться в рух змінами, які виникають внаслідок появи нових форм організаційних структур, а також в результаті політичних подій.

Висновки. 1. Для того щоб ринок земельних ділянок власників земельних часток (паїв) працював за законами ринку майбутнього, ми повинні знайти спосіб поєднання інтересів власників земельних часток (паїв), сільських територій і людей, що на них живуть, і тим самим впливати на його

формування, ціни на земельні ділянки і усього того, що з цим буде пов'язано.

2. Виходячи із положень інституціональної економічної теорії, власники земельних часток (паїв) та сільськогосподарські підприємства розуміються як мережа угод, договорів у галузі земельних відносин між власниками земельних ресурсів які не самостійно використовують свої земельні ділянки.

3. Належним чином узаконені та структуровані контрактні відносини між власниками земельних часток (паїв) та сільськогосподарськими підприємствами можуть забезпечити ефективне вирішення головної економічної проблеми суспільства — швидкої їх адаптації до ринкових змін.

Література

1. Геєць В.М. Стратегічні напрями розвитку економіки України. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: Збірн. мат. 14 річних зборів Всеукр. конгр. вчен. екон. агр., Київ, 16-17 жовт. 2012 р. / Редкол.: Ю.О. Лупенко, П.Т. Саблук та ін.. – К.: ННЦ»ІАЕ», 2013. – 762 с.;

2. Binmore K. 1994. Game Theory and the Social Contract I: Playing Fair. Cambridge, Mass.: MIT Press;

3. Mulherin J.H., J.M. Netter and J.A. Overdahl. 1991. Prices are Property: The Organization of Financial Exchanges from a Transaction Cost Perspective. Journal of Law and Economics 34: 591-644;

4. Williamson O.E. 1985. The Economic Institutions of Capitalism. New York: Free Press;

5. Hume D. [1739-40] 1969. A Treatise of Human Nature. Edited by E.C. Mossner. London: Penguin

6. Keohane R.O. 1984. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. Princeton: Princeton University Press;

7. Regulation and Administered Contracts. Bell Journal of Economics 7: 426-52;

8. Schlicht E. 1984. Cognitive Dissonance in Economics. In: H. Todt, ed., Normengeleitetes Verhalten in den Sozialwissenschaften, 61-82. Berlin: Duncker und Humblot;

9. Третяк А.М. Формування правового та інформаційного світогляду в суспільстві, як складова частина державної політики щодо здійснення земельної реформи. Земельне право України: теорія і практика. 2013, № 6, с. 8-15.

10. Козловський О.Р. Земельна реформа потребує уваги та посилення відповідальності за її належне виконання. Земельне право України: теорія і практика. 2013, № 6, с. 15-19.

ФЕДІРКО Н. В., кандидат
економічних наук, доцент, ДВНЗ
«Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана» (м. Київ,
Україна)

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Структурна трансформація економічної системи України, викликана як політичними так економічними внутрішніми та глобальними чинниками, спричинила появу професійно-кваліфікаційних диспропорцій на ринку праці, з якими вітчизняна економіка зіткнулась ще в середині 90-х років ХХІ ст. Незбалансованість між пропозицією професій з боку випускників освітніх закладів та їх попитом з боку роботодавців призвела до втрати частини трудового потенціалу нації та загальмувала економічне зростання. Незадоволений попит на професії робітничих спеціальностей та надмірна пропозиція випускників ВНЗ за гуманітарними спеціальностями спричинили також викривлення пропорцій між рівнем оплати праці висококваліфікованих найманих працівників з освітньої, економічної та юридичної сфер та робітників середньої та низької кваліфікації.

Сучасні тенденції розвитку внутрішнього виробництва в Україні зумовлюють потребу оновлення та суттєвого розширення кількості працівників робітничих спеціальностей необхідної професійної кваліфікації та спеціалізації. Необхідним є осучаснення освітніх стандартів їх підготовки, покращення якості освіти в Україні та її приведення у відповідність до міжнародних стандартів, врахування вимог ринку праці під час підготовки майбутніх спеціалістів (рис. 1).

Наслідки тривалої соціально-економічної кризи трансформаційного періоду (1991-1999 роки), глобальної фінансово-економічної кризи (2008-2009 роки) та сучасної постреволюційної кризи (після 2014 року) постійно актуалізували заходи уряду щодо вирішення проблем дисбалансів на ринку праці. Упродовж усього періоду незалежності державна політика зайнятості населення мала активний характер та передбачала широке використання заходів щодо підвищення кваліфікації, перепідготовки, створення сприятливих умов для навчання робітничим професіям, стимулювання професійного навчання відповідно до потреб ринку праці.

Водночас, на сьогодні проблема узгодження кваліфікації робітників, що формується за результатами навчання з виробничими потребами залишається невирішеною. На нашу думку, головною причиною такої ситуації є відсутність належної співпраці роботодавцями, освітніми закладами, державними центрами зайнятості та іншими органами влади загальнодержавного та місцевого рівня. Працівники державних органів, що формують державні замовлення на певні переліки професій переважно не враховують потенційні потреби вітчизняної сфери виробництва та сучасні пріоритети її розвитку.

1992-1998 роки

- Державна політика зайнятості мала переважно адаптаційний до умов кризи характер та спрямовувалась на вирішення поточних проблем працевлаштування працівників, звільнених у зв'язку зі спадом виробництва та структурною перебудовою економіки, надання підтримки соціально вразливим верствам населення (зокрема, переселенцям з

1999-2011 роки

- Державна політика зайнятості набула цілеспрямованого характеру щодо збереження та розвитку трудового потенціалу країни і використовувала як заходи активної політики протидії безробіттю, (запровадження страхових принципів надання соціальної допомоги, діяльність державних центрів зайнятості щодо сприяння працевлаштуванню та самозайнятості), так і заходи щодо удосконалення системи освіти.
- Для розвитку робітничих професій передбачалось посилення орієнтації системи професійно-технічної та вищої освіти на потреби регіональних ринків в кваліфікованій робочій силі, формування системи безперервного навчання та професійного навчання робітників на виробництві, врахування вимог роботодавців, розвиток системи професійної орієнтації населення.

відповідно до суспільних потреб. Головну роль в цьому процесі відведено роботодавцям, на яких покладено організацію формального та неформального навчання працівників.

- Відбулись рішучі процеси з удосконалення системи освіти, зокрема активно розробляються державні стандарти професійно-технічної освіти, запроваджено дворівневу систему підготовки, здійснено перехід на компетентісний підхід до формування навчальних програм, розроблено Національну рамку кваліфікацій.

Рис. 1. Етапи реформування державної політики щодо розвитку робітничих професій

Джерело: розроблено автором.

Відстороненими від формування професійних кваліфікацій осіб, що навчаються, тривалий час були також роботодавці. З одного боку, виходячи з міркувань фінансової вигоди та організаційної економії, вони на сьогодні сформували суттєву конкуренцію освітнім закладам, оскільки створили потужний ринок навчальних програм, які вимагають примусово опановувати своїм потенційним найманим працівникам за додаткову оплату. З іншого боку, в умовах високого податкового навантаження та інших супутніх чинників роботодавці вмотивовані на низьку оплату праці для нових працевлаштованих осіб, згода на яку з боку працівників стає можливою у випадку невідповідності набутої ними кваліфікації вимогам роботодавця. Така ситуація досить часто провокує швидкоплинність штатних працівників.

Слабкий вплив на врегулювання потреб національного виробництва у відповідних кваліфікаціях та спеціальностях демонструють також профспілкові об'єднання працівників. Їх діяльність переважно стосувалась лобювання гідної оплати праці та соціального захисту працівників на виробництві, водночас, вони повинні брати участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері професійного розвитку працівників, здійсненні заходів, передбачених колективними договорами і угодами; здійсненні громадського контролю за дотриманням вимог нормативно-правових актів у сфері професійного розвитку працівників.

Історично склалося так, що список вимог до майбутніх спеціалістів складають методисти системи освіти, які, як правило, дуже далекі від реального сектора економіки і як наслідок - від розуміння, з якими вимогами зіткнеться випускник вузу в дійсності. За висновками Федерації роботодавців, у підсумку склалася ситуація, коли чіткого ланцюжка «вищі - випускники - роботодавці» не існує, кожна ланка живе окремо одна від одної, і належної взаємодії та обміну інформацією не відбувається[1]. У кінцевому

результаті вищі навчальні заклади готують фахівців, яких роботодавцям доводиться доучувати і переучувати.

Література

1. Розвиток трудового потенціалу України [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Федерації роботодавців України. – 2017. – Режим доступу:

<http://fru.ua/ua/initiatives/the-development-of-labor-potential-of-ukraine>

(дата звернення 05.07.2017 р.)

ФЕДІРКО О. А., доктор
економічних наук, доцент,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана» (м. Київ, Україна)

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛІ КОМПЛЕМЕНТАРНОГО ФІНАНСУВАННЯ ЛОКАЛЬНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Відкрита модель управління інноваційним розвитком в ЄС створює низку можливостей для держав-партнерів цього інтеграційного блоку, однією з яких є і Україна. Введення в дію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, її економічної частини – Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, а також асоціація нашої держави з цілим рядом тематичних програм інтеграційної спільноти («Горизонт-2020», «COSME», «Erasmus+» та ін.) формують значний потенціал для локалізації в регіонах України конкурентних переваг у сфері науково-технічних досліджень та інноваційної діяльності. Детермінантами підвищення локальної інноваційної спроможності регіонів нашої держави, що обумовлені розширенням економічної співпраці з Європейським Союзом, можуть стати не лише асигнування відповідних наднаціональних фондів та тематичних рамкових програм, але й можливості налагодження стратегічного партнерства із приватними компаніями, академічними установами, недержавними

громадськими організаціями, компаніями та органами влади держав-учасниць ЄС.

Головним об'єктом національної моделі локального інноваційного розвитку мають стати суб'єкти регіональних і місцевих інноваційних систем: приватні компанії (науково-виробничі підприємства, проектно-конструкторські бюро, малі та середні інноваційні компанії, стартапи, спін-офф), академічні організації (вищі навчальні заклади, дослідні лабораторії, науково-дослідні інститути та організації), фінансові посередники (венчурні фонди, інвестиційні компанії, бізнес-ангели, комерційні банки, гарантійні товариства), а також недержавні громадські організації. Саме ці агенти формують серцевину будь-якої інноваційної системи.

Приватні компанії є основними ініціаторами інноваційних бізнес-ідей, а також забезпечують їх виведення на ринок. У цьому процесі основним фактором успішності їх проектів є доступ до ризикового фінансування та до пулу сучасних знань і технологій. Відтак вельми динамічними виявляються ті локальні інноваційні системи, у яких ефективно працюють мережі венчурного капіталу (фінансова підсистема) і трансферу технологій (академічна підсистема).

На локальному рівні поряд із державними та муніципальними органами влади, котрі уповноважені використовувати бюджетні кошти для реалізації програм місцевого економічного та інноваційного розвитку, виступати у якості співзасновників кластерних ініціатив, фондів та локальних підприємницьких мереж не варто нехтувати і внеском недержавних регіональних та локальних громадських організацій у формування інноваційних систем, роль яких полягає у створенні необхідних майданчиків для налагодження діалогу між бізнесом, державою та академічними спільнотами, виявленні пріоритетів формування секторальних кластерів і мереж регіонального інноваційного розвитку. В Україні, наприклад, такими

організаціями стали Міжнародна Фундація сприяння ринку, Асоціація «Поділля перший», громадська асоціація «Аура», районні та обласні організації роботодавців, регіональні торговельно-промислові палати та ін. Релевантними функціями, що реалізуються місцевими (районними, муніципальними та сільськими) регулятивними інститутами є вирішення проблем локального соціально-економічного розвитку, селектування конкретних інноваційних проєктів, пошук національних та міжнародних партнерів.

Разом з тим, найчастіше ініціатором регіональних інноваційних програм є обласні державні адміністрації та місцеві органи виконавчої влади. При цьому органи місцевого самоврядування доволі рідко виконують такі функції. Інституціями, що забезпечують управління регіональними та локальними програмами інноваційного розвитку, найчастіше є координаційні ради з питань регіонального розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності (створені у Донецькій, Миколаївській, Житомирській, Харківській та Рівненській областях) або економічні департаменти обласних державних адміністрацій. Мережі і форуми інноваційного розвитку на регіональному (обласному) рівні мають сприяти об'єднанню наукового, техніко-технологічного, інтелектуального, кадрового потенціалів та інноваційних ресурсів.

Як відомо, головними перевагами локальних та регіональних органів влади порівняно з національними є їх глибока обізнаність зі специфікою та проблемами розвитку місцевих спільнот. Водночас фундаментальною проблемою для депресивних регіонів є нестача фінансових ресурсів, що обумовлюється головним чином диференціацією рівнів локального економічного розвитку в умовах відкритої економіки. Таким чином, налагодження ефективних форм та алгоритмів взаємодії з національними та міжнародними органами влади та партнерами є однією з основних функцій регулятивних суб'єктів регіонального та локального рівнів.

Розподіл функцій забезпечення наукового та інноваційного розвитку між національними та регіональним гілками влади в Україні здійснюється за такими принципами: до компетенції регіональних та локальних органів влади належить забезпечення розвитку систем початкової та середньої освіти, створення та фінансування розвитку бізнес інкубаторів, центрів трансферу технологій, кластерів. При цьому, національні владні органи формують політику розвитку академічних установ, забезпечуючи фінансування НДДКР та інноваційної діяльності у національному вимірі. Крім того, функція ідентифікації пріоритетів національного науково-технічного та інноваційного розвитку також покладена на державні регулятивні інститути.

Фінансування науково-технічного та інноваційного розвитку забезпечується відповідними розділами державного бюджету, тематичними національними програмами, фондами. Їх обсяги в Україні є відверто недостатніми, а динаміка – незадовільною. В ЄС та США державні витрати на науку складають близько 1 % ВВП, що і має бути орієнтиром для національної практики. Державна система фінансування академічного сектору має включати принаймні дві складові – інституційну, котра відповідає за розподіл коштів між існуючими державними науково-дослідними і освітніми закладами та проектну, за якою кошти розподіляються на конкурсних засадах за критеріями інноваційності, наукової досконалості чи суспільної значущості пропонованих проектів.

Інша складова фінансування приватної інноваційної діяльності – оподаткування. Розвиток високих технологій та інноваційна діяльність має бути пріоритетним критерієм надання податкових пільг в Україні, незалежно від секторальної належності суб'єктів та тематичних сфер НДДКР. Підтримки потребують насамперед радикальні інновації, що репрезентують п'ятий та шостий технологічні уклади, а також критично важливі для національної економічної безпеки технології.

Найвищий міжнародний (наднаціональний) щабель комплементарної моделі фінансового забезпечення локального інноваційного розвитку в Україні має бути представлений донорськими організаціями міжнародного рівня. Враховуючи важливе значення наднаціональних структурних фондів ЄС та тематичних рамкових програм науково-технологічного та інноваційного розвитку для нових країн-членів інтеграційної спільноти, а також їхню часткову відкритість для України, можна стверджувати, що ці механізми та інструменти можуть не лише сприяти відродженню інноваційного потенціалу нашої держави, але й виконувати місію локомотиву технологічної модернізації національної економіки. Досвід реалізації в Україні Сьомої рамкової програми ЄС в сфері розвитку науки і технологій (2007-2013 рр.) свідчить про те, що канали взаємодії локальних суб'єктів інноваційної діяльності та наднаціональних інституцій можуть бути прямими, не потребуючи опосередкування з боку національних чи регіональних регуляторних органів.

ФЕДЧЕНКО Н.А., магістр
РАЛКО О.С., доцент,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ВІДКРИТТЯ РЕСТОРАНІВ СІМЕЙНОГО ТИПУ

Ресторанний бізнес – це один з найперспективніших видів бізнесу в будь-якій країні. Незважаючи на нестабільність економіки, заклади громадського харчування завжди користуються попитом і при правильній їх організації є досить високорентабельними. В Україні в останні роки відкривається все більше і більше нових ресторанів з достатньо великим

вибором страв різної національної кухні. А так як Україна є багатонаціональною державою, то і національні кухні у своїй різноманітності також охоплюють широкий спектр[1].

Заклади громадського харчування, які найбільш затребувані останнім часом - це кафе і ресторани, з організацією сімейного відпочинку, ну а також їдалень, закусточних, кафе швидкого обслуговування. Необхідність різних типів визначається: варіацією попиту населення на різні види харчування (сніданки, обіди, вечері, проміжні прийоми їжі, бізнес - ланчі); специфікою обслуговування людей і під час коротких обідніх перерв, і під час відпочинку; необхідністю обслуговування дорослого населення та дітей, здорових і людей, які потребують лікувального харчування. Попит на продукцію та послуги масового харчування безперервно змінюється і зростає.

Серед головних критеріїв вибору місця розташування ресторану фахівці рекомендують такі:

- демографічні – чисельність населення, яке мешкає в цій місцевості або відвідує цю місцевість (мікрорайон, який лежить у радіусі обслуговування установи);
- економічні – середній рівень доходів населення;
- інфраструктура – зручність і доступність з погляду транспортного з'єднання і можливості паркування;
- атрактивність – відмінність ресторану від інших подібних установ;
- привабливість – наскільки гостинною видаватиметься установа для перехожих тих, що проїжджають повз неї [2, с. 63].

Визначившись з розташуванням закладу громадського харчування та його спеціалізацією слід продумати інтер'єр приміщення та його меню, а також екстер'єру ресторану. Перше знайомство з рестораном чи кафе починається з вивіски, вікон, оформлення групи входу і наявності рекламних

споруд. Кожен з цих аспектів вимагає розуміння і застосування основної концепції ресторану. Меню в ресторанах сімейного типу має бути простим та містити в собі блюда національної кухні, в закладі повинна бути дитяча кімната з аніматорами, які будуть слідкувати за дозвіллям дитини поки батьки відпочивають або майданчики для дітей. Також бажано окремо розробити дитяче меню.

Відкриття ресторану сімейного типу потребує значних початкових вкладень у його просування. Рекламні заходи характеризуються локальною дією, так як основними відвідувачами ресторану будуть місцеві жителі.

Також не варто забувати і про важливість забезпечення ресторану якісними продуктами харчування, адже як відомо головні вороги ресторатора - це нестабільні поставки продуктів або погана їх якість. Тому ще на етапі відкриття ресторану сімейного типу так важливо скласти і укласти з постачальниками детальні і чіткі договори, які будуть включати в себе не тільки основні умови поставок, але й визначати різні санкції за можливі порушення термінів поставки або невідповідність якості товарів[3].

Література:

1. Інтернет ресурс: Відкриття ресторану в Україні. Режим доступу: [<https://evrovektor.com/ua/article/Otkrytije-restorana-v-Ukraine>]
2. Шок П. Д. Маркетинг в ресторанном бизнесе / Шок П. Д., Дж. Боуэн. – М. : Ресторанные ведомости, 2005. – 234 с
3. Організація обслуговування у підприємствах ресторанного господарства. Підруч./За ред..проф. Н.О.П ятницької.- К.:КНТЕУ, 2005.
4. Ралко О.С. Формування стратегії розвитку підприємства / О.С. Ралко // Наукові праці НУХТ –К.: НУХТ. – 2010. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/1625>

***ЦОКОЛЬ М. В.**, магістр,
ВЛАСЕНКО Т.О., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
(м. Київ, Україна)*

РОЛЬ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЗРОСТАННІ УКРАЇНИ

На сучасному етапі економічного розвитку агропромисловий сектор України є однією з найважливіших ланок економічних систем більшості країн світу з ринковою економікою. Він розвивається в умовах високої енергетичної забезпеченості, застосування широкого спектра агротехнічних прийомів, екологізації на основі використання сучасних енерго- та природозберігаючих технологій, методів і способів меліорації та хімізації. Сільське господарство для України завжди була однією з пріоритетних сфер як зовнішньо, так і внутрішньоекономічного розвитку країни, адже питання організації виробництва й підтримки продовольчого забезпечення для окремої держави актуальні в усі часи.

Від цього залежить не тільки самодостатність країни й суспільства, а й безліч різноманітних напрямів людської діяльності. Україна – це країна з потужним агропромисловим потенціалом та величезними перспективами розвитку сільського господарства. Вона володіє сприятливими кліматичними умовами і якісними земельними ресурсами, наявність яких свідчить про можливість ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва. Аграрний сектор є невід’ємливою стратегічною галуззю української національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та незалежність нашої держави, дає значній частині сільського населення робочі місця. З його базовою складовою, сільським господарством, є системоутворюючим в національній економіці, формує засади збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку, забезпечує розвиток технологічно пов’язаних галузей національної

економіки та формує соціально-економічні основи розвитку сільських територій.

Подальше входження до світового економічного простору, посилення процесів глобалізації, лібералізації торгівлі вимагають адаптації до нових та постійно змінних умов, а відповідно – подальшого удосконалення аграрної політики. Український аграрний сектор з потенціалом виробництва, що значно перевищує потреби внутрішнього ринку, є ланкою, що з одного боку може стати локомотивом розвитку національної економіки та її ефективної інтеграції в світовий економічний простір, а з іншого – зростання доходів, задіяного в аграрній економіці сільського населення, що складає понад третину всього населення країни, дати мультиплікативний ефект у розвитку інших галузей національної економіки. Менеджмент аграрного сектору економіки держави, здатного задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства на основі закріплення його багатокладності, що на даному етапі розвитку вимагає пріоритету формування різних категорій господарств, власники яких проживають у сільській місцевості, поєднують право на землю із працею на ній, а також – власні економічні інтереси із соціальною відповідальністю перед громадою [1].

Важливу роль відіграє утворення у сільському господарстві кластерів. Кластерні локальні мережі територіально-виробничих систем є джерелами і факторами забезпечення високого рівня та якості життя населення, економічного зростання й сталого розвитку території. У центральних, південних і східних областях України формуються зерново-олійні кластери, які мають високу ефективність. Експерти звертають увагу ще на деякі проблеми, стосуються регулювання ринку. Україна останні десятиліття є впевненим чистим експортером зерна, нарощуючи його експортний потенціал. Це означає, що формування внутрішніх цін на зерно у нас відбувається великою мірою виходячи з ситуації на світових ринках.

Останнім часом у світі, зважаючи на зростання валових зборів, залишки основних зернових культур неухильно збільшуються, що, у свою чергу, позначається як на внутрішніх цінах зернових культур, так і на прибутках виробників.

На думку експертів, уряд України досяг значних результатів у роботі, що проводиться з дерегуляції аграрного ринку. Однак цей процес необхідно продовжувати. Так, оптимізації потребує логістика перевезення аграрних вантажів, потрібне створення ефективної системи хеджування ризиків, удосконалення процедури сертифікації насіннєвого матеріалу [2].

Продовження зниження цін на світових аграрних ринках і нестабільність фінансово-економічної ситуації в Україні може змусити виробників сільськогосподарської продукції, з одного боку, скоротити обсяги виробництва (площі посівів і поголів'я тварин). З іншого боку, коливання курсу національної валюти спричинило стрімке зростання цін на паливно-мастильні матеріали, мінеральні добрива та засоби захисту рослин. Для забезпечення раціонального рівня дотримання сільгосптоваровиробниками агротехнологічних вимог необхідно вжити комплекс заходів, зокрема: запровадити сприятливий режим ввезення—імпортованих мінеральних добрив і засобів захисту рослин; поліпшити організацію виробництва— мінеральних добрив за рахунок повнішого використання вітчизняних фосфоритів, поклади яких є у Рівненській, Волинській, Тернопільській, Сумській областях і калійних руд Прикарпатського калійного басейну Львівської та Івано-Франківської областей, що дасть можливість знизити собівартість добрив і відповідно ціни на них; нарощувати обсяги застосування рідких — азотних добрив, запровадити економічне стимулювання — власників землі, землекористувачів та орендарів земельних ділянок за підвищення родючості ґрунтів і поліпшення їх економічного стану. Нинішній етап розвитку сільського господарства України супроводжується загостренням низки

соціально-економічних проблем[3].

Проте навіть за несприятливих умов аграрний сектор продовжує демонструвати прийнятні темпи розвитку, що є, в першу чергу, результатом проведених земельної та аграрної реформ. Поряд з цим, нові виклики вимагають своєчасної реакції держави, аграрної науки і практики. Від того, наскільки оперативно й ефективно вітчизняний аграрний сектор адаптується до нових умов господарювання, залежать його подальші перспективи зайняти гідне місце серед провідних виробників агропродовольчої продукції в світі.

Література:

1. Аграрний сектор України на шляху до євроінтеграції : моногр. / авт. кол. : М. Бетлій та ін. ; за ред. О. М. Бородіної. – Ужгород : ІВА, 2006. – 496 с.
2. Петренко К. В. Аналіз розвитку агропродовольчого сектору України / К. В. Петренко, А. Є. Давидович // Актуальні проблеми економіки і управління. – Київ : НТУУ «КПІ». – 2017. – Вип. 11. – – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ape.fmm.kpi.ua/article/viewFile/102602/97678>.
3. Стратегія розвитку аграрного сектору на період до 2020 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-%D1%80>

ЦОКОЛЬ О. П., аспірант
ШИНКАРУК Л.В., професор,
доктор економічних наук,
зав. кафедри виробничого
та інвестиційного менеджменту
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
(м. Київ, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ УКРАЇНИ

Інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних,

соціокультурних передумов, що визначають привабливість і доцільність інвестування в ту чи іншу господарську систему [3].

У сучасному світі інвестиції - дієвий важіль здійснення структурної перебудови економіки, розв'язання соціальних і економічних проблем. Отже, економічне зростання кожної країни значною мірою залежить від обсягів інвестування, а найбільшою мірою саме від іноземного інвестування.

Важливий вплив на формування інвестиційного клімату мають такі фактори як: доступність кредитів для інвесторів, соціально-політична стабільність країни, рівень корупції у державі, рівень податкових і відсоткових ставок по інвестиційних кредитах, величина експортних й імпорتنих мит, які визначають можливість вивезення прибутку (або продукції) та імпорту устаткування, технологій та ін.. На нашу думку, факторами, що найсуттєвіше впливають на формування інвестиційної привабливості країни є доступність кредитів для інвесторів та соціально-політична стабільність. Відсутність соціально-політичної стабільності у нашій державі - одна з основних причин гальмування інвестиційної діяльності. Велику роль у створенні стійкого інвестиційного клімату у демократичних країнах відіграють також суспільна думка й засоби масової інформації [2].

Україна має ряд конкурентних переваг, які підвищують її інвестиційну привабливість. Серед них кваліфікована і відносно дешева робоча сила; високий потенціал національного ринку; вигідне географічне розташування України; доступ до сировини.

Однак для належного економічного розвитку держави обсяг внутрішніх фінансових ресурсів є недостатнім, тому необхідно залучати іноземні інвестиції. На обсяги іноземних інвестицій впливають різні фактори, які у своїй сукупності формують інвестиційний клімат держави, тобто визначають її інвестиційну привабливість на світовому ринку.

За даними Держстату у **2017 році** в економіку України іноземними

інвесторами з 76 країн світу вкладено **1630,4** млн.дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу).



Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 31.12.2017 року становив **39144,0** млн.дол. США.



Отже, Україна все ж залишається привабливою для інвестицій, водночас вона не знаходиться осторонь світових процесів, є достатньо інтегрованою у світове господарство і порушення макростабільності на зовнішніх ринках має свій відголос в Україні.

У рейтингу Doing Business 2018 Україна піднялась на +4 пункти і посіла 76 позицію зі 190 країн світу. Найбільший прогрес Україна продемонструвала у таких складових рейтингу: +105 пунктів (з 140-го на 35-те місце) по компоненту "одержання дозволів на будівництво" — завдяки зменшенню

пайової участі в Києві з 10 до 2% та зниженню вартості послуг з технагляду; + 41 пункт по "сплаті податків" за зменшення та уніфікацію ставки ЄСВ.

Можна стверджувати, що на показники позитивно вплинуло проведення структурних реформ в Україні, що допомогло країні впоратися з борговим навантаженням і поліпшити позиції на зовнішніх ринках.

На сьогодні актуальним залишається питання удосконалення правової та організаційної бази, що сприяє підвищенню дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату, формування основи збереження, а також підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

На сьогодні державою здійснено низку позитивних кроків у цьому напрямку:

1. Створено правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства в Україні. Для інвесторів визначаються законодавством гарантії діяльності, економічно-організаційні засади реалізації державного та приватного партнерства в Україні.

2. Застосовується національний режим інвестиційної діяльності до іноземних інвесторів на території України, тобто на рівних умовах діяльності. Іноземні інвестиції не підлягають націоналізації.

3. Законом України від 16.03.2000 № 1547 ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами.

4. Верховною Радою України підписано міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу.

5. 23.05.2017 Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій».

6. Впровадження механізму державно-приватне партнерство (ДПП), що сприятиме реалізації державної політики, орієнтованої на міжнародні стандарти та чітко спрямованої на підвищення соціальних стандартів життя населення. В умовах розвитку економіки нашої країни ДПП є актуальною формою співробітництва між державними та приватними партнерами, нагальною вимогою сьогодення.

Отже, можна дійти висновку, що на сьогодні іноземні інвестиції виступають одним з основних джерел підтримання економічного розвитку України. Таким чином, з метою створення додаткових дієвих стимулів для розширення інвестиційної діяльності, вирішення питань макроекономічної стабілізації, поліпшення інвестиційного клімату, в тому числі умов діяльності іноземних інвесторів в Україні, слід забезпечити стабільність економічного розвитку держави, розробити нові й удосконалити існуючі нормативно-правові акти.

Література:

1. Шевченко Н.І. Фактори, що визначають інвестиційну привабливість держави // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2010. - №8.
2. Долінська Т., Юр'єва Т. Інвестиційний клімат України та шляхи його формування // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Збірник наукових праць. - 2010.
3. Активізація інвестиційного процесу в Україні: колективна монографія / [Т. В. Майорова, М. І. Диба, С. В. Онишко та ін.]; за наук. ред. М. І. Диби, Т. В. Майорової; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К.: КНЕУ, 2012.

ШЕВЧЕНКО К., студентка,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м.Київ,
Україна)
Науковий керівник - кандидат педагогічних
наук, доцент **АРТЕМЧУК Л.М.**

ЗАСТОСУВАННЯ МНОЖЕННЯ МАТРИЦЬ У ВИРОБНИЦТВІ

Матриці широко застосовуються в математиці та фізиці для компактного запису та розв'язання систем лінійних алгебраїчних рівнянь та систем диференціальних рівнянь. При цьому кількість рядків матриці відповідає кількості рівнянь системи, а кількість стовпців — кількості невідомих величин. Матричний апарат дозволяє суттєво спростити розв'язок, звівши її до операцій над матрицями. В наш час лінійна алгебра - це незмінний компонент економіки для різних розрахунків на підприємствах. Зокрема, для знаходження загальної кількості продукції, загальної потреби в матеріалах, обчисленні сукупного валового прибутку, розв'язуванні задач балансового аналізу тощо.

Розглянемо одну з задач. [1] Підприємство випускає продукцію двох видів, використовуючи при цьому сировину трьох типів. Витрати сировини на виробництво продукції задаються матрицею:

$$S = (S_{ij}) = \begin{pmatrix} 5 & 4 \\ 3 & 1 \\ 2 & 3 \end{pmatrix}, \quad \text{де } S_{ij} - \text{кількість одиниць сировини } i - \text{того типу, що}$$

використовується на виготовлення одиниці продукції j –того виду. План щоденного випуску продукції передбачає 90 одиниць продукції першого виду і 120 одиниць продукції другого виду. Вартість одиниці кожного типу сировини відповідно дорівнює 8, 5 і 10 гр. од. Визначити загальні витрати сировини V , необхідної для щоденного випуску продукції, а також загальну вартість C цієї сировини.

Розв'язок. Запишемо план випуску продукції у вигляді матриці

$P = \begin{pmatrix} 90 \\ 120 \end{pmatrix}$. Тоді загальні витрати сировини планового випуску продукції

можна знайти як добуток матриці S і P , тобто:

$$V = SP = \begin{pmatrix} 5 & 4 \\ 3 & 1 \\ 2 & 3 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 90 \\ 120 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 5 \cdot 90 + 4 \cdot 120 \\ 3 \cdot 90 + 1 \cdot 120 \\ 2 \cdot 90 + 3 \cdot 120 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 930 \\ 390 \\ 540 \end{pmatrix}.$$

Отже, для щоденного випуску продукції використовується 930, 390 і 540 одиниць сировини першого, другого та третього типів відповідно.

Знайдемо вартість одиниці кожного типу сировини матрицею $Q = \begin{pmatrix} 8 & 5 & 10 \end{pmatrix}$. Тоді загальна вартість сировини:

$$C = QV = \begin{pmatrix} 8 & 5 & 10 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 930 \\ 390 \\ 540 \end{pmatrix} = (8 \cdot 930 + 5 \cdot 390 + 10 \cdot 540) = (14700).$$

Варто зауважити, що для застосування математичних методів у економіці необхідно мати вміння перекласти змістовну постановку економічної задачі на математичну мову; використовуючи математичні методи отримати її розв'язок і дати йому економічну інтерпретацію.

Література

1. Лінійна алгебра та аналітична геометрія: Навч. посібник / В.В.Булдигін, І.В.Алексєєва, В.О.Гайдей, О.О.Диховичний, Н.Р.Коновалова, Л.Б.Федорова; за ред. проф. В. В. Булдигіна.— К.: ТВіМС, 2011.— 224с.

ШЕЛУДЬКО Е. І., кандидат
економічних наук, старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут економіки та
прогнозування НАН України» (м. Київ, Україна)

МОЖЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Фармацевтика є лідером європейського вектору інтеграції в країні і давно орієнтована на роботу за європейськими стандартами виробництва, дистрибуції, лабораторної практики (115 вітчизняних фармацевтичних

компаній мають ліцензію GMP на виробництво лікарських засобів). На українському фармацевтичному ринку працює майже 400 тис. осіб, з них – 24,2 тис. працюючих безпосередньо на виробництві. Згідно даних Держстату України, виробники, що задіяні в індустрії створення лікарських засобів, генерують у рік близько 900 тис. грн доданої вартості, 77% фармпідприємств є прибутковими, а щорічний приріст ринку ліків у натуральному вираженні за 2016–2017 рр. склав у середньому 14%. Ринок фармацевтичної продукції вирізняється своєю внутрішньою спрямованістю, він миттєво реагує на рівень купівельної спроможності населення. Стрімке зростання цін на лікарські препарати, що спостерігалось у 2014–2015 рр. у зв'язку із різким знеціненням української гривні, не сприяло стабілізації ринку, що й відбилося на показниках його динаміки (рис. 1).

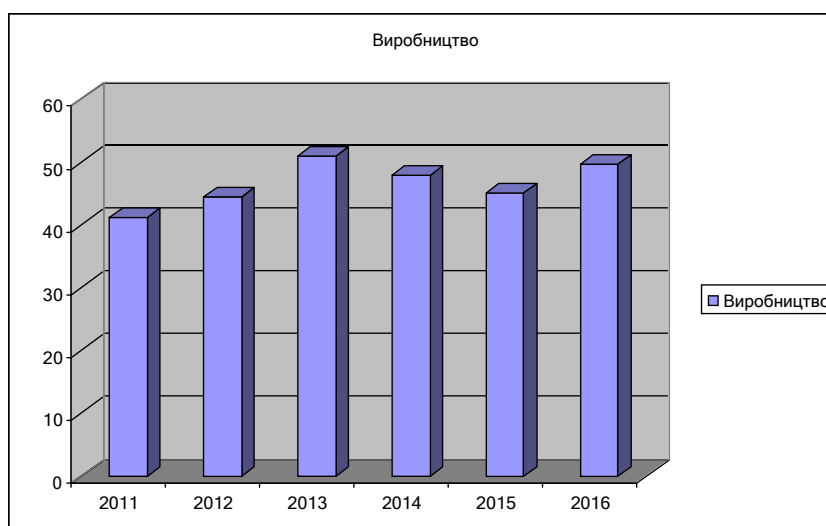


Рис. 1. Динаміка обсягів виробництва лікарських препаратів в Україні, тис. тонн

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Фармацевтична продукція залишається ключовою статтею українського імпорту, хоч її обсяг і зменшився порівняно із 2013 р. майже впововину (1607 млн. дол. США у 2016 р. відповідно до 3094,8 млн. дол. США у 2013 р.), а частка фармацевтики у загальному обсязі імпорту знизилась із 4,5% до 4,1%.

Експорт фармацевтичної продукції склав у 2016 р. 184,2 млн. дол. США, або 73,5% від рівня 2013 р. Диверсифікації експорту за останні роки майже не

відбулося. Лікарські засоби традиційно постачаються у країни СНД; з європейських – у країни Балтії, Німеччину, Італію, Румунію, Сербію, Словаччину, Польщу, Угорщину; з країн Азії – у Грузію, Корею, Ірак, В'єтнам, Туреччину.

Галузь показує високі темпи нарощування капітальних інвестицій. За даними Держстату, станом на 31.12.2017 р. обсяг капітальних інвестицій у галузь фармвиробництва становив 1846 млн. грн, а середній щорічний темп приросту інвестицій у фармвиробництво за 2010–2017 рр. склав 18%.

Цільовими установками для інклюзивного розвитку вітчизняної фармацевтичної промисловості є: підвищення прозорості та відкритості тендерів завдяки змінам в системі держзакупівель ліків (її передано до компетенції міжнародних організацій ВООЗ і ЮНІСЕФ); створення для вітчизняних компаній-виробників лікарських засобів рівних умов з іноземними щодо участі у державних закупівлях; створення можливостей для розвитку МСБ через участь у програмах ЄБРР задля підтримки бізнесу у галузі фармацевтики; стимулювання до створення нових конкурентних кластерів та технологічних парків з розробки та виробництва інноваційних лікарських засобів, розвинення механізмів заохочення світових фармкомпаній до глибокої локалізації в Україні; подальша реалізація проектів із запровадження державного регулювання цін на лікарські засоби; збільшення державного інвестування в освіту, підготовку кадрів.

Ключові виклики для еволюційного поступу української фармацевтики та механізми подолання проблем фармацевтичної промисловості представлені у табл.1.

Таблиця 1.

Ключові виклики для розвитку потенціалу фармацевтичної промисловості та механізми їх подолання

<i>Ключові виклики для розвитку української фармацевтики</i>	<i>Механізми вирішення проблем для розвитку потенціалу фармацевтичної промисловості</i>
• випуск українськими виробниками переважно препаратів-генериків та неможливість конкурувати з світовими виробниками	• стимулювання виробництва, орієнтованого на експорт до європейських країн; запуск вітчизняного виробництва субстанцій та АФІ у промислових масштабах;

оригінальних препаратів; відсутність нових власних наукових розробок фармацевтичних препаратів; залежність вітчизняних фармацевтичних компаній від імпорту проміжних товарів – субстанцій, АФІ – та обладнання; • нестабільність законодавчої та правової системи, особливо, через часті зміни в податковому та митному законодавстві, зарегульованість українського фармринку; • висока вартість кредитних та інвестиційних ресурсів, які необхідні для реалізації проектів розвитку та розширення виробничих потужностей, що призводить до загострення дефіциту обігових коштів фармацевтичних підприємств; • галузь експортоорієнтована переважно на країни пострадянського простору – рівень визнання українських сертифікатів GMP та реєстраційних посвідчень лікарських засобів у інших зарубіжних країнах є низьким; • інфляція та девальвація національної валюти створили непомірний тиск на галузь, що призвело до зниження споживання ліків та заміщення дорогих упаковок ліків більш дешевими в аптекарському сегменті через низьку купівельну спроможність населення; • нерегульованість у питанні інтелектуального права в галузі; відсутність розвинутого фінансового ринку; труднощі із залученням коштів для довготривалих проектів розвитку; • nereформованість вітчизняної системи охорони здоров'я та відсутність Національної стратегії розвитку охорони здоров'я в Україні.	• сприяння щодо можливості отримання пільгових кредитів для розширення діяльності та інноваційного розвитку підприємств; • удосконалення патентного законодавства, законодавства у сфері проведення клінічних випробувань; • створення системи податкових стимулів для експортерів (повернення ПДВ за експортовану фармацевтичну продукцію, надання гарантій кредитування та забезпечення захисту експортерів від ризиків, пільгові умови кредитування для стимулювання розроблення та виробництва високотехнологічної фармацевтичної продукції, надання пільг для новостворюваних підприємств з виробництва ліків, зокрема на ввезення нового високотехнологічного обладнання тощо); • підвищення ефективності та покращення діяльності системи охорони здоров'я завдяки імплементації світового досвіду та впровадженню якісно нової системи стандартизації, гармонізованої за європейськими принципами, що передбачає адаптацію клінічних настанов та розробку медичних стандартів уніфікованих клінічних протоколів медичної допомоги; • удосконалення нормативно-правового регулювання галузі в частині вирішення питань реєстрації медикаментів, отримання ліцензії на їх виробництво та реалізацію, дотримання вимог до реклами товарів; • імплементація окремих норм <i>acquis communautaire</i> (відповідно до Ст.474 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС) в українське законодавство; • успішність реформи механізму державних закупівель у медицині (згідно Концепції реформування фінансування системи охорони здоров'я (Розпорядження КМУ від 30 листопада 2016 р. №1013-р), Концепції реформування механізму публічних закупівель лікарських засобів та медичних виробів (Розпорядження КМУ від 23 серпня 2017 р. №582-р).
---	---

***ШОВКУН І.А.**, кандидат
економічних наук, провідний науковий співробітник,
ДУ «Інститут економіки
та прогнозування НАНУ» (м. Київ, Україна)*

ПРОМИСЛОВИЙ РОЗВИТОК ЯК ЧИННИК ІНКЛЮЗИВНОГО ЗРОСТАННЯ ЕКОНОМІКИ

Центральною ознакою сучасного економічного розвитку у світі є авангардна роль промисловості. Ця галузь справляє найбільший мультиплікативний ефект на економіку, виробляючи велику частину ВВП, стимулюючи інноваційну діяльність, гарантуючи одержання лівової частки експортних доходів, наповнюючи податковими платежами державну скарбницю, створюючи та підтримуючи мільйони робочих місць, отже, забезпечуючи інклюзивний та стійкий розвиток економіки.

Промисловість в Україні є однією з провідних галузей національного господарства, що формує фундамент соціально-економічного розвитку. Створена у промисловості додана вартість становила 21,7% ВВП у 2017 р. Експорт промислової продукції сягав 73% усього товарного експорту країни. Роботою у промисловості забезпечено 15% зайнятого населення, а заробітна плата працівників промисловості перевищує середній її розмір в економіці.

Індустріальний розвиток спричинює зрушення у розмірах заробітків працівників на користь лідерів промислового зростання, якими здебільшого є технологічно складніші види виробництва. Зокрема, середньомісячна заробітна плата у промисловості становила 7631 грн у 2017 р. (табл.), у тому числі у переробній промисловості – 7299, добувній – 9704, енергетиці – 8493. Хоча середній розмір заробітної плати у переробній промисловості менший порівняно з іншими галузями промисловості, проте динаміка її зростання – вища. Лідерами за темпами зростання середньомісячної заробітної плати за період 2013 – 2017 рр. були такі види діяльності, як виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, легка

промисловість, фармацевтичне виробництво, виробництво неметалевої мінеральної продукції. Посилення тенденцій до зростання заробітних плат у переробних виробництвах сприяє зменшенню розривів у рівнях доходів працівників різних галузей промисловості, а також поверненню населення до праці на виробництві.

Таблиця.

Середньомісячна заробітна плата у розрахунку на одного штатного працівника та її динаміка за видами економічної діяльності промисловості в Україні у 2013 – 2017 рр.

Види економічної діяльності промисловості	Середньомісячна заробітна плата, грн			Темп зростання у 2017 р. до 2013 р.
	2013	2016	2017	
Виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	3083	6787	9000	2,92
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	1868	3773	5414	2,90
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	5422	11028	13846	2,55
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	2876	5144	6858	2,38
Виробництво меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування	3012	5290	7017	2,33
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	3274	5441	7597	2,32
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	2798	4800	6475	2,31
Виробництво електричного устаткування	3058	4803	6840	2,24
Переробна промисловість	3305	5543	7299	2,21
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	3110	5182	6756	2,17
Виробництво машин і устаткування, не віднесені до інших угруповань	3282	5080	6923	2,11
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	3630	5932	7552	2,08
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	4132	6717	8423	2,04
Промисловість	3763	5902	7631	2,03
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	5266	7426	9704	1,84

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України. URL:

<http://www.ukrstat.gov.ua>

Чинниками зміни міжгалузевих пропорцій трудових доходів працівників у промисловості виступають:

- індустріальне оновлення економіки, що слідує у фарватері промислового ренесансу країн ЄС і ґрунтується великою мірою на іноземних інвестиціях. Це супроводжується створенням нових високотехнологічних робочих місць навіть у традиційних галузях, розширенням зайнятості у відповідних секторах, зростанням попиту на кваліфікованих працівників;

- активне відкриття підприємств, що генерує появу нових робочих місць і розширення виробництва доданої вартості у переробній промисловості. Упродовж декількох останніх років в країні було побудовано багато нових виробничих потужностей, які працюють за прогресивними технологіями. Йдеться про різні галузі – поглиблену агропереробку і харчову промисловість, виробництво будматеріалів з місцевої викопної сировини, біофармацевтику, виробництво електроніки, приладобудування, машинобудування, легку промисловість, відновлювану енергетику тощо;

- поява нових секторів виробництва та модернізація традиційних галузей, що відбувається шляхом оновлення імпортними техніко-технологічними комплектуючими. Історично профільні галузі промисловості наповнюються сучасними технологіями, що посилює їх конкурентоспроможність на ринках;

- високий експортний потенціал продукції нових виробництв забезпечує підприємствам стабільні доходи і фінансову спроможність підтримувати високий рівень оплати праці;

- посилення конкуренції на ринку праці за залучення працівників.

Вочевидь, надалі відбуватиметься перелив трудових ресурсів до інноваційних видів промислової діяльності із тих секторів економіки, що переживають стагнацію. Дія цих факторів визначатиме вектор зміни пропорцій трудових доходів працівників промисловості у перспективі.

Разом з тим, погодинна оплата праці в Україні менша, ніж у Болгарії, Словаччині, Польщі, а тим паче у Німеччині чи Франції. Частка оплати праці у структурі витрат на випуск промислової продукції залишається у межах

10%, а частка оплати праці у ВВП зменшилася до 36,8 % у 2016 р. Низька заробітна плата працівників слугує конкурентною перевагою національного ринку праці, якою зловживають. Відставання рівня зарплат порівняно навіть із сусідніми країнами дестимулює економічну активність громадян в Україні, посилює ризики трудової еміграції та зумовлює дефіцит робочої сили на ринку праці. Відповідно, спостерігається скорочення зайнятості у промисловості як в абсолютному, так і у відносному вимірі.

ЯЦЮТА Є., студент,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м.Київ,
Україна)
Науковий керівник - кандидат педагогічних
наук, доцент АРТЕМЧУК Л.М.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У МЕНЕДЖМЕНТІ

Інформаційна система менеджменту (ИСМ) являє собою сукупність інформації, а також економіко-математичних, технічних, програмних та інших методів, прийом, засобів та моделей, які призначені для обробки інформації, щоб приймати вірні управлінські рішення. Загальною метою створення ИСМ є сприяння більшій оперативності та конкретності менеджерської діяльності, забезпечення своєчасності виконання і високого ступеня обґрунтованості всіх управлінських розрахунків, забезпечення контролю за правильним виконанням управлінських рішень і зворотного зв'язку.

Основними принципами використання інформаційних технологій менеджменту є наступні: принцип оперативного керування (керування в реальному часі), принцип наскрізного управління (інформаційна підтримка повного циклу управління, включаючи збір і аналіз інформації про стан об'єкта управління, моделювання і прогнозування його стану, планування керуючих впливів, безпосередня підтримка прийняття рішень щодо їх

реалізації, доведення рішень до виконавців, контроль виконання), принцип адаптивного управління, що забезпечує динамічну адаптацію технології управління з урахуванням зміни впливу зовнішнього і внутрішнього середовища, принцип мережевого управління, що дозволяє реалізувати взаємодію "вертикальних" і "горизонтальних" ліній комунікації та потоків діяльності підприємства. [1]

Заснована на таких принципах інформаційно-керуюча система може взяти на себе функції "інтелектуального конвеєра", надавши в розпорядження співробітників і керівництва досить прості по використанню, але ємні за змістом комп'ютерні рішення, та надати істотну допомогу у вирішенні основних проблем управління підприємством.

Сьогодні використовуються наступні ICM:

1. **Системи MRP (Material Resource Planning)** Системи планування матеріальних ресурсів реалізують такі основні положення: описує потік взаємопов'язаних замовлень; враховує обмеження ресурсів при виконанні замовлень; забезпечує мінімізацію виробничих циклів і запасів; замовлення ув'язуються з економічними показниками.

2. **Системи планування ресурсів підприємства ERP (Enterprise Resource Planning)** Системи цього класу орієнтовані на роботу з фінансовою інформацією для розв'язування задач керування великими корпораціями з територіально рознесеними ресурсами.

3. **Системи планування APS (Advanced Planning and Scheduling)** Основними перевагами методології APS є: підвищення ступеня деталізації у плануванні виробничих потужностей; включення у системи підтримки прийняття рішень працівників вищої ланки управління; паралельне формування планових рішень для декількох підприємств; широке застосування методів оптимізації планових рішень.

4. **Технологія оперативного аналітичного оброблення даних OLAP (OnLine Analytical Processing)** Системи на основі OLAP дають змогу

аналітикам і менеджерам, що потребують оперативного прийняття рішень, досягти розуміння процесів, що відбуваються на підприємстві, шляхом швидкого інтерактивного доступу до даних у сховищі даних і виконання над ними різноманітних аналітичних операцій: зрізів, поворотів, згорток, розгорток, проекцій тощо. [2]

Література

1. Основні принципи використання інформаційних технологій управління - https://studme.com.ua/116307136546/menedzhment/informatsionnye_tehnologii.htm
2. Глівенко С.В., Лапін Є.В., Павленко О.О. та ін. Інформаційні системи в менеджменті: Навч. посібник - Суми: ВТД "Університетська книга", 2005. - 407 с.

АЛЕКСЕЄВА К.А., кандидат наук
з державного управління, доцент
кафедри виробничого та
інвестиційного менеджменту

КАРТАВА Н. В., студентка
магістратури
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України (м. Київ, Україна)

КАДРОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КРИЗИ

Як відомо, одним із невід'ємних етапів розвитку будь-якої соціально-економічної системи є криза, а в умовах ринкової економіки завжди є вірогідність її виникнення. Враховуючи те, що одним з найважливіших ресурсів, який формує конкурентні переваги є людські ресурси, важливого значення у сучасних умовах набуває формування антикризової кадрової політики. Зокрема, важливими та актуальним завданням на теперішній час є розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення практичних процесів використання кадрового потенціалу.

За своєю суттю, кадрова політика є сукупністю принципів, методів,

форм організаційного механізму з формування, відтворення, розвитку та використання персоналу, створення оптимальних умов праці, її мотивації та стимулювання [3]. Що стосується антикризової кадрової політики, то вона спрямована на оптимізацію роботи з людськими ресурсами та, зокрема, передбачає діагностику кадрової ситуації, розробку кадрових програм, що сприяють ефективному виходу із кризи. Реалізацію такої кадрової політики забезпечує служба управління персоналом підприємства, значимість якої в умовах кризи багаторазово зростає.

В організації служба керування персоналом визначає стратегічний напрямок діяльності в рамках своєї компетенції та забезпечує кадрами інноваційний розвиток організації. Ефективна робота даної служби є одним з вирішальних факторів забезпечення конкурентоспроможності організації, оскільки ефективна кадрова політика, спрямована, насамперед, на оптимізацію чисельності персоналу, формування й розвиток кадрового ядра, здатна уже у короткостроковій перспективі забезпечити інноваційний розвиток організації [4].

Найважливішим принципом антикризової кадрової політики є орієнтація на професійне кадрове ядро, сукупні здатності працівників, які необхідні для того, щоб вибирати, виконувати й координувати дії, що забезпечують організації переваги на ринку товарів, послуг, знань. Методи формування кадрової політики в умовах кризи повинні бути спрямовані на подолання опору змінам з боку персоналу [5].

Найбільш ефективний спосіб адаптації персоналу до нових умов, пов'язаних із кризою, – це створення ситуації, що вимагає від персоналу нової ролі, поведінки, відповідальності. Процес мобілізації кадрового потенціалу кризової організації містить у собі фазу агітації – створення відчуття “стратегічного дискомфорту”, пов'язаного з усвідомленням факту того, що особиста доля працівника залежить від виживання організації; фазу професійного росту – створення умов для навчання й розвитку персоналу;

фазу інтеграції – створення нових рольових моделей, вибір і реалізація нових інноваційних проектів.

Кадрове ядро організації повинне формуватися на принципах системності, ефективності, підготовленості, лояльності, надійності, відданості, відкритості меж. При цьому розвиток кадрового ядра повинен здійснюватися як на робочому місці, так і поза ним. Методами розвитку на робочім місці служать менторинг, коучинг, ротація, дублювання, делегування повноважень і відповідальності. Поза робочим місцем використовують лекції й семінари, тренінги, круглі столи, конференції, стажування [1].

Використання різних форм стимулювання й мотивації праці дозволить керівництву організації у перспективі згуртувати колектив, підвищити професійну підготовку персоналу й забезпечити вихід із кризової ситуації [2].

Таким чином, кадрова політика підприємства є важливими фактором антикризового розвитку підприємства. Для забезпечення антикризового розвитку потрібно забезпечити стабілізацію кадрового потенціалу, навчання персоналу, розвиток кадрового потенціалу. Кожна посада на підприємстві повинна бути забезпеченою персоналом належної кваліфікації. Безумовно, запорукою цього, є формування й оптимальне використання кадрів для досягнення цілей підприємства.

Література

1. Васильєв О.І. Причини і способи подолання опору організаційним змінам // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - № 6 (60). – С. 155 – 158.
2. Діденко Н. В. Система антикризового менеджменту персоналу в сучасних умовах [Електронний ресурс] – Режим доступу: [irbis-nbuv.gov.ua / cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis)
3. Приклади дії закону Вільфредо Парет Балабанова Л. В. Управління персоналом: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. В. Балабанова, О. В.

Сардак; МОНУ; Донецький держ. ун-т економіки і торгівлі ім. М. І. Туган-Барановського. – К. : Професіонал, 2006. – 520 с.

4. Скібіцька Л. І. Антикризова кадрова політика підприємства [Електронний ресурс] / Л.І. Скібіцька // Національний авіаційний університет : [сайт]. – Режим доступа: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/16984/1/241-Skibitska-393-394.pdf>

5. Стрехова С. В. Кадрова політика: важелі впливу на ефективність, механізми та інструменти реалізації / С. В. Стрехова. – Вінниця: ЕКОНОМІЧНИЙ ЧАСОПИС-XXI, 2012. – С. 3 – 12.

*ЛОБУНЕЦЬ Тетяна Валеріївна,
кандидат економічних наук,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м. Київ)*

ПЕРСПЕКТИВИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Статистика свідчить, що вітчизняний аграрний сектор демонструє позитивну динаміку зростання, формуючи останніми роками близько 12 % ВВП та майже 40 % валютних надходжень від експорту. За оцінками експертів, інвестиційна привабливість сільського господарства підтверджується цифрою в 49,5 % зростання обсягів капітальних інвестицій за 2016 рік [1]. І найбільший потенціал для розвитку аграрної галузі міститься саме у сфері малого та середнього бізнесу в селі.

За даними Держстату, кількість діючих фермерських господарств становить понад 34 тис. одиниць, або понад 70 % загальної кількості економічно активних сільськогосподарських формувань. Згідно даних Держгеокадастру, середня площа сільськогосподарських угідь, які обробляються фермерським господарством, становить 78 гектарів. А із загальної кількості діючих фермерських господарств 75 відсотків мають в обробітку земельні ділянки площею до 100 гектарів [2]. Проте виробничий та соціальний потенціал фермерських господарств залишається нереалізованим. Рівень технічного оснащення, показники ефективності (зокрема – врожайність) здебільшого є значно нижчими порівняно із середніми та великими підприємствами. Щорічна втрата експортного потенціалу фермерських господарств

оцінюється щонайменше у 350 млн. дол. США [1].

Основна причина такого становища – брак власних обігових коштів та висока вартість кредитних ресурсів. Як наслідок, фермерські господарства мають значно скромнішу матеріально-технічну базу, а їх доступ до передових технологій, селекції, використання сучасних засобів захисту рослин і добрив суттєво обмежений. Саме з цих причин частка фермерських господарств у загальній структурі виробництва валової сільгосппродукції є незначною – лише 6-8% на рік [2].

Враховуючи можливості малих аграрних формувань та втрачені вигоди від недофінансування Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018–2020 роки, яка спрямована на підтримку фермерських господарств із площею не більше 100 гектарів. Головною метою Концепції визначено створення необхідних організаційних, правових та фінансових передумов для розвитку фермерських господарств і сільськогосподарської кооперації. Основними завданнями концепції є [2]:

- Стимулювання створення та розвитку фермерських господарств;
- Створення сприятливих умов для розвитку органічного землеробства;
- Стимулювання розвитку тваринництва у фермерських господарствах;
- Сприяння розвитку сільськогосподарської кооперації;
- Врегулювання правових питань у сфері земельних відносин.

До 2018 року фінансова підтримка фермерських господарств здійснювалась через Український державний фонд підтримки фермерських господарств (Укрдержфонд) у сумі до 500 тис. грн. лише на поворотній основі (повернення коштів повинно відбуватись протягом 3-5 років). Виділення коштів Укрдержфондом відбувається на умовах конкурсу, на підставі пакету документів, серед яких, в т.ч. має бути бізнес-план з техніко-економічним обґрунтуванням доцільності надання фінансової підтримки фермерському господарству із зазначенням графіка повернення коштів. Крім того, для забезпечення виконання зобов'язань фермерське господарство має надати в заставу рухоме або нерухоме майно [3]. Фактично, така підтримка майже нічим не відрізнялася від умов банківського кредитування (лише відсутністю сплати відсотків за користування коштами).

У 2018 році із держбюджету виділено кошти для надання безповоротної фіндопомоги фермерам. При цьому відмічається, що право на отримання коштів на безповоротній основі мають тільки [4]:

- новостворені ФГ у період становлення (перші три роки після їх держреєстрації, а в трудонедостатніх населених пунктах – п'ять років);
- ФГ із відокремленими фермерськими садибами;
- ФГ, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах та на поліських територіях.

Останніми роками українські фермери можуть розраховувати на фінансову підтримку, беручи участь у грантових програмах. Відмічається, що щорічно українські аграрії отримують близько 50 млн. канадських доларів допомоги [5]. Так, наприклад, «на розвиток молочного бізнесу протягом 2014 -2021 років виділяється понад 19 млн. канадських доларів. Проект розвитку плодоовочівництва має бюджет майже 13 млн. канадських доларів, але він здійснюється переважно в південних та східних областях України (Запорізькій, Херсонській, Миколаївській та Одеській). Третій проект – розвиток зерносовищ та сільськогосподарських кооперативів в Україні має бюджет понад 19 млн. канадських доларів. Четвертий проект фінансує 4 млн. канадських доларів на сталий розвиток малих і середніх ферм в Україні. Також діє проект щодо відновлення сільського господарства на територіях близьких до зони конфлікту. Його бюджет понад 3 млн. канадських доларів» [5].

Грантова підтримка аграріїв здійснюється і шляхом реалізації програми USAID. Завдяки цій програмі можна отримати кошти на діяльність, яка сприятиме збільшенню доданої вартості у плодоовочівництві та м'ясопереробному секторі [6]. Мається на увазі впровадження сучасних технологій у виробництві, переробці, післязбиральній обробці продукції. Також можна отримати грант на впровадження міжнародних стандартів якості, які дозволять продукції вийти на експорт [7]. І це лише незначна частина можливостей залучення фінансової підтримки для аграрних формувань...

Отже, враховуючи останні тенденції розвитку економіки нашої країни, а також розуміння урядом України проблем та перспектив діяльності фермерських господарств, можна дійти висновку, що з'являються нові можливості для фінансової

підтримки малих аграрних утворень. Для того, щоб розвиток вітчизняного фермерства набув бажаних темпів, необхідно удосконалити законодавство і максимально спростити процедуру отримання господарствами коштів, розвивати лізинг техніки (в т.ч. шляхом створення державних або спільних лізингових компаній), а також розширювати можливості для грантової підтримки фермерів та їх об'єднань.

Список використаних джерел:

1. Розвиток фермерства та кооперації / [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/rozvitok-fermerstva-ta-kooperaciyi>
2. Концепція розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки / Розпорядження КМУ від 13 вересня 2017 р. № 664-р [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/664-2017-%D1%80#n8>
3. Український державний фонд підтримки фермерських господарств / [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <https://udf.gov.ua/node/567>
4. Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств / [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <https://balance.ua/news/post/gospodderzhka-apk-2018>
5. Українські фермери можуть розраховувати на низку грантових програм / [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <https://agro-online.com.ua/ru/public/blog/23371/details/>
6. Можливості: українським фермерам нададуть гранти на телят / [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <https://news.agro-center.com.ua/stockbreeding/mozhливosti-ukrainskim-fermeram-nadadut-granti-na-teljat.html#.W97DgNUzbDc>
7. Гранты фермерам до 3 млн грн. Куда и кому обращаться / [Електронний ресурс] – [Режим доступу]: <https://fakty.com.ua/ru/videos/granty-fermeram-do-3-mln-grn-kudy-j-komu-zvertatysya/>